

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIEADRES: ALBERTSTRAAT 25, 2018 ANTWERPEN

EEUWFEESTVIJERING VAN DE VLAAMSE JURISTENVERENIGING Gent 14 oktober 1885 - 18 oktober 1985

Op 14 oktober 1885 werd, volgens een verslag in het «Volksbelang», besloten tot het stichten «van een bond tusschen de vlaamschgezinde advocaten van Dietsche-België». Deze «Bond der Vlaamsche Rechtsgeleerden» werd in 1964 omgedoopt tot «Vlaamse Juristenvereniging».

Intussen verliep een eeuw van strijd voor de vernederlandsing van gerecht, rechtsleer en rechtspraak, met open vizier gevoerd op vele fronten, maar evenzeer een eeuw van stil werk en volharding van idealisten en getrouwen.

Het openen van het scharnier op een tweede millennium mocht wel, zo oordeelde voorzitter prof. Storme, met enig feestelijk geluid worden geaccentueerd.

De ouverture klonk maestoso.

Op 14 oktober 1985 werden de voorzitter en het voltallige bestuur in audiëntie ontvangen door Zijne Majesteit de Koning. Na in welgekozen bewoordingen door de voorzitter te zijn begroet, onderhield de Koning zich op bijzonder vriendelijke wijze met zijn gasten, getuigend van oprechte belangstelling voor de verwezenlijkingen en bekommernis voor het streven van de vereniging.

De heer H. Van Goethem mocht hem het eerste exemplaar overhandigen van het gedenkboek «100 jaar Vlaams Rechtsleven 1885-1985», dat hij ter gelegenheid van dit eeuwfeest met stafhouder Geert Baert samenstelde.

18 oktober 1985 stond volledig in het teken van de eeuwfeestviering. Zij werd gehouden te Gent, de fiere stede waar de Bond der Vlaamse Rechtsgeleerden werd gesticht.

Een colloquium, gewijd aan «Vijftig jaar Taalwetgeving in Rechtszaken» en voorbereid door rapporten van mr. C. Bevernage en de notarissen A. De Bounge en J. Van Bael, bracht een honderdtal belangstellenden samen in het Pand.

Na een persconferentie werd de feestklok geluid tijdens een academische zitting in de aula van de Rijksuniversiteit. Prof. Storme verheugde er zich over de voorzitter van de Senaat, ministers van Staat, ministers en staatssecretarissen, voorzitter en leden van de Vlaamse Executieve, senatoren en volksvertegenwoordigers te mogen verwelkomen. In hun vererende aanwezigheid ziet hij een erkenning van de vereniging als geëigende gesprekspartner in juridische aangelegenheden.

Hij begroette de rector van de Rijksuniversiteit Gent, gastheer en vertegenwoordiger van de eerste Vlaamse Universiteit, die destijds de impuls gaf voor de uitbouw van

een Nederlandstalige rechtswetenschap, en een pleiade van magistraten, die de hoogste rechtscolleges leiden, de vice-deken van de Nationale Orde van Advocaten, de voorzitter van het Verbond van Belgische Advocaten, de oud-voorzitter van de Federatie der Notarissen, de ondervoorzitter van de Nederlandse Juristenvereniging, universiteitsrectoren en professoren, voorzitters van vele zusterverenigingen, de vertegenwoordiger van de bisschop van Gent, de voorzitters van het Rekenhof, van de Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten, van de Vaste Commissie voor Taaltoezicht en van de Bankcommissie.

Een bijzonder woord van welkom richtte de voorzitter tot de ministers van Staat De Schrijver en De Clercq en tot prof. Collin. Staatsminister De Schrijver was in 1927 de eerste penningmeester van de Bond der Vlaamse Rechtsgeleerden, terwijl prof. Collin mede-oprichter was van het *Rechtskundig Weekblad*, huisorgaan van de Vereniging.

Ten slotte begroette hij alle rechtsbeoefenaars: magistraten, advocaten, notarissen, diplomaten, vertegenwoordigers van de bedrijfswereld, van het openbaar ambt, van de gerechtsdeurwaarders en griffiers. Zij vormen de kern, waarop de vereniging bouwt, en hun aanwezigheid geldt als een waarborg voor de toekomst.

In woorden vol eerbied en wijding bracht de voorzitter hulde aan hen, die de Vereniging tijdens de voorbije eeuw leidden: Juliaan Van der Linden, Louis Franck, Prosper Pouillet, Hendrik De Haan, Hector Lebon, Emiel Van Dievoet en René Victor, en aan haar secretarissen Rik Borginon en Karel Van Baarle. Hij vertolkte ongetwijfeld de gevoelens van alle aanwezigen, toen hij er zijn spijt over uitdrukte dat stafhouder Victor, zovele jaren de ziel en het boegbeeld van de vereniging, deze luisterrijke dag niet meer mocht beleven.

Ten slotte betuigde hij dank aan de vele stille werkers, die anoniem de goede strijd streden voor de vernederlandsing van het gerecht en voor het tot stand komen en de bloei van de Nederlandstalige rechtsbeoefening, en aan de huidige bestuursleden der Vereniging. Als teken van deze dank overhandigde mevrouw Storme, hartelijk en innemend, een heerlijke bloementuil aan de secretaris der Vereniging.

Een eeuw Vlaamse Juristenvereniging vormde de gelukkige aanleiding tot publikatie van de feestbundel «100 jaar Vlaams Rechtsleven 1885-1985» door de historicus H. Van

Goethem en stafhouder G. Baert. De voorzitter verheugde er zich over te kunnen meedelen dat aan de auteurs, als blijk van waardering voor hun opmerkelijke prestatie, door de *Algemene Praktische Rechtsverzameling* en het *Tijdschrift voor privaatrecht* een gezamenlijke prijs wordt toegekend.

Hierna werd het woord gevoerd door ere-ondervoorzitter A. de Vreese, em. raadsheer in het Hof van Cassatie, die de Vereniging twintig jaar met wijsheid en moed heeft begeleid, en dan ook wel uitzonderlijk bevoegd is om haar geschiedenis te schetsen.

Namens de jongste generatie voerde mr. Bruno Maes het woord; zoals het de jeugd past keek hij reeds uit naar objectieven voor de Vlaamse Juristenvereniging in de 21e eeuw.

Ere-ondervoorzitter Fr. Van Parijs, em. eerste voorzitter van het Hof van Beroep, schetste, voortbouwend op de gegevens van het colloquium, de doeleinden die inzake Vlaamse ontvoogding in recht en gerecht in een nabije toekomst dienen te worden gerealiseerd.

Met Adriaan Roland Holst hoopte de voorzitter dat Noord en Zuid elkaar zouden vinden «als de wind en de zee».

De hartelijke groet van de Nederlandse zustervereniging, gebracht door haar ondervoorzitter Meijers, advocaat-generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden, was de uiting van gelijkgezinde gevoelens en verwachtingen.

In een hooggestemde programmarede, met de zwier van de dichter, de droom van de idealist en de moed van de strijder-voor-de-goede-zaak, schetste de voorzitter zowel «la passion de l'histoire» als «la piété de l'avenir».

Melodieuze tussenkomsten van het Belgisch Blaaskwintet vormden een gelegenheid tot bezinning tussen elk der toespraken.

De receptie, die de voorzitter en mevrouw M. Storme in het Pand aanboden, schonk ruimschoots en in een hartelijke sfeer de gelegenheid niet alleen de resultaten van deze bezinning uit te wisselen, maar ook vriendschap te bevestigen, en met gastheer en gastvrouw gelukkig te zijn om de hoogdag, die juridisch Vlaanderen beleefde.

Onder een sterrenhemel en gewelven vol geschiedenis ruiste een heerlijk orgelpunt. Of liever: werd een slotakoord geplaatst, waartoe ondervoorzitter prof. De Pauw, raadsheer Polak, eredecken Franck en stafhouder Van den Heuvel, geïnspireerde tafelfredenaars, hun fijnbesnaard geluid bijdroegen.

De voorzitter gaf andermaal de toon aan, toen hij, in een eresaluut aan erevoorzitter Victor, pleitte voor diens «actieve tolerantie». En mr. De Corte-Van Hecke bracht in woord en lied een ontroerende hulde aan de levensgezellen die, zichzelf vergetend, ruimte lieten aan al diegenen die bouwstenen aandroegen voor de vernederlandsing van het rechtsleven.

Zo was het dat de Vlaamse Juristenvereniging omkeek in dankbaarheid en fierheid.

Indachtig de wens van haar voorzitter legt zij in de handen van jonge Vlaamse juristen een toekomst, kostbaar, onbeschreven, waarin alleen maar dromen wonen. Moge de geschiedenis van de tweede eeuw Vlaams rechtsleven het verhaal worden van hun vervulling.

M. CLAESEN

HISTORISCHE SCHETS VAN DE BOND DER VLAAMSE RECHTSGELEERDEN (1885-1963) EN DE VLAAMSE JURISTENVERENIGING (1964-1985)

door *Alfons DE VREESE*, em. raadsheer in het Hof van Cassatie en ere-ondervoorzitter van de V.J.V.

Wanneer we vandaag «Honderd Jaar Vlaamse Juristenvereniging» vieren, dan bedoelen we eigenlijk «Honderd jaar Vlaamse rechtsontvoogding», achtereenvolgens belichaamd in twee verenigingen, de Bond der Vlaamse Rechtsgeleerden en zijn rechtstreekse opvolger, de huidige Vlaamse Juristenvereniging. Deze historische schets krijgt dus de vorm van een tweeluik.

I. De Bond der Vlaamse Rechtsgeleerden (1885-1963)

Het is vandaag, bijna dag op dag, precies honderd jaar geleden dat, op 14 oktober 1885, op het gerechtshof te Gent, de Bond der Vlaamse Rechtsgeleerden werd gesticht, enigszins verrassend door twee liberale advocaten, mr. Fredericq uit Gent en mr. Van Rijswijk uit Antwerpen, samen met nog enkele geestesgenoten.

De uitnodigingsbrieven gingen uit van de twaalf jaar voordien gestichte Vlaamse Conferentie van de Balie te Gent, toen overigens de enige bestaande Vlaamse conferentie.

Doelstelling was: «de bevordering van het gebruik der Nederlandse taal in gerechtszaken».

Het initiatief genoot op het moment zelf een onverwach-

te bijval: een zestigtal advocaten en enkele magistraten beantwoordden de oproep.

De stichtingsvergadering stak ook duidelijk een aantal mensen een hart onder de riem. Binnen enkele weken volgden de stichting van de Vlaamse Conferentie te Antwerpen en de oprichting van het Vlaams Rechtsgenootschap aan de Leuvense universiteit. Het Vlaams Pleitgenootschap bij de Balie te Brussel zou in 1891 volgen.

Toch was de Bond zelf geen onmiddellijk succes.

Juist op dat ogenblik deden twee wetsvoorstellen tot vernederlandsing van het gerecht — het wetsvoorstel De Vigne en het wetsvoorstel Coremans — de politieke strijd tussen liberalen en katholieken heviger opblazen.

Amper enkele maanden na de oprichting van de Bond sprak de Vlaamse Conferentie van de Balie te Gent — n.b. oprichtster van de Bond — en sprak ook de Orde van Advocaten te Antwerpen, zich uit vóór het gematigder liberale voorstel De Vigne en tegen het verdergaand katholiek voorstel Coremans.

Dat in het Vlaamse landsgedeelte de advocaten zouden worden verplicht in het Nederlands te pleiten wanneer de beklaagde de Franse taal niet kende en de rechtspleging derhalve in het Nederlands verliep, — zoals het wetsvoor-

stel Coremans het vroeg — dat was zelfs voor de leden van de Vlaamse conferentie te Gent — in naam van de lieve vrijheid — te veel. Alleen het openbaar ministerie mocht worden verplicht in het Nederlands te vorderen. Het werpt wel een schril licht op de geestesgesteldheid, en de macht van de verfranste advocatuur.

Die tweespalt binnen eigen rangen werd de pas opgerichtte Bond, die *boven* de partijen wou staan, fataal.

Het duurde enkele jaren vooraleer hij zou herrijzen.

Definitieve start. De eerste Vlaamse Rechtskundige Congressen

Op 22 april 1899, ditmaal op het gerechtshof te Brussel, kwam de Bond der Vlaamse Rechtsgeleerden opnieuw tot leven.

Mr. Juliaan Van der Linden, advocaat te Brussel en katholiek volksvertegenwoordiger, werd voorzitter. Hij zou tot aan zijn dood in 1911 voorzitter blijven.

Men was er zich intussen van bewust geworden dat niet alleen inzake taalgebruik voor de hoven en rechtbanken, maar ook bij de beoefening van de juridische wetenschap en inzake juridische terminologie, het Nederlands in Vlaams België nergens stond.

De klemtoon werd dan ook verlegd, van de (politieke) strijd voor de taalwetgeving in gerechtszaken, naar het organiseren van Vlaamse Rechtskundige Congressen waar louter juridische onderwerpen aan bod kwamen.

Tevens werden nauwe banden gelegd tussen de Bond en het *Rechtskundig Tijdschrift*, dat sedert 1897 verscheen en aan dezelfde bekommernissen beantwoordde. Het *R. T.* zou gedurende jaren de spreekbuis zijn van de Bond.

Amper een jaar na het heropleven van de Bond, had op 24 juni 1900, te Antwerpen, het eerste Vlaams Rechtskundig Congres plaats.

Het werd een klinkend succes: 162 deelnemers kwamen opdagen, oud-ministers hielden er een voordracht en de minister van Justitie, Jules Van den Heuvel, kwam de congressisten zijn belangstelling en sympathie betuigen. Mede door zijn behoorlijk juridisch peil, werd dit eerste Vlaams Rechtskundig Congres een mijlpaal op dit nieuw terrein van de Vlaamse juridische ontvoogding.

Kenschetsend voor die tijd is dat zowel voorzitter Van der Linden in zijn slottoespraak als de pers, onderstreepten dat het congres het *bewijs* had geleverd dat er een Vlaamse rechtstaal *bestond*, al moest die nog worden aangeleerd en beoefend.

Dit klinkt vandaag wellicht vreemd. Toch hoeft het niet te verwonderen. Dit louter bestaan leek in 1900 lang niet zo evident! Het hele juridische leven was immers grondig verfranst; Nederlandstalige Wetboeken waren onbestaand; Nederlandstalige rechtsliteratuur uiterst zeldzaam, en van eenheid van rechtstaal was geen spraak. Pas de vernederlandsing van het universitair onderwijs, het verschijnen van officiële Nederlandstalige wetboeken en de wettelijke vernederlandsing van het gerecht zouden daarin geleidelijk verandering brengen.

De Vlaamse Rechtskundige Congressen zouden voortaan, in principe om de twee jaar, met grote regelmaat plaatshebben, de eerstvolgende te Brussel, Gent, Brugge en Leuven.

Ze waren gewijd aan strikt juridische onderwerpen en

hadden een aanzienlijk succes. Het aantal aanwezigen schommelde tussen de 150 en de 220, waaronder tal van prominenten.

Het zesde Vlaams Rechtskundig Congres dat in 1910 te Antwerpen werd gehouden, was groots opgevat — ingebed in het kader van de Vlaamse Wetenschappelijke Congressen — met schitterende ontvangsten en een grote opkomst.

Voor het eerst waren afgevaardigden uit Nederland aanwezig en waren een aantal preadviezen op voorhand aan de deelnemers opgestuurd. Het leidmotief was de noodzaak van een Vlaamse Hogeschool.

Er waren ook zwakke kanten. Het overladen programma, met niet minder dan dertig erg verschillende onderwerpen en 38 ingeschreven sprekers, stond een grondige behandeling in de weg, een euvel waaraan de Vlaamse Rechtskundige Congressen uit die tijd al te dikwijls zouden mank gaan.

Het volgende congres, dat van 20 tot 22 september 1913 te Gent werd gehouden, kende taalperikelen. Een geplande «Vlaamse-Hogeschooldag», waarop de «drie kraaiende henen» (Frans Van Cauwelaert, Kamiel Huysmans en Louis Franck) het woord zouden voeren, werd door het franskiljonse stadsbestuur verboden. De Bond zag daarop af van officiële ontvangsten. Dit nu, deed de eerste voorzitter, de procureur-generaal en de stafhouder uit het erocomité stappen.

Voor zover het archief van de Bond, dat voor die periode praktisch niet bestaande is, de mogelijkheid biedt zich een opinie te vormen, lijkt de Bond zich, in de jaren vóór de eerste wereldoorlog, in hoofdzaak te hebben beperkt tot het regelmatig organiseren van Vlaamse Rechtskundige Congressen, enkele sporadische petitieën inzake taalgebruik voor de hoven en rechtbanken en vernederlandsing van de Gentse universiteit niet te na gesproken.

Dit was blijkbaar het gevolg van tactische overwegingen. Ook de Vlaamse Conferenties beperkten zich in hoofdzaak tot het — toen overigens bijzonder nuttige — houden van pleitoefeningen.

Inzake taalwetgeving wachtte men op parlementaire initiatieven. Petitieën werden pas nuttig geacht wanneer ze op het gepaste ogenblik kwamen.

Het zou tot 1928 duren vooraleer een zeer gematigd wetsvoorstel Van Isacker op het taalgebruik in gerechtszaken zou worden ingediend.

Naweeën van het activisme

Dat het activisme van de eerste wereldoorlog voor de strijd om de vernederlandsing van het gerecht, en ook voor de Bond, nadelige gevolgen zou hebben, was onvermijdelijk.

Sommige bestuursleden — soms waardevolle krachten — in het activisme gecompromitteerd, moesten de Bond of zelfs het land verlaten. Het algemeen vlaamsvijandig klimaat na de oorlog bracht bij de enen kleinmoedigheid, bij de anderen radicalisering met zich. Er was verdeeldheid in de rangen en zelfs onder de leden van het bestuur.

Louis Franck, sinds 1912 voorzitter van de Bond, was tijdens de oorlog, wegens zijn open strijd tegen de vernederlandsing van de Gentse universiteit door de Duitsers en tegen de oprichting van de Raad van Vlaanderen, naar Duitsland gedeporteerd. Na de oorlog pleitte hij, op een

viering van de Bond, op grond van de zoegezegde «historische tweetaligheid van Vlaanderen» voor de tweetaligheid van de rechtbanken in Vlaanderen.

Een en ander zou niet alleen de Bond, maar zou ook de Vlaamse Rechtskundige Congressen ongunstig beïnvloeden.

Toen in 1920 het VIIIe Vlaams Rechtskundig Congres te Gent werd gehouden — opnieuw in het kader van de Vlaamse Wetenschappelijke Congressen — weigerde rector Eeman de lokalen van de universiteit ter beschikking te stellen.

Ook de volgende congressen, te Mechelen (1921), te Brugge (1922), en te Brussel (1923) misten het vooroorlogse elan. Het sinds 1921 opnieuw verschijnende *Rechtskundig Tijdschrift* nam geen berichten meer op, noch van de Bond, noch van de congressen van Aalst in 1924 en van Gent in 1926.

De Bond spitste intussen zijn aandacht toe op de — ook voor de vernederlandsing van het hoger onderwijs zo nodige — officiële vertaling van de wetboeken in het Nederlands.

Toen bij K.B. van 18 september 1923 de Centrale Commissie voor de vertaling van de Grondwet en de Wetboeken werd ingesteld, kon de Bond die belangrijke verwezenlijking in zijn blazen schrijven.

De Commissie, onder het voorzitterchap, eerst van De Hoon, later van Van Dievoet, presteerde uitstekend werk. Zij zou ook alle wetten waarvan nog geen officiële Nederlandse tekst bestond, dat is alle wetten daterend van vóór de gelijkheidswet van 1898, in het Nederlands vertalen. Toch zou het tot 1954 duren vooraleer een nieuwe commissie, steeds onder het voorzitterschap van Van Dievoet, de opdracht kreeg de teksten voor te bereiden die, na goedkeuring door het parlement, officiële rechtskracht zouden krijgen.

De Bond en de taalwetgeving in gerechtszaken

De diepe scheuring die in de Bond was ontstaan tussen de gematigden en de meer radicalen, over de vraag of het beleid inzake taalwetgeving in gerechtszaken moest uitgaan van de tweetaligheid of van de eentaligheid van Vlaanderen, eindigde met de overwinning van de meer radicalen.

In 1927 trad een nieuw bestuur aan. De nieuwe voorzitter was de katholieke politicus en gewezen eerste minister, Prosper Poulet. Hendrik Borginon werd secretaris, August De Schrijver penningmeester.

Het taalgebruik in gerechtszaken werd opnieuw het centrale thema van de Bond. Op de twee tijdens het voorzitterschap van Poulet gehouden congressen stond het probleem aan de orde.

Aanvankelijk bleef men echter voorzichtig. Het eerste wetsvoorstel Van Isacker dat in 1928 bij het parlement werd ingediend — zoals overigens ook het voorstel dat door de vlaamsnationalist Borginon in 1924 voor het Vlaams Pleitgenootschap te Brussel was verdedigd — ging weliswaar uit van het beginsel van de eentaligheid. Maar het stelde zich tevreden met de *relatieve* nietigheid van de in strijd met de wet opgestelde akten van rechtspleging. De partijen konden van de nietigheid zowel stilzwijgend als uitdrukkelijk afzien, terwijl de advocaten vrij bleven in het Frans te pleiten.

Weldra zou echter blijken dat de tijd rijp was om méér te bereiken. De definitieve strijd om de vernederlandsing van het gerecht, die tot de wet van 15 juni 1935 zou leiden, was losgebroken en als het ware in een stroomversnelling geraakt.

In die strijd zou de Bond der Vlaamse Rechtsgeleerden een belangrijke rol spelen.

Op het XVIe Vlaams Rechtskundig Congres, in april 1930 te Antwerpen gehouden, schaarde de Bond zich onder het nieuwe bestuur (voorzitter De Hoon, ondervoorzitter Van Dievoet) achter een wetsvoorstel Romsee dat eentalige rechtspleging voorschreef in Vlaanderen en Wallonië, op straffe van *ambtshalve uit te spreken nietigheid*. Men aarzelde alleen nog over de taal van de pleidooien.

Maar op de vergadering van de Katholieke Landsbond te Mechelen enkele maanden later (september 1930) wist volksvertegenwoordiger Hendrik Marck, medelid van de Bond, de verplichting om in het Vlaamse landsgedeelte in het Nederlands te pleiten erdoor te duwen, mits met de nodige overgangsbepalingen.

Als verslaggever van de Commissie van Justitie werkte Marck een degelijk voorstel in die zin uit en wist ten slotte de commissie te doen aanvaarden dat in Vlaanderen en in Wallonië ook de pleidooien in de taal van de rechtspleging moesten worden gehouden.

Marck speelde bij dit alles een beslissende rol. De wet van 15 juni 1935 zou niet ten onrechte de wet Marck kunnen worden genoemd. De Vlaamse juristen zijn zich vandaag onvoldoende van die rol bewust. Aan de verdiensten van die moedige, vasthoudende en klaarziende man zij hier de passende hulde gebracht.

De wet van 15 juni 1935 wordt werkelijkheid

Het verzet van de Franstaligen tegen de wet was echter hardnekkig. In talloze petitieën, manifesten en protestmetingen poogden zij het tij te keren.

Vooral de Franstalige advocaten in Vlaanderen en te Brussel boden halstarrig weerstand, in naam van de taalvrijheid. In een referendum onder de Brusselse advocaten (oktober 1932), waaraan 444 advocaten deelnamen, oordeelden 401 dat aan de taalregeling in de Brusselse rechtbanken niets moest worden gewijzigd.

En toch, het enige wat ze wisten te bereiken was, voor de pleidooien, de voorrechten van hun generatie te bestendigen.

Eén episode uit die strijd verdient even in herinnering te worden gebracht. Het *Journal des Tribunaux* kwam op de idee het geliefkoosde argument van de Franstalige advocaten uit het Vlaamse landsgedeelte, nl. «le caractère historiquement bilingue de la Flandre» te onderwerpen aan het oordeel van de gezaghebbende mr. Paul Struye, Gentenaar van geboorte maar zeker geen flamingant, advocaat en later stafhouder bij het Hof van Cassatie, senator, later voorzitter van de Senaat.

De Franstalige advocaten uit Vlaanderen kregen echter het deksel op de neus. Mr. Struye antwoordde schriftelijk: «La Russie tsariste comptait, elle aussi, une aristocratie et une élite qui avait pris l'habitude de se servir de la langue française. A-t-on jamais prétendu que la Russie était un pays bilingue?»

De Franstalige advocaten werden ten slotte in de steek

gelaten, niet alleen door hun Waalse confraters (beducht voor wederkerige tweetaligheid in Wallonië), maar ook door hun Brusselse confraters, die alleen oog hadden voor hun eigen belangen.

Hoezeer de advocatuur in Vlaanderen verfranst was en hoe gevoelig de zaak in de Vlaamse balies lag, blijkt uit de houding van de Vlaamse Conferenties. Behalve de Vlaamse Conferentie bij de Balie te Antwerpen, waren de andere Vlaamse conferenties in die periode alles behalve strijdvaardig. De Vlaamse Conferentie te Gent uit vrees voor tweedracht in eigen rangen, zweeg in alle talen. De raden van de Orde waren helemaal vijandig en stemden vlammen-de moties tegen de aanslag op de vrijheid van de advocaat.

Dat de Bond der Vlaamse Rechtsgeleerden in die, voor de vernederlandsing van het gerecht in Vlaanderen zo cruciale jaren, midden in een vijandig klimaat, wél onverschrokken stand hield, is des te verdienstelijker.

Indien de Bond toen zijn rol van overkoepelend strijdorgaan handig en kordaat speelde, dan is dit vooral te danken aan de stuwende rol van Hendrik Borginon, toen secretaris van de Bond. Ook aan hem zij hier de passende hulde gebracht.

De Bond werd in zijn actie krachtig gesteund door het *Rechtskundig Weekblad*, dat in 1931, waarlijk op het gepaste moment, door René Victor was gesticht. Het *R.W.* werd onmiddellijk de woordvoerder van alle Vlaamse juristen en de nieuwe spreekbuis van de Bond.

Borginon was ook de bezieler van het XVIIIe Vlaams Rechtskundig Congres dat op 2 en 3 april 1932 te Gent werd gehouden en een groot succes had. Eén enkel thema, «Efficiënte Rechtsbedeling», werd in vier secties behandeld. Het congres keurde eenparig een door Borginon opgestelde motie goed, waarin nog eens duidelijk de eis werd gesteld dat in het Vlaamse land, zowel door de partijen als door de rechtscolleges, de Nederlandse taal verplicht zou worden gebruikt.

Op 16 juli en 17 december 1932 organiseerde de Bond telkens een vergadering, speciaal gewijd aan het ontwerp Marck van de Commissie. De driehonderd opgekomen juristen keurden het ontwerp goed, echter met enkele wijzigingen. Vooral wou de Bond de mogelijkheid tot taalwijziging beperkt zien tot de verweerder woonachtig in de agglomeratie, niet in het arrondissement Brussel.

Op dit punt zou de door de Bond voorgestane oplossing pas bij de invoering van het Gerechtelijk Wetboek werkelijkheid worden.

Toch zou de actie van de Bond het commissieontwerp gunstig beïnvloeden, o.m. inzake de «uitzonderlijke omstandigheden» waarin in het Frans kan worden gepleit en inzake overgangsmatregelen.

Toen het Franstalig tegenoffensief met vernieuwde kracht werd voortgezet in de senaatscommissie, organiseerde de Bond, in samenwerking met de Vlaamse Conferentie, op 1 februari 1935, een volksmeeting in de nokvolle Handelsbeurs te Antwerpen.

In de senaatscommissie haalden de Franstaligen hun slag thuis, maar in de algemene vergadering werden hun amendementen uiteindelijk verworpen. Alleen werden drie taalgrensgemeenten bij de agglomeratie Brussel gevoegd.

De wet op het taalgebruik in gerechtszaken, die o.m. dank zij de sanctie van de ambtshalve uit te spreken nietigheid, terecht onze beste taalwetgeving wordt genoemd, was

werkelijkheid geworden.

Het verzet van de Franstaligen was hardnekkig geweest, het sociaal onbegrip en het blind verdedigen van voorrechten en eigenbelang soms verbijsterend.

De wet van 15 juni 1935, die het taalgebruik in gerechtszaken grondig heeft gewijzigd, kwam vijftig jaar geleden tot stand. Ook dat jubileum mag de Bond vandaag vieren, want bij de verwezenlijking van die wet heeft de Bond, als slagvaardige en efficiënte pressiegroep, een aanzienlijke rol gespeeld.

In kalmer wateren

De Bond, waar Em. Van Dievoet de overleden senator Le Bon in 1935 als voorzitter had opgevolgd, vestigde nu zijn aandacht op de benoemingen in de magistratuur. Voor belangrijke benoemingen werd herhaaldelijk — en nu met succes — persoonlijk door voorzitter Van Dievoet bij de minister van Justitie aangedrongen.

Ook bij de Vlaamse Rechtskundige Congressen deed zich een kentering ten goede voor. Nu de vernederlandsing van het gerecht was afgedwongen, konden de congressen rustig de grondige studie aanvatten van actuele juridische problemen. De congressen van 1936 te Gent, 1938 te Leuven en maart 1940 opnieuw te Gent, respectievelijk het 19e, 20e en 21e, beperkten zich tot een of twee onderwerpen. De vooraf in het *R.W.* gepubliceerde preadviezen — ook dat was nu een gewoonte geworden — konden nu grondig worden besproken.

Een balans

De balans van de Bond der Vlaamse Rechtsgeleerden is uitermate positief. Meer dan een halve eeuw lang is hij de band geweest waardoor de in die periode nog schaarse Vlaamse juristen, over de partijen heen, hun krachten hebben kunnen bundelen.

De verdiensten van de Bond, bij het tot stand brengen van de wet op het taalgebruik in gerechtszaken, bij de vertaling van de wetboeken, en door het organiseren van de Vlaamse Rechtskundige Congressen, zijn evident.

Maar ook zijn *culturele* rol kan niet worden overschat. Door het bewust maken van generaties jonge juristen van het belang van een correct Nederlands taalgebruik in processtukken, vonnissen, arresten en pleidooien, heeft hij de Vlaamse zaak een uitzonderlijke dienst bewezen.

De huidige generatie, die het moeizaam bereikte resultaat vandaag als vanzelfsprekend ervaart, geeft er zich geen rekenschap meer van wat een moed, hardnekkigheid en doorzettingsvermogen het heeft gekost om in een vijandig milieu stand te houden en de Vlaamse juridische ontvoogding waar te maken.

De tweede wereldoorlog

Oorlog zou een tweede maal de opgang van de Bond lamleggen.

Wel organiseerde de Bond nog, te Gent, op 16 mei 1942, het XXIIe Vlaams Rechtskundig Congres, waarop voorzitter Van Dievoet en mr. Jos. Custers het woord namen, maar verder liet de Bond niets meer van zich horen.

Wel werd in oktober van hetzelfde jaar een V.Z.W.

«Vlaamse Juristenvereniging» (voorzitter Herman Jacobs) opgericht, die één enkele keer een voordracht en weer één keer, op 17 juli 1943, een congres organiseerde, maar er verder niets van terecht bracht.

De gevolgen van de oorlog zouden zich lang laten voelen. Pogingen om de Bond weer op te richten leidden tot geen resultaat. Strijdige opvattingen inzake de houding van sommige Vlaamse juristen tijdens de oorlog, verdeeldheid in Vlaamse rangen inzake repressie en amnestie, stonden de heroprichting van de neutrale Bond in de weg.

Pas in 1964 zou de Bond uit zijn as herrijzen, echter onder een andere gedaante, de «Vlaamse Juristenvereniging».

II. De Vlaamse Juristenvereniging (1964-1985)

Pas in 1964, twintig jaar na het beëindigen van de tweede wereldoorlog, werden de omstandigheden eindelijk gunstig geacht om de oude Bond der Vlaamse Rechtsgeleerden te laten herleven.

De naweën van oorlog en repressie waren nu enigszins tot bedaren gekomen. De A.P.R. bracht sinds 1952 degelijke vakliteratuur in eigen taal. De Commissie Van Dievoet had officiële Nederlandse teksten bezorgd van Grondwet, Burgerlijk Wetboek en Strafwetboek. Het *T.P.R.* had zich in 1963 bij het *R.W.* gevoegd. Het bracht niet alleen wetenschappelijke bijdragen van hoog gehalte maar was, met zijn gemengde Vlaams-Nederlandse redactie, een toonbeeld van goed begrepen samenwerking tussen Noord en Zuid. Vooral was over het hele Vlaamse land een nieuwe generatie Vlaamse juristen aangetreden.

De krachten waren voorhanden. Het was tijd ze te bundelen.

Dat de gevestigde instellingen, met name de gerechtshoven, de nieuwe lente slechts schoorvoetend volgden, was een stimulans te meer waardoor van alle kanten werd aangedrongen op de heroprichting van een alle tendensen overkoepelende vereniging van de Vlaamse juristen.

Op initiatief van professor em. Van Dievoet en van mr. René Victor, respectievelijk voorzitter en ondervoorzitter van de sluimerende Bond, werd een omzendbrief verzonden die opriep om deel te nemen aan een vergadering te Brussel op 31 oktober 1964. Dààr werd besloten de werkzaamheden te hervatten.

De Bond zou echter herleven onder een andere naam. Men stapte af van de wat romantische «Bond», van de wat pompeuze «Rechtsgeleerden», en stichtte, nuchter, een «Vlaamse Juristenvereniging».

Van Dievoet werd erevoorzitter. René Victor werd voorzitter. Hij zou gedurende 20 jaar de onbetwiste voorganger zijn van de V.J.V. Karel Van Baarle werd secretaris. Wel dra zouden Frans Van Parijs en ikzelf als ondervoorzitters worden aangesteld.

Voorzitter en secretaris gingen onmiddellijk aan de slag met het werven van leden, terwijl het bestuur de eerste algemene vergadering van de Vlaamse Juristenvereniging zorgvuldig voorbereidde.

Nieuwe doelstellingen

Die eerste algemene vergadering had plaats te Brussel, op 27 maart 1965. Drie onderwerpen werden op de dagorde

geplaatst.

1° De Vlaamse rechtswereld en de magistratuur, ingeleid door mr. Piet Blomme, later stafhouder te Gent en thans vice-deken van de nationale Orde.

2° Structuur van de Balie te Brussel, ingeleid door mr. J. Van Waeg.

3° Een hof van beroep te Antwerpen, ingeleid door de voorzitter zelf, mr. René Victor.

De keuze van de onderwerpen bewijst dat het bestuur van meet af aan de problemen die voor de Vlaamse rechtswereld fundamenteel waren bijzonder goed had ingeschat. Het zijn precies de doelstellingen waarvoor de Vlaamse Juristenvereniging jarenlang hardnekkig zou moeten strijden en die ten slotte met succes zouden worden bekroond.

Ze waren ook brandend actueel. Zo was in de juristenwereld, omtrent het oprichten van een hof van beroep te Antwerpen (en een ander te Bergen of Charleroi) heel wat beroering ontstaan. De Brusselse Raad van de Orde had een memorie verspreid waarin hij zich heftig tegen deze oprichting verzette, waarop de Antwerpse Raad van de Orde, vlak vóór de algemene vergadering van 27 maart, even strijdvast had geantwoord.

De vergadering werd niet alleen een aanzienlijk succes. Zij werd een indrukwekkende manifestatie waarop, zoals in de dertiger jaren rond de wet op het taalgebruik in gerechtszaken, voor alle Vlaamse juristen verzamelen werd geblazen.

Niet minder dan zeven moties werden aangenomen: betreffende de Gerechtelijke Hervorming (het op komst zijnde Gerechtelijk Wetboek), de oprichting van een hof van beroep te Antwerpen (waarvoor een wijziging van de Grondwet nodig was), de taalkennis van de magistraten in het Vlaamse landsgedeelte en te Brussel, ten slotte betreffende het notariaat en betreffende de Balie te Brussel.

Eigentijdse Rechtsstructuren

Na die geslaagde vergadering ging het bestuur niet op zijn lauweren rusten. Wel integendeel, het werd een periode van intense activiteit, van veel denkwerk en niet aflatende inzet.

Het resultaat heette: «*Eigentijdse Rechtsstructuren in België*», een memorabel manifest waarin de Vlaamse Juristenvereniging haar eisen inzake herinrichting van de hoven van beroep, taalkennis van magistraten en notarissen, taalverhoudingen in het Hof van Cassatie en taalregeling in magistratuur en balie te Brussel duidelijk formuleerde.

Door dit manifest, dat bij zijn verschijning heel wat beroering verwekte in de juridische — en politieke — wereld, heeft de Vlaamse Juristenvereniging op het gepaste moment een efficiënte strategie ontplooid.

Het stelde op waardige en voortreffelijke wijze de voorwaarden die moesten worden vervuld opdat, in de gerechtelijke organisatie en in de rechtsbedeling van ons land, aan de Nederlandstalige gemeenschap haar volle ontplooiing zou worden gewaarborgd. Daarbij stonden centraal: het principe van de homogeniteit van het Vlaamse landsgedeelte, waar alle magistraten van zetel en parket moesten houden zijn van een Nederlandstalig diploma, en van de billijke aanwezigheid van de Vlamingen in de magistratuur, het notariaat en de Raad van de Orde in het hoofdstedelijk ge-

bied.

Het manifest werd op een nieuwe algemene vergadering op 14 mei 1966 weerom te Brussel, eenparig goedgekeurd. Het kon thans met gezag aan de parlementsleden en aan de minister van Justitie worden voorgelegd en werd op talrijke exemplaren verspreid.

Het is ongetwijfeld een essentiële bijdrage geweest tot de vernerlandsing van het gerecht in Vlaanderen en te Brussel. Velen hebben aan het tot stand komen van het manifest meegewerkt. Maar het past hier de bijzondere rol te onderstrepen die eerste voorzitter em. Frans Van Parijs, toen om raadshoer Van Parijs, daarbij heeft gespeeld.

Het door het manifest nagestreefde doel werd uiteindelijk grotendeels bereikt.

De belangrijke wijzigingsbepalingen die in de wet op het gebruik der talen in rechtszaken werden aangebracht door het Gerechtelijk Wetboek, zijn aan het manifest «Eigentijdse Rechtsstructuren» ruimschoots tegemoetgekomen.

De wet van 11 juni 1970 zou het Hof van Beroep te Antwerpen oprichten, aldus niet alleen een Vlaams belang, maar ook een nationaal belang, nl. een rationalisatie van ons staatsbestel, verwezenlijkend.

Bij de wet van 4 mei 1984 kwam ten slotte de Nederlandse Raad van de Orde van Advocaten te Brussel tot stand.

De bloeitijd van de Vlaamse Rechtskundige Congressen

Ook met de traditie van de Vlaamse Rechtskundige Congressen werd opnieuw aangeknoopt en ook hier zou de V.J.V. haar nieuwe maturiteit demonstreren.

Op 15 april 1967 had te Gent, in de lokalen van de universiteit, het XXIIe Congres plaats. Naast een onderwerp van administratief recht, stonden twee onderwerpen van burgerlijk recht aan de orde: «Medeëigendom bij appartementsgebouwen» en «Van foutaansprakelijkheid naar schuldverzekering?».

De preadviezen waren voortreffelijk en waren vooraf in het *R.W.* verschenen en aan de deelnemers toegestuurd. De discussie stond op peil, de opkomst was schitterend en de stemming enthousiast. Er was een aanzienlijke Nederlandse delegatie, aangevoerd door de voorzitter van de Nederlandse Juristenvereniging, mr. Beekhuis, die de vergadering toesprak.

Het bestuur had ook een nieuwigheid ingevoerd: er werd een congresvoorzitter aangesteld, die de taak op zich nam het congres voor te bereiden en te leiden. Te Gent was dit prof. M. Storme. Hij deed het blijkbaar zo goed dat de innovatie tot traditie werd, een traditie die tot op heden met succes wordt voortgezet. Uitmuntende congresvoorzitters, de professoren Storme, Dillemans, Derine, De Pauw en Krings, zorgden voor geslaagde en wetenschappelijk hoogstaande congressen.

Het enthousiasme over het geslaagde congres steeg het bestuur blijkbaar naar het hoofd, want er werd besloten voortaan de congressen, zoals vroeger nog wel eens was gebeurd, jaarlijks in te richten.

Het XXIIIe had inderdaad het volgende jaar plaats, nl. op 11 mei 1968 te Leuven. Congresvoorzitter was prof. Roger Dillemans.

Ook dit congres wekte ruime belangstelling: een 300-tal deelnemers. En ook hier werd een nieuwe traditie ingeleid, nl. het optreden op de slotzitting van een eminente perso-

naliteit als feestredenaar. De eerste die deze taak op zich nam was de heer J. Mertens de Wilmars, rechter in het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen. Hij had het profetisch over «De taak van de jurist in de futuribele maatschappij».

Het bestuur hield het nieuwe jaarlijkse tempo niet lang vol. Het volgend congres had slechts in 1970 plaats.

Maar een andere traditie werd nu ingezet: alternatief met de tweejaarlijkse congressen zouden algemene vergaderingen worden belegd, gewijd aan actuele problemen die de aandacht van de Vlaamse juristen gaande houden.

De eerste had plaats te Brussel op 3 december 1969. Voortaan zouden de congressen en de algemene vergaderingen elkander afwisselen, alternatief, elk om de twee jaar, telkens in een andere universiteitsstad.

Het XXIVe Congres had te Antwerpen plaats op 23 mei 1970. Congresvoorzitter was prof. Derine. Feestredenaar was gouverneur Kinsbergen. Het aantal deelnemers was nog toegenomen.

Het XXVe Congres van de V.J.V., het jubelcongres, had plaats op 27 mei 1972 in de lokalen van de Vrije Universiteit te Brussel. Congresvoorzitter was prof. De Pauw, feestredenaar staatsminister Piet Vermeylen.

In deze en de volgende congressen kregen de diverse takken van het recht — burgerlijk recht, strafrecht, publiek recht en ook notarieel, fiscaal en economisch recht — de passende belangstelling.

De Vlaamse Rechtskundige Congressen hadden definitief hun vooraanstaande plaats verworven in het juridisch leven in België. De tijd dat het Nederlands zich in ons land als wetenschapstaal nog moest verdedigen, was nu voorgoed voorbij. Zij waren uitgegroeid tot volwaardige getuigenissen van de maturiteit van de Nederlandstalige rechtswetenschap in ons land. Zij zijn tevens trefplaatsen waar niet alleen advocaten en magistraten, maar ook notarissen, ambtenaren en bedrijfsjuristen contacten leggen en van gedachten komen wisselen.

Voorzitter René Victor 75 jaar.

Karel Van Baarle ontvalt ons

Op 6 juni 1972 had in het gerechtsgebouw te Antwerpen een vergadering van heel andere aard plaats. Op een plechtige academische zitting werd, ter gelegenheid van zijn 75e verjaardag, aan de voorzitter van de Vlaamse Juristenvereniging, ridder mr. René Victor, een waarlijk grootse hulde gebracht.

De Antwerpse Balie had het initiatief genomen, maar de hele Vlaamse juridische wereld en een talrijke Nederlandse delegatie namen eraan deel. Feestredes werden uitgesproken namens de Orde van Advocaten, namens de Vlaamse Conferentie, namens de universiteit en namens de Noord-nederlandse juristen. Het spreekt van zelf dat de V.J.V. zich bij die hulde niet onbetuigd liet. Als ondervoorzitter van de V.J.V. had ik de eer de onschatbare verdiensten in het licht te stellen die onze voorzitter voor de vereniging en voor de Vlaamse juristen in het algemeen had verzameld.

Op 8 mei 1977 zag het bestuur zich genoodzaakt het ontslag wegens gezondheidsredenen te aanvaarden van zijn trouwe, toegewijde en efficiënte secretaris, mr. Karel Van Baarle. Mevrouw Magda Claesen werd tot zijn opvolger aangesteld. Mr. Van Baarle zou op 21 juni 1979 overlijden.

Het past hier een erelooft te brengen aan de bekwame jurist en de innemende persoonlijkheid die mr. Van Baarle was. De toewijding waarmee hij vijftien jaar lang de V.J.V. belangloos heeft gediend, verdient onze blijvende dankbaarheid.

De Vlaamse Rechtskundige Congressen blijven boeien

De Vlaamse Juridische Congressen bleven intussen elkander regelmatig opvolgen. Daarbij waren de Vlaamse universiteiten om de beurt gastheer.

Het XXVIe, dat plaatshad te Gent op 18 mei 1974, lokte niet minder dan 400 deelnemers. Congresvoorzitter was eens te meer prof. M. Storme. Feestredenaar was prof. Jean Van Houtte met als onderwerp «De Jurist in de maatschappij van morgen».

Het XXVIIe werd gehouden te Leuven op 15 mei 1976. Het aantal deelnemers bedroeg 300, verspreid over vijf secties. Congresvoorzitter was nogmaals prof. Dillemans. Feestredenaar was minister van Justitie Vanderpoorten. Hij had het over «Eigentijds Justitiebeleid».

Het XXVIIIe had plaats te Antwerpen op 27 mei 1978. Congresvoorzitter was opnieuw prof. Derine. De feestredenaar was een Nederlander, trouwe vriend van de Vlaamse juristen, prof. J.M. Polak, lid van de Nederlandse Raad van State. Hij behandelde het thema «Verwetenschappelijking van de rechtspraak».

Het XXIXe werd op 26 april 1980 gehouden in de lokalen van de Vrije Universiteit te Brussel. Het was gewijd aan één centraal thema: «De onderneming, een uitdaging voor het recht», een onderwerp dat in vier secties in zijn verschillende aspecten werd ontleed. Congresvoorzitter was prof. E. Krings, advocaat-generaal bij het Hof van Cassatie. Feestredenaar was opnieuw een Nederlander, prof. Van Hoorn, die handelde over «De internationale onderneming en de fiscaliteit».

Het XXXe, dat plaatshad te Gent op 24 april 1982, stelde eveneens een centraal thema aan de orde: «Gezin en Recht». Het onderwerp dat in niet minder dan zes secties uit verschillende oogpunten werd onderzocht, wekte grote belangstelling. Voorzitter René Victor was, wegens ziekte van zijn echtgenote, verhinderd aanwezig te zijn, de enige keer dat zulks tijdens zijn twintig jaar voorzitterschap gebeurde. Congresvoorzitter was wie anders dan prof. M. Storme. De traditionele feestrede werd vervangen door een «panel» dat tot taak kreeg de resultaten van de besprekingen af te wegen.

Ofschoon we overspoeld worden door colloquia, studiedagen, post-universitaire leergangen en congressen allerhande, blijft de V.J.V. haar tweeledige taak getrouw: naast het waken voor de correcte toepassing van de ver nederlandse van het gerecht, beschouwt zij het organiseren van de Vlaamse Rechtskundige Congressen als een prioritaire opdracht.

De Vlaamse Juridische Congressen blijven hun beproefde waarde behouden. Zij willen een trefplaats zijn waar alle Vlaamse juristen van verscheidene disciplines en verschillende beroepen elkander regelmatig ontmoeten en zich bezinnen over de belangrijke actuele problemen die de juristen bekommeren.

De aflossing van de wacht

Het ogenblik was intussen gekomen om aan een verjonging van het bestuur te denken. Sedert bijna twintig jaar had immers, op een paar toevoegingen na, hetzelfde bestuur de leiding in handen.

Het bestuur heeft de verjonging zorgvuldig voorbereid, een verjonging die tevens een herstructurering zou worden. Een ontwerp-reglement van inwendige orde werd opgesteld, dat voor de bestuursleden een rotatie-systeem invoerde. Op suggestie van de uittredende voorzitter zou het dagelijks bestuur worden toevertrouwd aan een beperkte actieve groep die zou worden bijgestaan door een meer uitgebreide algemene raad die het algemeen beleid zou bepalen en zou zijn samengesteld uit juristen die alle beroepskringen vertegenwoordigen.

Toen deze voorzorgen waren genomen, namen niet alleen voorzitter R. Victor — die reeds een hele tijd overwoog zich terug te trekken — ontslag, maar namen ook de beide ondervoorzitters ontslag, ten einde een duidelijke verjonging van het bestuur mogelijk te maken. Eenparig werd beslist aan mr. René Victor de titel van erevoorzitter alsook aan de heer Van Parijs en aan mezelf de titel van ereondervoorzitter te verlenen.

De algemene raad, door het uittredend bestuur samengeroepen, keurde op 16 april 1983 het ontwerp-reglement goed en stelde het nieuw beperkt bestuur aan. Voorzitter werd prof. Marcel Storme, ondervoorzitter prof. De Pauw. Mevr. Claesen en notaris Beyer bleven respectievelijk algemeen secretaris en penningmeester. Notaris Van Bael werd tweede secretaris. Prof. De Bounge, mevr. Pee en rechter Verstreken werden leden van het beperkt bestuur.

Het nieuwe bestuur stak onmiddellijk van wal. Op 12 mei 1984 had te Leuven het XXXIe Vlaams Rechtskundig Congres plaats, het tiende naoorlogs congres, het eerste onder het nieuwe bestuur. Congresvoorzitter was eens te meer prof. Roger Dillemans. Het centraal thema: «De Eigenendom».

De nieuwe voorzitter, prof. M. Storme, ontplooid in zijn slottoespraak wat hij als de dubbele opgave van de V.J.V. zag. Als overkoepelend orgaan van alle juridische krachten in Vlaanderen, moet de V.J.V.: 1° de ontvoeringsstrijd van Vlaanderen juridisch voltooiën; 2° het juridisch geweten en de spreekbuis zijn van ons volk, bij de behartiging van zijn juridische belangen en de beveiliging van de rechtsstaat.

Dat de beveiliging van de rechtsstaat inderdaad een prioritaire bekommernis was van het nieuw bestuur bleek al onmiddellijk, toen de V.J.V. op 18 juni 1985 een belangrijk manifest publiceerde, voorbereid door een speciale werkgroep onder leiding van prof. Storme en prof. Gijssels en getiteld: «Opgaven ter verbetering van de werking onzer instellingen in een democratische rechtsstaat». Daarin werden een aantal juridische voorwaarden uiteengezet, nodig voor een behoorlijke werking van de instellingen in een eigentijdse democratische rechtsstaat. De brochure, op ruime schaal verspreid, had een aanzienlijke weerklank.

Op 5 november 1984 overleed de erevoorzitter van de V.J.V., mr. ridder René Victor, in de leeftijd van 87 jaar. Op 23 april 1985 had te Antwerpen een plechtige «Herdenking René Victor» plaats.

Benevens toespraken namens de Antwerpse Balie, de Koninklijke Academie en de Vlaamse Conferentie, sprak voorzitter Marcel Storme, namens de Vlaamse Juristenver-

eniging, een merkwaardige rouwhulde uit, waarin hij, bondig maar krachtig, de uitzonderlijke kwaliteiten, en o.m. de zin voor actieve tolerantie, in het licht stelde van de man die voor de vernederlandsing van het rechtsleven in Vlaanderen en voor de V.J.V. onschatbare verdiensten heeft vergaard.

Een tijdperk was definitief afgesloten.

Slotbeschouwingen

Bij dit historisch overzicht van de Bond der Vlaamse Rechtsgeleerden en van de V.J.V. passen wellicht een paar slotbeschouwingen.

Wanneer men de activiteit van de Bond en van de Vereniging overschouwt en een balans zou willen opmaken, dan vallen een paar dingen onmiddellijk op. De gestadige opbouw en de bloei van de Vlaamse Rechtskundige Congressen buiten beschouwing gelaten, valt het vooreerst in het oog dat zowel de Bond als de Vereniging als het ware elk een periode van hoogconjunctuur hebben gekend. En verder dat in die periodes de strijd voor de vernederlandsing van het rechtsleven in Vlaanderen en te Brussel telkens centraal stond.

Voor de Bond was dit het doorduwen van de wet op het taalgebruik in rechtszaken, in de dertiger jaren. Voor de V.J.V. de strijd om de algehele en feitelijke vernederlandsing van het gerecht in Vlaanderen (en de pariteit te Brussel) in de zestiger jaren.

Vooraf in die periodes zijn de Bond en de Vereniging de onbetwiste, strijdvaardige en gezaghebbende herauten geweest van alle Vlaamse juristen.

Men kan zonder triomfalisme getuigen dat hun inspanningen met succes werden bekroond. Beide verenigingen hebben, elk in de mate van wat toen mogelijk was, hun doelstellingen in ruime mate werkelijkheid zien worden.

Dat de strijd moeilijk is geweest en veel doorzettingsvermogen heeft gevergd, is bekend, hoewel misschien alleen zij

die het hebben meegemaakt, de omvang van de inspanningen kunnen appreciëren.

Ook is de hardnekkigheid bekend waarmee de Franstaligen zich telkens hebben verzet tegen de meest rechtmatige aanspraken, tegen hervormingen waarvan de noodzakelijkheid vandaag door geen zinnig mens meer wordt betwijfeld.

Wel wens ik nog te beklemtonen dat, in die strijd, enkele wel bepaalde figuren, personaliteiten van formaat, door hun persoonlijke bekwaamheid, inzet en standvastigheid, telkens de beslissende rol hebben gespeeld: in de Bond en Van Dievoet, een Hendrik Borginon, in de V.J.V. telkens en opnieuw René Victor, om alleen maar de bijzonderste te noemen.

Laat ik eraan toevoegen: de anonieme rol van hen die door hun dagelijks optreden ervoor hebben gezorgd dat de moeizaam verworven wettelijke regelingen en institutionele verworvenheden, niet alleen naar buiten maar ook binnenkamers, niet alleen naar de letter maar ook naar de geest van de wet, in de dagelijkse praktijk werden toegepast.

Op dit alles heb ik willen wijzen, niet zozeer om de Bond en de V.J.V. te bejubelen, zeker niet om enkele mensen op het voetstuk te plaatsen, en nog minder om oude wonden open te rijten. Maar omdat het goed is dat de jongeren weten wat het de ouderen heeft gekost om voor hen de verworvenheden veilig te stellen die zij vandaag als vanzelfsprekend aanvaarden.

Dit is niet alleen goed, het is ook nodig. De strijd voor een rechtvaardige rechtsbedeling is immers nooit gestreden. Dit is op de studiedag van deze morgen nog gebleken. En waakzaamheid blijft ook vandaag nog geboden.

Alleen indien zij het voorbeeld van hun voorgangers indachtig zijn en zich er door laten leiden, kunnen de huidige en de komende generaties van Vlaamse juristen de plicht van dankbaarheid vervullen die zij tegenover hen hebben. Zij zullen meteen, naar de — hoop ik — nog niet versleten formule «hun volk dienen».

HET COLLOQUIUM «VIJFTIG JAAR TAALWETGEVING IN RECHTSZAKEN»

*Toespraak door Frans VAN PARIJS
eerste voorzitter em. van het Hof van Beroep te Gent,
ere-ondervoorzitter van de Vlaamse Juristenvereniging*

Een colloquium «Vijftig jaar taalwetgeving rechtszaken» ligt gegoten in de lijn en in de traditie van het genootschap dat op deze 18 oktober 1985 feestviert om zijn honderdjarig bestaan.

Erkenning, gaafheid, verfijning van eigen taal en cultuur op het gebied van recht en rechtspraktijk, ten behoeve van de Vlaamse mens binnen de Belgische ruimte, was en blijft fundamenteel de opzet, de taak, de zorg van de Vlaamse Juristenvereniging in het spoor van de Bond der Vlaamse Rechtsgeleerden.

Congressen en vergaderingen hebben steeds een belangrijke plaats voorbehouden voor studie en bezinning, bevordering en actie in dit verband.

Het mag volstaan te verwijzen naar het aandeel van de Vlaamse juristen, aaneengesloten om ons genootschap, in de wording van de taalwetgeving rechtszaken, meer be-

paald en dichter bij deze tijd, het ontstaan, de inhoud, de vormen van de wet van 15 juni 1935. Het verdient tegelijk aandacht dat het manifest «Eigentijdse Rechtsstructuren in België — 1966» werd opgevat en uitgewerkt door de Vlaamse Juristenvereniging, dat dit document als het ware de strategie uitbouwde voor de eerstvolgende jaren, dat het merklijk — zeg maar beslissend — heeft bijgedragen tot de oprichting van het Hof van Beroep Antwerpen, tot de vaststelling van taalkaders in de gerechtelijke instanties overeenkomstig de taal van het eindexamen in de Rechten, tot de voorbereiding van een taalregeling in het notarisambt, tot de heilzame oplossing van de taalproblemen in de Balie te Brussel.

Het viel buiten het bestek van het colloquium dat, in deze tijd, ook andere, soms wel grensoverschrijdende, vragen van recht en rechtsveiligheid ons beroeren. Ook zij

raken het welzijn van de Vlaamse mens.

Thans en op deze plaats, ter gelegenheid van het eeuwfeest Bond der Vlaamse Rechtsgeleerden — Vlaamse juristenvereniging, komt het erop aan niet te berusten in weliswaar opmerkelijke verworvenheden, verder te bouwen langs de hoofdlijnen van ons bestaan, trouw aan een gevestigde traditie, tevens overeenkomstig de eigentijdse feitelijke gegevens en de vermoedelijke evolutie.

Daartoe bouwstenen op te leveren aan de hand van gemeenschappelijke onderzoeks- en studiearbeid, was opdracht en taak van het colloquium.

Met het oog op een vlot verloop van de bespreking en de nuttigheid van de onderneming werd deze werkwijze in acht genomen :

— korte uiteenzetting door de referenten van de door hen behandelde materie,

— bespreking aan de hand van vooraf meegedeelde vraagpunten, eventueel van vragen opgeworpen door de deelnemers met goedvinden van de voorzitter,

— het colloquium beoogt richtlijnen te formuleren in de behandelde stof, die naderhand, door een beperkte groep van deskundigen, zullen worden omgezet in concrete voorstellen en tot beslissing worden overgezonden aan het bevoegde orgaan van de Vlaamse Juristenvereniging.

Het omstandig verslag van de secretaris van het colloquium verstrekt nadere gegevens over de bespreking en de richtlijnen die eruit voortvloeien. Alvast een paar oriëntaties zijn duidelijk gebleken.

Ingevolge allerlei, o.m. economische, omstandigheden die als duurzaam zijn gekenmerkt, is een ongelijke evolutie op gang gebracht in de zakenlast Nederlands/Frans op het niveau van het Hof van Cassatie: een overwicht van Nederlandstalige zaken is ontstaan en neemt hand over hand toe. De wettelijke pariteit van het taalkader maakt het dientengevolge niet meer mogelijk de overlast van Nederlandstalige zaken naar behoren te verwerken overeenkomstig de geest van de taalwetgeving rechtszaken. Zij dient te worden vervangen, door middel van een wetgevende ingreep, door een buigzaam evenredigheidsstelsel dat na verloop van een bepaalde periode, bv. vijf jaar, aanpassing verzekert van het taalkader aan de gemiddelde zakenlast Nederlands/Frans. De zakenlast vindt zijn uitdrukking in de ingeleide zaken gedurende de gestelde periode.

Een soortgelijke ontwikkeling wordt waargenomen in de Raad van State, terwijl op het niveau van hoger beroep — hof van beroep en arbeidshof — de zakenlast Nederlands gestadig toeneemt in de verhouding Nederlands/Frans. Op dit stuk zijn evenwel geen genoegzame, zekere basisgegevens voorhanden — althans vooralsnog — om tot een verantwoord conclusie te komen. Verder onderzoek en studie wordt hieraan gewijd.

Ook betreffende de andere gerechten in en om Brussel gelden de laatste twee bedenkingen, terwijl daarenboven het beeld van de splitsing van het gerechtelijk arrondissement Brussel in een Nederlands en een meertalig gebied in uitzicht blijft en de mogelijkheid van een redelijke oplossing beheerst. Te dezen is het belangrijk dat vooral het welzijn van de rechtsgenoten, niet het comfort van advocaten en magistraten, beslissend is. Terloops — zelfs meer nog — zij aangestipt dat niet alle Nederlandstaligen ook Neder-

landsgetrouwen zijn; een verschijnsel dat in de komende structuren dient te worden verwerkt.

Het is bekend dat de doelstellingen van de taalwetgeving rechtszaken niet zelden worden omzeild in het gerechtelijk arrondissement Brussel. Zulks geschiedt o.m. langs de weg van taalwijziging of nog door middel van keus van de territoriaal bevoegde rechtbank. Een waterdichte wetgevende maatregel moet dergelijke uitwegen en ontduikingen afsnijden.

De wettelijke taalregeling in het notarisambt bij de verkoop van onroerend goed in het raam van de tenuitvoerlegging van een rechterlijke beslissing, wanneer dit goed binnen een ander taalgebied is gelegen, is hinderlijk bij de toepassing. Het komt geraden voor de taal van de ligging van het onroerend goed te verkiezen boven die van de rechterlijke beslissing, terwijl de taal van de plaats van de verkoop tot misbruik kan leiden. Een wettelijke maatregel is hiertoe vereist.

Behalve bij gerechtelijke verkoping, is de publiciteit betreffende verkoping van onroerend goed niet onderworpen aan taalregeling (vgl. A. Renard, *Talen in bestuurszaken*, A.P.R., nr. 550). Het beantwoordt aan de algemene lijn van de wettelijke taalvoorschriften dat de taal van de ligging van het onroerend goed te dezen wordt voorgeschreven.

Hoewel het taalregime van de vennootschapsakten, zoals het werd ingevoerd bij het decreet van 19 juli 1973, hier en daar aanleiding geeft tot ongerieflijke toepassing o.m. wegens de sanctie van volstrekte nietigheid, toch laat het heersend klimaat van onverdraagzaamheid tegenover het Nederlands niet toe dat wordt overgegaan tot verzachting of afzwakking.

De uitwerking van een wettelijk regime voor de vertaling van vennootschapsakten en -bescheiden mag het Nederlands op dit gebied nooit terugdringen tot een tweederangrol of hoe dan ook krenken in zijn juridische waarde en betekenis.

Indien het colloquium een heuglijke gebeurtenis werd — en zó is het — is zulks het aandeel van de bekwaamheid, de bereidheid, de lofwaardige arbeid van de referenten: advocaat Bevernage, erenotararis en emeritus hoogleraar De Boungne, notaris Van Bael. Graag en gevoeld bied ik hen, in naam van de Vlaamse Juristenvereniging en in eigen naam, meest oprechte dank aan.

Een warme dankbetuiging eveneens aan de vele deelnemers die de bespreking hebben verrijkt en de besluitvorming bevorderd.

De auteur van deze toespraak trachtte, te uwen gerieve, langs en doorheen het colloquium te wandelen zoals de Kleine Johannes deed door de lieve geheimen van de natuur in het verhaal van Frederik Van Eeden. Maar ... hij is de Kleine Johannes niet en hij zal het nooit meer zijn, laat staan in gezelschap van Windekind. Zover hij erin geslaagd zijn zou het tafereel van het colloquium met enige getrouwheid te schetsen, tegelijk de grondlijnen en de traditie van ons genootschap te handhaven en voor te staan, neemt hij dankbaar en voldaan afscheid van dit, uw uitgelezen gezelschap. Ik dank U allen zeer!

TOEKOMSTIGE TAKEN VAN DE VLAAMSE JURISTENVERENIGING

Rede door mr. Bruno MAES

1. Bij het aanvaarden, in juni van dit jaar, van de zeer vererende opdracht om, als jong jurist het woord te voeren op deze academische zitting, bekwam mij een gevoel zowel van opwindend enthousiasme als van enge onzekerheid.

Het eerste gevoel behoeft vanzelfsprekend geen nadere uitleg, het tweede daarentegen wel.

Onze geachte voorzitter, prof. mr. Storme, verzocht mij immers, na overleg met andere juristen, te handelen over de toekomst van onze vereniging alsmede over de aanbreng van *jonge* juristen. Voorwaar een moeilijk en complex onderwerp! Als ik U voorts mededeel dat mijn rede maximaal twintig minuten in beslag mag nemen, hetgeen ik overigens, gezien de zoveel aangenamer activiteiten van deze heuglijke viering, een uitstekend idee vind, wordt meteen duidelijk dat het enthousiasme en de opwindende van het eerste ogenblik enigszins bekoelden...

2. Alvorens de sprong in het ijle te wagen die van mij wordt verwacht, ben ik U echter een paar waarschuwingen verschuldigd.

Allereerst wil ik benadrukken dat het vanzelfsprekend geenszins in mijn bedoeling ligt de richting aan te geven waarin onze vereniging zich noodzakelijk zou moeten bewegen; ik druk dan ook integendeel de hoop uit, dat de door mij uitgestippelde weg de gewenste of vereiste correcties moge ondergaan of, wie weet, een aanzet vormen voor nog ambitieuzer doelstellingen.

Voorts heeft U begrepen dat ik, gelet op de korte tijd die mij is toegemeten, mij onvermijdelijk zal beperken tot het formuleren van *algemene*, helaas weinig uitgewerkte *krachtlijnen*.

Bovendien verzocht voorzitter Storme mij rekening te houden met de inhoud van zijn feestrede, om nodeloze dublures te vermijden. Na enig denkwerk, ben ik tot het besluit gekomen dat het logisch is uit te gaan van de vraag welke de bestaansredenen kunnen zijn van de gevierde vereniging, meer in het bijzonder in het licht van de *problemen* waarmee de *Vlaamse Jurist in de toekomst* zal worden geconfronteerd.

Aldus kan een overkoepelende Vlaamse vereniging van juristen schematisch de volgende doelstellingen beogen:

- de juridische uitbouw en vormgeving van een volwaardige Vlaamse deelstaat;
- de behartiging en verdediging der belangen van alle Vlaamse juristen én rechtsonderhorigen — ook te Brussel — in aangelegenheden als benoemingen, toewijzing van ambten of vacante betrekkingen, taaltoestanden in administraties, opleiding van jonge juristen, ...
- het vervullen van een geëigende rol als spreekbuis van de Vlaamse rechtswereld in internationale, allereerst in Europese kringen, vooral met het oog op de verder door te voeren juridische eenmaking en verbetering van het intern recht en van de rechtsbedeling.

3. De rol van de Vlaamse Juristenvereniging bij de *uitbouw van een volwaardige Vlaamse deelstaat* is zeker niet te onderschatten. Doch, nu de Vereniging zeer recent een document heeft samengesteld, getiteld «Opgaven ter verbetering van de werking onzer instellingen in een democrati-

sche rechtsstaat», is reeds een belangrijke inhoudelijke stap in de goede richting gezet. Op gevaar af in herhaling te vallen, lijkt het mij dus aangewezen veeleer de nadruk te leggen op de noodzaak voor de Vereniging, als deskundig adviesorgaan in deze fundamentele aangelegenheid, een daadwerkelijke *impact* te verwerven op de wetgevende macht in al haar geleidingen, en daardoor, op het wetgevingsproces zelf.

Rekening houdend met een vroeg of laat onvermijdelijke, nieuwe grondwetsherziening, is dit wellicht de gelegenheid bij uitstek om, als groepering van juridische deskundigen, de verder uitgewerkte punten van hervorming bij de gezagdragers kracht bij te zetten en in voorkomend geval gemotiveerde adviezen te verstrekken over nieuwe voorstellen.

In dit verband zou kunnen worden aangedrongen, bv. via de leden en de bestuursleden van de Vereniging die ook een parlementair mandaat uitoefenen, op een permanente vertegenwoordiging bij voorkeur in de parlementaire commissies, alsmede op een recht op deelneming aan ter zake te houden vergaderingen op het niveau van de ministeriële kabinetten.

Om die nieuwe functie waar te maken is evenwel vereist dat de Vereniging zich niet langer zou beperken tot het organiseren van, zonder enige twijfel, uiterst waardevolle *rechtscongressen*, doch bovendien haar structuren en werking zou aanpassen om het haar mogelijk te maken deze nieuwe taak op zich te nemen.

Allereerst kan hier worden gedacht aan een efficiënte *follow-up* van de talloze interessante juridische vragen én oplossingen die in het verleden tijdens deze congressen ter sprake kwamen. Het werk van honderden Vlaamse juristen mag niet zomaar worden herleid en beperkt tot de publicatie van preadviezen of congresverslagen, die door de praktijkjurist *al dan niet* worden geraadpleegd. De Vereniging heeft tot essentiële taak stelselmatig na te gaan tot welke concrete gevolgen en resultaten de gehouden rechtscongressen hebben geleid. Via het oprichten van werkgroepen, het inschakelen van vorsers en vooral het opstellen en zelfs indienen van wetsvoorstellen of -ontwerpen, kan de Vlaamse Juristenvereniging uitgroeien tot een professioneler georganiseerde groepering die tevens het wetgevend werk daadwerkelijk zou kunnen beïnvloeden.

Het zij mij toegestaan in dat verband te verwijzen naar de uitmuntende preadviezen en aanbevelingen, vorig jaar uitgebracht ter gelegenheid van het twintigjarig bestaan van het *Tijdschrift voor Privaatrecht*, betreffende de invloed van de doctrine op de wetgeving¹. Een uitvoerige discussie tussen vooraanstaande Vlaamse en Nederlandse juristen leidde aldus o.m. tot het besluit dat het aanbeveling verdient in het wetgevingsproces, liefst in een zo vroeg mogelijk stadium, voor en tijdens de parlementaire discussies, externe deskundigen betreffende de te regelen materies in te schakelen, alsmede dat werk moet worden gemaakt van een

¹ De invloed van de doctrine, *Feestbundel 20 jaar T.P.R.*, Se. v.

betere structurering van de kanalen van samenwerking tussen wetgeving en doctrine.

Het komt mij voor dat op dit vlak, mits de nodige infrastructuur en middelen kunnen worden verschaft, een belangrijke opdracht voor de Vlaamse Juristenvereniging is weggelegd.

5. Bij het lezen van de reeds genoemde «Opgaven ter verbetering van de werking onzer instellingen in een democratische rechtsstaat» is mij, als Brusselse Vlaming, echter opgevallen dat met geen woord werd gerept over de nochtans niet te vermijden hervorming der instellingen te *Brussel-Hoofdstad* en het probleem van het randgebied². Ik kan aannemen, althans tot op een zekere hoogte, dat de Vlaamse Juristenvereniging veeleer dient op te treden, *nadat* in politieke kringen over dit probleem een beraad heeft plaatsgevonden en een consensus is bereikt, doch precies ter zake van dit gevoelig punt meen ik dat tussen alle Vlaamse kringen nu al een consensus bestaat over een aantal minimum-eisen en op korte termijn zonder veel moeilijkheden een meer gedetailleerde hervorming moet kunnen worden uitgewerkt.

Het lijkt daarom de gepaste gelegenheid, mede in het licht van de nieuwe functie die de Vereniging blijkbaar op zich wil nemen, om het initiatief te nemen, rekening houdend met vertegenwoordigers van politieke partijen, van socio-culturele verenigingen en pressiegroepen, van werknemers- en werkgeversorganisaties, en van alle belangstellenden, tot het uitwerken van een juridisch gefundeerd en realistisch programma dat kan bijdragen tot het *leefbaar* maken van de hoofdstad voor alle gemeenschappen van ons land, hetgeen tevens de erkenning van de rechten der migranten en de vastlegging van hun plichten moet insluiten.

Het is mijn overtuiging dat, mocht de strijd voor gerechtvaardigde Vlaamse belangen in het verleden mee zou zijn gevoerd door een stevig gestructureerd en overkoepelend orgaan van gezaghebbende juridische deskundigen, nu reeds een meer functionele staats-hervorming tot stand zou kunnen gebracht zijn. Dit impliceert echter ook dat niet opnieuw dezelfde vergissing wordt begaan door als *georganiseerde* Vlaamse juristen — zonder in het minst de uiterst waardevolle inbreng van *individuele* Vlaamse juristen bij vroegere grondwetsherzieningen te willen minimaliseren — afzijdig te blijven bij een toekomstige staats-hervorming, in het bijzonder te Brussel.

Het kan in dat verband nuttig zijn een paar grote krachtlijnen betreffende een mogelijke herstructurering van de hoofdstad op te sommen, die vanzelfsprekend niet volledig kunnen zijn en tevens voor discussie vatbaar blijven:

5.1. Allereerst kan worden gedacht aan een *vereenvoudiging van de bestuursniveaus* en een grotere doorzichtigheid van het bestuursapparaat: het samen bestaan van negentien gemeentelijke administraties, een administratie van de agglomeratie, een administratie van het Brussels gewest, en zelfs een provinciaal bestuur is van het «goede» te veel.

Een tweeledig overkoepelend bestuur, met paritaire vertegenwoordiging der Vlamingen, volstaat. Wil Brussel zijn

rol niet alleen van Europese hoofdstad, maar tevens van hoofdstad van een, ook centraal, paritair georganiseerd land bewaren, dan is de eis van de pariteit in het Brussels bestuur voor de Franstaligen ruimschoots gecompenseerd en voor de Vlamingen ruimschoots gerechtvaardigd. Dat is niet zozeer wat de burger te Brussel interesseert. Zijn bekommernis gaat voornamelijk uit naar de efficiëntie van het bestuur en de kwaliteit van de openbare voorzieningen.

Te Brussel groeit overigens meer en meer het besef dat niemand gebaat is bij een volgehouden ophitsing van beide taalgemeenschappen tegen elkaar, doch veeleer bij een degelijke, goed functionerende *samenwerking* mét elkaar.

Het bezwaar tegen het feit dat te Brussel minder stemmen zouden vereist zijn voor de verkiezing, op gesplitste kandidatenlijsten, van een vertegenwoordiger van de Vlaamse gemeenschap in de hoofdstedelijke raad dan voor de verkiezing van een vertegenwoordiger van de Franse gemeenschap, wordt gemakkelijk weerlegd door het analoog verschil dat nu al bestaat, zowel tussen het noordelijk en het zuidelijk landsgedeelte als zelfs tussen grotere en kleinere partijen onderling, vanwege het thans geldend kiessysteem, zonder dat hierover veel deining ontstond.

5.2. Voorts is men dringend aan de sanering toe van de zogenaamde persoonsgebonden instellingen te Brussel, voornamelijk om te bepalen waar *samenwerking* al dan niet mogelijk is, al was het maar om nodeloze splitsingen te vermijden die in ieder geval financieringsmoeilijkheden teweegbrengen.

Brussel moet ter zake, volgens een te bepalen verdeelsleutel, die in onderling overleg met de respectieve gemeenschappen dient te worden vastgesteld, op een gedeelte van de *financiële middelen* van de Gemeenschappen kunnen rekenen. Deze laatste dienen evenwel zo spoedig mogelijk — zoals onze Vereniging het reeds voorstelde — een omvang te bereiken die het principe van de financiële verantwoordelijkheid in een goed functionerend federaal samenlevingsverband noodzakelijk maakt. Op die wijze kan daadwerkelijk de solidariteit tussen beide Gemeenschappen en hun respectieve leden te Brussel tot stand worden gebracht en tevens een eerste schuchtere stap worden gezet naar de gezondmaking van de financiële toestand van de hoofdstad. Ten slotte zullen de Brusselse Vlamingen aldus eindelijk volwaardige en zelfstandige burgers worden.

5.3. Na meer dan twintig jaar faciliteiten in de *randgemeenten*, dient thans ernstig te worden gedacht aan de *afbouw* ervan. België heeft meer dan ooit behoefte aan zuivere toestanden, vooral wat de afbakening betreft van de Gewesten en Brussel-Hoofdstad.

De eentaligheid van de Gewesten dient dan ook volledig te worden toegepast, in de eerste plaats door de lokale bestuurders. Anderzijds moet het Vlaamse Gewest zelfstandig kunnen beslissen over de gebeurlijke fusie van de randgemeenten met naburige gemeenten.

De Vlaamse Juristenvereniging, die in 1985, na meer dan 150 jaar Belgische onafhankelijkheid, de geboorte kan toejuichen van een zelfstandig gestructureerde Nederlandse Orde van Advocaten bij de balie te Brussel, zou er ongetwijfeld het hare toe kunnen bijdragen om deze ontwikkeling ook op institutioneel vlak te Brussel door te voeren. In dit verband zij aangestipt dat een *derde congres van de Brusselse Vlamingen* volop in voorbereiding is, onder het motto van de doorbraak van het institutioneel immobilisme

² In een werkgroep ter voorbereiding van de «Opgaven» was afgesproken geen standpunt in te nemen m.b.t. aangelegenheden die alleen door een politieke keuze kunnen worden geregeld.

te Brussel en met de bedoeling Vlaanderens solidariteit aan te wakkeren ten einde alle krachten te bundelen rond de Vlaamse rechten in Brussel en de hoofdstedelijke roeping van deze stad. Zoals bij de twee vorige congressen zal niet alleen de staatkundige problematiek, doch ook de sociale en economische toekomst van Brussel, de ruimtelijke ordening, de migrantenproblematiek en de welzijns- en gezondheidszorg ten dienste van de Vlaamse Gemeenschap worden behandeld.

6. Aansluitend bij de institutionele hervorming van Brussel, dient de Vlaamse Juristenvereniging, tevens de solidariteit te belichamen van de Vlaamse Juristen met hun vooral jonge collega's die *te Brussel een loopbaan als jurist* wensen uit te bouwen.

In afwachting van een definitieve stuurhervorming, kan de Vereniging aldus haar prestige en de nodige invloed aanwenden opdat o.m.:

— bij benoemingen in de magistratuur de bestaande taalwetgeving stipt wordt nageleefd, o.m. op het stuk van de vereiste kennis van de tweede landstaal;

— de wettelijke taalverhoudingen bij de verdeling van betrekkingen voor juristen in de nationaal gebleven administratie in acht worden genomen;

— de belangen van de Vlaamse jurist én rechtsonderhorige worden verdedigd bij de aanstelling van voldoende Vlaamse gerechtsdeskundigen en gerechtelijke lasthebbers van allerlei aard;

— diezelfde belangen evenzeer worden verdedigd door de verbetering van het «onthaal» van Vlaamse, in hechtenis genomen personen én van hun advocaten in Brusselse gevangenissen.

De Vlaamse Juristenvereniging hoeft daarom zeker niet uit te groeien tot een syndicale vereniging, maar moet in staat worden geacht ter zake de noodzakelijke bijkomende impulsen en drukuitoefening te verstrekken, o.m. door hierin het Vlaams Pleitgenootschap en de Nederlandse Orde bij de balie te Brussel — waar vaak klachten hierover worden ontvangen en behandeld — nuttige bijstand te verlenen.

7. Voorts ligt het nogal voor de hand dat de vereniging zou optreden als *representatief orgaan van de Vlaamse rechtswereld* naar het buitenland toe.

Haar rol moet in dat verband niet beperkt blijven tot de «promotie» van de Vlaamse rechtswetenschap en -praktijk in het buitenland, maar kan ook bestaan in het verder doorbreken van eigen grenzen, vooral niet enkel in zuidelijke richting, opdat ook vanuit andere horizonten vernieuwende ideeën te lande kunnen doordringen. De loop der geschiedenis, een stuk traditie en vooral de oorsprong van de basiswetgeving en van talrijke rechtsbegrippen hebben ertoe geleid dat het Belgisch juridisch denken doorgaans wordt afgestemd op de Franse juridische theorie en praxis.

Er kan echter worden overwogen dat de vereniging een groter gedeelte van haar tijd en middelen zou besteden aan een nuttig voorkomende *rechtsvergelijking* van concrete juridische problemen, waarrond in eigen midden kennelijk geen rechtsvrede is bereikt of waarvoor slechts een onbevredigende oplossing is gevonden.

Hier kan onder meer worden gedacht:

— aan de verdere uitwerking van de eerbiediging van het recht van verdediging tijdens de strafrechtspleging, i.h.b. met betrekking tot de toepassing van de voorlopige hechte-

nis en de invoering van een contradictoir vooronderzoek, evenals

— aan het uitvaardigen van een alle fundamentele rechten vrijwarende tuchtrechtspleging, ook op die gebieden die *niet* onder de toepassing vallen van het Europees Verdrag voor de bescherming van de rechten van de Mens;

— aan de hervorming van het faillissementsrecht, met inbegrip van de procedure, en de invoering van een wettelijke regeling inzake beheer met bijstand aan ondernemingen in moeilijkheden;

— aan de hervorming van ons systeem van sociale zekerheid, waarbij meer en meer rekening dient te worden gehouden met demografische gegevens zoals de onafwendbare vergrijzing van onze bevolking.

8. Aangezien de Vlaamse Juristenvereniging geen ideologische of politieke vereniging of pressiegroep is, kan het haar taak niet zijn eenzijdige politieke standpunten in te nemen. Zulks mag haar nochtans niet beletten er het hare toe bij te dragen, zelfs ter zake van politiek of ideologisch gevoeligliggende onderwerpen, bv. aan de hand van rechtsvergelijkend onderzoek, tot het vergemakkelijken van de politieke discussie en tot de snelle totstandkoming van een politieke consensus. Wellicht dient men zich ter zake, in dit ingewikkeld gestructureerd en functionerend land begiftigd met een soms zonderlinge politieke moraal, niet te veel illusies over het impact daarvan te maken.

Toch zou het vinden van een consensus onder juristen van alle strekkingen, na degelijk voorbereidend werk, wel eens aanstekelijk kunnen werken en, al was het maar, een structuur, een basisfilosofie of een vertrekschema voor een latere wettelijke normgeving kunnen vormen.

In dit opzicht zouden belangrijke en dringende vraagstukken kunnen aan bod komen als:

— de abortusproblematiek;

— de vraag of, en onder welke voorwaarden, euthanasie toelaatbaar is;

— de verdere aanpassing van het personen- en familie-recht aan de maatschappelijke werkelijkheid;

— de uitbouw van een coherent vreemdelingenrecht, afgestemd op een duidelijk geprofileerd migrantenbeleid.

9. Een ander fundamenteel probleem, dat voornamelijk de jonge jurist nauw aan het hart ligt, is dat van de verbetering van de *opleiding* tot jurist, vanaf de universiteit tot en met de inschakeling in het beroepsleven. Het komt mij voor dat dit onderwerp eveneens bij uitstek een actierrein is van de Vlaamse Juristenvereniging, des te meer daar hieraan in ons land opvallend weinig aandacht werd en wordt besteed³, in tegenstelling tot niet alleen de Angelsaksische landen, doch ook tot Nederland, waar deze vraag recent uitvoerig aan bod kwam in de rechtsliteratuur.

9.1. De hier te lande algemeen verspreide «ex cathedra»-onderwijsmethode, die hoofdzakelijk bestaat uit hoorcolleges, is in ieder geval aan verbetering, verfijning, zo niet aan vervanging toe, ook al kan zij wellicht niet volledig worden weggedacht en doorgaans aangevuld wordt met praktische oefeningen, die zelf echter in een aantal gevallen eveneens uitmonden op hoorcolleges, maar dan over casusposities (desnoods elk jaar opnieuw dezelfde), en aldus van het

³ H. COUSY, «Rechtssysteem en onderwijsmethode», in *Liber amicorum F. Dumon*, I, 3-4, nr. 1.

reeds zwaar op de proef gestelde geheugen van de student in de rechten, een bijkomende inspanning vergen.

Zelfs indien de voorname rol, die de «Wet» als rechtsbron in ons rechtssysteem speelt, in een zekere mate verklaart waarom het rechtsonderwijs hoofdzakelijk gericht is op de studie van het wettenarsenaal, hoeft het geen betoog dat in de huidige vorm van het universitair rechtsonderwijs de klemtoon al te veel ligt op geheugenprestaties (die dan nog doorgaans een al dan niet goed opgestelde cursus betreffen en niet de «Wet» als dusdanig). Het verwerven van andere, nochtans voor de praktijkjurist zo noodzakelijke vaardigheden, komt meestal nauwelijks aan bod. Voor genoemde omstandigheid betreffende de aard van ons rechtssysteem maakt overigens het bezit van deze vaardigheden geenszins overbodig.

Zo is het soms ontstellend hoe stuntelig, ja zelfs onbegrijpelijk bepaalde geschriften van sommige juristen zijn opgesteld, laat staan gestructureerd, hoewel moet worden gezegd dat op dit gebied merkbare vorderingen worden gemaakt.

Hetzelfde geldt voor de logische aanvoering van de juridische argumentatie. Evenmin word voldoende aandacht besteed aan de daartoe nodige verbale vaardigheden.

9.2. Een ander stiefmoederlijk behandeld domein betreft de *rechtsinformatica*. Het is ter zake niet voldoende een kennisoverdracht te organiseren, die bij gebrek aan praktische ervaring niet kan bijblijven. De nadruk moet liggen op de concrete toepassing van de bestaande opzoekingsmethodes, gaande van het manueel bibliotheekwerk tot het efficiënt gebruik van de computer, dat vanwege de niet te stuiten overvloed aan juridische publikaties in een niet zo ver afgelegen toekomst een voor ieder jurist onmisbaar werktuig zal worden.

9.3. In het klassieke rechtsonderwijs van netjes ingedeelde vakken, ontbreekt ook vaak enige coördinerende visie, alsof een juridisch probleem louter civielrechtelijk, louter strafrechtelijk, louter sociaalrechtelijk, louter fiscaalrechtelijk, kan worden benaderd, geanalyseerd en opgelost. De werkelijkheid doet meestal van het tegendeel blijken.

Samengevat, blijkt het bestaande onderwijssysteem in een te hoge mate te zijn afgestemd op een theoretische benadering van het geldend recht, waarbij hoofdzakelijk het geheugen van de student wordt getest, en in een te kleine mate op het verwerven van de vaardigheden om concrete juridische vragen en problemen op te lossen, rekening houdend met de maatschappelijke context waarin zij voorkomen. In het licht hiervan komt de huidige afbouw van de betrokkenheid van praktijkjuristen bij het universitair rechtsonderwijs, zonder duidelijke pedagogische verant-

woording, weinig doordacht voor.

De discussie over de meest efficiënte verhouding tussen deze opties zou in de schoot van de Vlaamse Juristenvereniging dan ook dringend op gang moeten worden gebracht. Bovendien zou aldus eindelijk een *evaluatie* van het huidig universitair rechtsonderwijs kunnen worden verricht op het stuk van de samenstelling van de leerprogramma's, het weren van verouderde vakken, de opstelling van goed gestructureerde en bijgewerkte cursussen, die niet zouden mogen uitgroeien tot al te lijvige encyclopedieën, enz. In een tijd van toenemende internationalisering, ligt het ook voor de hand dat de Vlaamse jurist van morgen degelijker zou worden voorbereid op de behandeling van problemen van Europees en internationaal recht.

10. De Vlaamse Juristenvereniging moet ten slotte ook de nodige aandacht besteden aan de *herwaardering van de juridische research* wanneer de gevormde jurist zijn loopbaan in de praktijk wenst uit te bouwen. Dit is vanzelfsprekend slechts denkbaar na een grondige en bestudeerde herformatie van het rechtsonderwijs zelf.

Het hoeft geen betoog dat rechtspraktijk en rechtswetenschap veel beter op elkaar moeten aansluiten en moeten kunnen worden afgestemd. De opleiding tot volwaardig voorbereid jurist zou bv. kunnen worden vervolledigd met een *specifiek op ieder juridisch beroep gerichte cyclus*. Zulks hoeft niet noodzakelijk aanleiding te geven tot een verlenging van de studieduur en geschiedt, naar mijn gevoel, het best binnen de structuren van elk beroep afzonderlijk.

Hier kan de Vlaamse Juristenvereniging eveneens fungeren als een dynamisch denkcentrum om, in samenwerking met de diverse professionele verenigingen en organen, de kwaliteit van de rechtsbeoefening in het algemeen, voornamelijk in het belang van de rechtsonderhorige, te optimaliseren. Het pluralisme, dat de vereniging kenmerkt en dat gevrijwaard dient te blijven, moet het met dit doel mogelijk maken, alle belangen, alle verzuchtingen, alle meningen over de ter discussie gestelde problemen aan bod te laten komen.

Tot slot van dit kort en wellicht onvolledig betoog, zij het mij toegestaan te beklemtonen dat recht een zaak is van alle burgers en dat een democratische rechtsstaat een vereenvoudiging vereist van een voor de gewone sterveling compleet ondoorzichtig en onbegrijpelijk geworden rechtsbestel en rechtsbedeling.

Hier ligt de fundamentele roeping van de Vlaamse Juristenvereniging bij de aanvang van de tweede eeuw van haar bestaan: het recht en de rechtsbedeling eenvoudiger, rechtlijner, begrijpelijker en vooral menselijker te maken.

WENSEN VAN DE NEDERLANDSE JURISTENVERENIGING

Toespraak door mr. L.C.M. MEIJERS,

ondervoorzitter van de Nederlandse Juristenvereniging, advocaat-generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden

Een gelukwens en een wens wil ik vanmiddag graag uitspreken namens de voorzitter, het bestuur en de leden van de Nederlandse Juristenvereniging.

De gelukwens geldt het eerste centennium van de Vlaamse Juristenvereniging. De Nederlandse Zustervereniging

verheugt zich om dit feest en betuigt haar respect aan u, mijnheer de voorzitter, aan het bestuur en aan de leden van uw Vereniging. Om deze gelukwens bondig samen te vatten herinner ik u aan een opmerking die Van Gerven terloops maakt in Het beleid van de rechter (1973, blz. 137). De

opgave van de jurist is, naar het gevoelen van Van Gerven, het aftasten en afwegen niet alleen van belangen, maar ook van waarden. Dat zal, zegt hij, vaak een kwestie blijven van een open geest, van gezond verstand en wijsheid meer dan van wetenschappelijk inzicht. Bestendiging van die vier elementen binnen uw Vereniging moge, zo hoopt de N.J.V., ook in de toekomst de zustervereniging zijn beschoren.

Ter inleiding van de wens die ik u wil overbrengen diene het volgende. Elk jaar pleegt de Nederlandse minister van Justitie in zijn toelichting op het hoofdstuk van de begroting dat op zijn departement betrekking heeft een overzicht te geven van activiteiten op het terrein van internationale samenwerking. Het valt op dat in de toelichting voor de begroting 1986 onder het hoofd Internationale samenwerking (blz. 31) wel de Europese Gemeenschappen en de Verenigde Naties worden genoemd, doch niet de Benelux. Dit samenwerkingsverband komt heel even ter sprake in het hoofdstuk Vreemdelingenzaken, waar het gaat over vereenvoudigingen van formaliteiten aan de buitengrenzen van de Benelux (blz. 51). Maar geen woord over de (sluimerende) Benelux studiec ommissie tot eenmaking van het recht of de (actieve) Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland, al moet worden toegegeven dat de werkzaamheid van deze laatste buiten de bemoeienis van regering en parlement ligt. De vraag rijst of het niet dienstig is dat de beide juristenverenigingen, de Vlaamse en de Nederlandse, — langs de daarvoor geschikte kanalen — aandacht vragen voor de werkstukken van de studiec ommissie, die nog niet tot het beoogde resultaat hebben geleid. Het is een onderwerp dat ook u, mijnheer de Voorzitter,

zeer ter harte gaat. Ik noem als voorbeelden het Verdrag inzake de tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen in strafzaken, de overeenkomst inzake nakoming van verbintenissen en de overeenkomst die bijzondere betekenis heeft voor de veiligheid van de samenleving in de drie landen: de overeenkomst (van 1970) inzake wapens en munitie. Binnenkort verschijnt in het Nederlands Juristenblad een «Requiem voor de unificatie van het recht in Beneluxverband». Ik hoop dat de toekomst de sombere visie van de auteur zal loochenstraffen.

Of de beide juristenverenigingen in de toekomst op nieuwe terreinen kunnen bijdragen aan de eenmaking van het recht of daartoe een prikkel kunnen zijn, ware binnen de besturen te bezien. Ik denk aan vragen die de ontwikkeling van de techniek stelt aan rechtsvorming en rechtstoepassing, bijvoorbeeld de ontwikkeling op het terrein van de medische techniek en op het gebied van de informatie-opslag.

In de lijn van de suggestie van mr. Maes zou kunnen worden overwogen om in beide juristenverenigingen nagenoeg tezelfder tijd eenzelfde onderwerp, voor beide landen actueel, aan de orde te stellen, met verwijzing over en weer naar jurisprudentie en literatuur. De bodem voor samenwerking is, ook wat Nederland betreft, aanwezig, omdat zowel in wetenschappelijke kring als bijvoorbeeld binnen het gremium van de Hoge Raad publikaties van Vlaamsen huize ernstige belangstelling ondervinden.

Mijnheer de Voorzitter, het is de Nederlandse Juristenvereniging een eer, op het Congres van de Vlaamse Juristenvereniging aanwezig te zijn. Wij wensen u, uw bestuur, uw vereniging wijsheid en voorspoed toe.

DE VLAAMSE JURISTENVERENIGING, WAAROM?

*Programmarede door prof. dr. M. STORME
voorzitter Vlaamse Juristenvereniging*

Dag op dag honderd jaar na de stichting van de Bond der Vlaamse rechtsgeleerden, op 14 oktober 1985 werd ons bestuur door Zijne Majesteit de Koning in audiëntie ontvangen. Toen wij één uur na uw audiëntie, Mijnheer de Eerste Minister, met 25 bestuursleden het Paleis verlieten, waren er omstaanders die dachten dat de regering reeds beëdigd was.

Vandaag 18 oktober zijn we reeds aan het begin van de tweede eeuw van het bestaan van onze Vereniging toe en moogt u terecht vanwege uw voorzitter aan het slot van deze academische zitting verwachten dat hij het beleid in de nabije toekomst aan uw kritische bedenkingen zal voorleggen.

«Wij sloegen de trommel in veel stoeten» (R. Minne), maar wij mogen inderdaad bij het roemrijke verleden van onze Vereniging niet blijven stilstaan en moeten met de jonge juristen naar de toekomst kijken.

In zijn jongste boek beschrijft Vladimir Volkoff de ontroerende ontmoeting van een Franse leraar geschiedenis met zijn zoon, die na de echtscheiding van zijn vader, geadopteerd werd door een Amerikaan. In deze ontmoeting is de overdracht van de geestelijke erfenis een cruciaal probleem: de oude Europese vader tegenover zijn jonge Ame-

rikaanse zoon.

«Il y a une piété du passé. La conservation. La conservation des livres, des monuments, le respect des sépultures, ... Mais croyez-en un homme passionné de l'histoire, c'est moins important que la piété de l'avenir. Parce que l'avenir est à notre merci, comme un animal qui nous appartient, que nous pouvons battre ou caresser, nourrir ou laisser mourir de faim. Nous pouvons tout infliger à l'avenir» (*Le professeur d'histoire*, Parijs, 1985, blz. 57).

Bij de eeuwswisseling van de V.J.V. bevinden wij ons op hetzelfde cruciale moment tussen verleden en toekomst.

Voor de nabije toekomst zie ik vier hoofddoeleinden voor onze Vereniging.

1. In de lijn van een honderdjarige strijd willen wij de eindvoltooiing verzekeren van de Vlaamse juridische ontvoogding.

Dit betekent concreet: de noodzakelijke aanpassingen van de taalwet van 1935, de evenredige bemanning van de hoogste rechtscolleges volgens het aantal dossiers, de gelijkwaardigheid van de Nederlandstalige magistraten in de Brusselse rechtscolleges. Ik dacht dat benoemingen van Nederlandsonkundige magistraten tot het verleden behoorde, maar zopas werd op 1 oktober, na de ontbinding van

het Parlement, te Keulen een Nederlandsonkundig krijgswaarditeur benoemd. Dit is een gekarakteriseerde vorm van machtsmisbruik.

De ontvoogding betekent ook de verdere ontplooiing van de Nederlandstalige rechtswetenschap. Dat deze laatste kwalitatief en kwantitatief het hoogste niveau heeft bereikt in dit land, vervult ons met dankbaarheid; zonder twijfel werd dit o.m. gestimuleerd door onze Vereniging die sinds 1900 rechtswetenschappelijke congressen organiseert. Het 32e vindt plaats te Antwerpen in 1986.

Maar ik voeg eraan toe dat de geest van deze open ontwikkeling van juridisch Vlaanderen die zou moeten zijn zoals dit nog twee jaar geleden geschetst werd door Albert Westerlinck in *Dietsche Warande en Belfort*:

«Het is mijn diepste overtuiging, waarvoor ik wil leven en sterven, dat het cultureel geluk van ons volk, bij volledige vrijheid van heel ons wezen en veiligstelling van onze taal, niet ligt in een eenzijdige germanisering van onze cultuur, maar in een harmonische integratie van christelijke, humanistische, Latijns-Romaanse, Angelsaksische en Germaanse cultuurgroeden. Wij hebben een vrij en voedzaam contact met deze ruime wereld ook méér nodig dan het staatkundig 'Diets' eenheidsverband met Noord-Nederland waarvan Wies Moens droomde» (Albert Westerlinck in *D.W.B.*, 1982, 179).

2. De Vlaamse Juristenvereniging dient de beroepsvereniging te zijn, die alle Vlaamse juristen groepeerd en het belang van de jurist in zijn dienst aan de gemeenschap als zodanig wil beschermen.

Om dit doel te verwezenlijken beschikken wij over twee instrumenten: de arrondissementale V.J.V.-cellen en het trimestriële blad *Vlaams Jurist Vandaag*, waarvan het eerste nummer dank zij de goede zorgen van de uitgeverij Story en de financiële steun van de Kredietbank enkele weken geleden aan 7.500 Vlaamse juristen werd opgestuurd.

De V.J.V.-cellen, die in elk gerechtelijk arrondissement zijn opgericht en samengesteld zijn uit juristen van diverse pluimage, zijn in wezen niets anders dan een meer polyvalente voortzetting van wat steeds de kracht is geweest van Bond en Vereniging, met name de steun van de Vlaamse conferenties en van de jonge balies. Zij kunnen beroepsverschrijdend aan de taak van de jurist een nieuwe dimensie geven, daar wij in het verleden wellicht al te exclusief de traditionele juridische beroepen hebben aangesproken.

Het is mijn fundamentele overtuiging dat de juristen meer en meer impact zullen krijgen op de maatschappelijke ontwikkeling. De terugtred van de wetgever en het verminderd ethisch normbesef dragen ertoe bij dat juristen zelf meer dan voorheen de juridische produktie zullen stimuleren.

Deze ontwikkeling mag m.i. niet tot overregulering leiden, wel integendeel. Het is de taak van de juristen om het schrijnend tekort aan algemeen-juridische informatie van de burger te verbeteren ten einde deze in de mogelijkheid te stellen zijn eigen juridische situatie te klaren.

3. De Vlaamse Juristenvereniging is bij uitstek een vrije vereniging die over alle politieke en ideologische verzuilingen heen, haar taak van kritische observatie wenst voort te zetten.

Het is niet een toeval dat om zo te zeggen alle voorzitters van onze Vereniging op min of meer intense wijze het onaf-

hankelijke beroep bij uitstek, dat van de advocatuur, hebben beoefend. Wijlen erevoorzitter Victor was daarvan wellicht het meest schitterende voorbeeld.

Bovendien bestaat in Vlaanderen een ingewortelde traditie van vrije verenigingen, waarbij vrouwen en mannen op geregelde tijdstippen bijeenkomen om vrijmoedig van gedachten te wisselen en op die wijze als enigen in dit land, tegen elke geleide en desinformerende opinievorming en anonieme machtsstructuur in, een zelfstandige openbare mening weten te voeren.

De politiek is participatistisch geworden, de ideologie onverdraagzaam, de economie corporatistisch en de cultuur verzuuld, overkoepeld en gesubsidieerd, zodat vrije verenigingen levensnoodzakelijk zijn om afstand te nemen tegenover de vele machtscentra in dit land.

Wanneer deze vrije vereniging een vereniging van juristen is, mag men verwachten dat zij zich kritisch zal opstellen tegenover een ontwikkeling, die in België én in Vlaanderen de Rechtsstaat bedreigt.

Tchekow schreef destijds in een van zijn brieven: «Grote schrijvers en dichters zouden zich slechts met politiek mogen inlaten wanneer zij erdoor worden bedreigd.» Maar vandaag zijn er vele landen ter wereld waar de enige nog gedulde uitdrukkingvorm voor protest die is van de religie en/of van de cultuur. Religieuze ceremonies, theaterstukken of muzikale composities zijn er om dit protest te verwoorden. Het zijn aldaar enkel nog de componisten, de dramaturgen, de literatoren of de priesters die het «No pasaran» durven symboliseren.

In onze zogeheten vrije wereld komt dit protest in de eerste plaats nog toe aan de juristen en het zijn zij die, willen zij hun hoofdopdracht niet verzaken, hun kritische opstelling tegenover de macht moeten duiden ter handhaving van de Rechtsstaat.

Wij hebben als juristen het voorrecht, maar ook de plicht onze stem te verheffen, telkens wanneer de parlementaire democratie in het gedrang komt (ik denk aan de uitgave van vele miljarden door de overheid zonder enig mandaat van het Parlement); telkens wanneer de wetgeving aan gezag inboet door onduidelijkheid en dubbelzinnigheid; telkens wanneer de slechte werking van onze instellingen de burger hulpeloos achterlaat; telkens wanneer de achterstand van het gerecht het laatste bolwerk van de Rechtsstaat dreigt te vernietigen.

Enkele dagen geleden hoorde ik een honorabel partijvoorzitter — «so are they all, all honourable men» (Shakespeare, *Julius Cesar*, 3, 2) — verklaren dat het openbaar ambt en de magistratuur de voor- of achtertuin van politieke partijen geworden zijn. Ik laat in het midden of deze bewering gegrond is, doch het is een veeg teken dat ten gevolge van politisering van het benoemingsbeleid een dergelijke verdachtmaking in ons land mogelijk is geworden.

Het recht is sinds lang geen rustig bezit meer. Een reden te meer voor juristen om telkens op het publieke forum te komen, wanneer recht en gerecht in het gedrang komen. Doch hierbij mogen zij evenmin nalaten in eigen boezem te kijken om na te gaan of zij zelf niet in de functie die ze bekleden — want juristen bekleden nog steeds topfuncties in onze samenleving — aan deze neergang iets kunnen doen.

Bovenal is het de hoogste roeping van de jurist de macht te wantrouwen. Geen mooier voorbeeld hiervan dan de

eenzame vrederechter van het zesde kanton te Antwerpen, die de Belgische Staat veroordeelde wegens nalatig verzuim, doordat de minister van Justitie naliet de wet op de vergoeding voor stagiairs tot uitvoering te brengen (23 augustus 1983, *R.W.*, 1983-84, 577).

Juristen hebben zeker niet het monopolie van het humanisme, maar ook bv. tegenover de noodzakelijke doch soms gevaarlijke wetenschappelijke vrijheid van de navorsers, moeten de juristen normeren volgens een waardensysteem. Juristen zijn volgens mij waakhonden van de menselijke waardigheid.

4. Wij hebben ten slotte en niet in het minst de ambitie om de geëigende gesprekspartner en de drijvende lobby te worden bij de verdere institutionele en constitutionele vormgeving van dit land.

Wij kunnen dit land boetsen; hierbij wil ik herinneren aan de brochure «Opgaven voor een betere werking van de instellingen in een democratische Rechtsstaat», die wij op 18 juni 1985 aan de hoogste politieke gezagdragers te Brussel overhandigden en waarvoor wij sindsdien ook van over de taalgrens instemming en aanmoediging ontvingen.

Het is mijn diepste overtuiging en ik zeg dit zonder arrogantie en zonder dat dit tot misbruik van machtspositie mag leiden, dat de Vlaamse meerderheid in dit land met de creatieve steun van haar juristen, een staatkundig model voor dit land moet ontwerpen i.p.v. zich terug te trekken in verkrampde samenwerkingsakkoorden met de minderheden van andere Staten.

De nieuwe legislatuur zal geen constituante zijn zodat de nodige tijd vrijkomt om ditmaal op een serene wijze de blauwdruk voor een nieuwe Belgische Grondwet voor te bereiden, zonder overhaasting maar met krachtadigheid, zonder geïmproviseerde partijpolitieke dictaten maar met een evenwichtig en zorgvuldig voorbereid inzicht in wat wij werkelijk tot stand willen brengen.

Vier jaar zijn voldoende om, terwijl men verder de economische crisis bestrijdt, een blauwdruk voor een nieuwe Grondwet te maken.

Hierbij zou men moeten denken aan een constitutionele werkgroep, die nu eens niet partijpolitiek wordt samengesteld, doch bestaat uit juristen en economen enerzijds en anderzijds uit de zogeheten «forces vives de la nation», die soms beter de maatschappij vertegenwoordigen dan de «classa politica» (sociaal-economische sector, culturele sector, ...).

Geen beter voorbeeld dan de wet van 4 mei 1984 houdende oprichting van twee orden van advocaten te Brussel, een wet die opgesteld werd door de Brusselse balie zelf en door de wetgever eigenlijk maar werd bekrachtigd.

Een bewijs dat het in dit land nog mogelijk is met redelijke mensen tot behoorlijke oplossingen te komen.

Ik citeer uit een F.K.F.O.-rapport over machtsuitoefening in toekomst (C. Vanderveeren, 1984): «Dat men bij de Staatshervorming in plaats van een weg zonder richtingwijzers, de weg volgt waar de bevindingen van het economisch en rechtswetenschappelijk onderzoek de richting naar een goed functionerend Staatsbestel aanduiden» (bl. 78).

En daarbuiten wensen wij ook deskundige medewerking te verlenen en gehoord te worden, telkens als de kwaliteit van het legistische werk kan worden verbeterd en telkens als er bij de beleidsbeslissingen belangen, die de Vlaamse juris-

ten dierbaar zijn, op het spel staan.

Indien men bv. bij de voorbereiding van de wet van 25 juli 1985 op de alleenrechtsprekende rechter met de adviezen van de hoogste magistraten rekening had gehouden, zou men niet, zoals nu gebeurt, gewagen van improvisatie, achteloosheid en onbedachtzaamheid (Vandeplas, *R.W.*, 1985-86, 343).

Voor België geldt immers even goed als in Nederland van Eykern's wet van de afnemende nauwkeurigheid in het wetgevende werk. Of zoals een Nederlands auteur het uitdrukte: «Het is maar goed voor de wetgever dat de afnemers van zijn producten hun ongenoegen over de kwaliteit ervan niet op die wijze kunnen uiten dat zij weigeren de producten af te nemen, hem in rechte aan te spreken of ten einde raad zelf met de productie beginnen» (G. Sebus, *Wetgevingstechniek en de toegankelijkheid van de wet voor de burger*, Zwolle, 1984).

Dat wij bij beleidsbeslissingen bv. de algemene beginselen van een behoorlijk benoemingsbeleid voor magistraten gerespecteerd wensen te zien, is een vanzelfsprekende zorg.

«Die mijn land lei als een kleinood tussen de zee en de heide» (Wies Moens), heeft precies geweld dat wij onszelf geen beperkende horizon zouden opleggen, omdat bij ons het land in de zee vergaat, in de eindeloze zee.

Het zijn Vlaamse juristen die op dit ogenblik de hoogste functies waarnemen in het politieke beleid van dit land en van Vlaanderen, het zijn Vlaamse juristen die op het hoogste echelon van de rechterlijke macht in dit land staan, het zijn Vlaamse juristen die de bancaire wereld leiden, het is een Vlaams jurist die de grootste Belgische universiteit leidt, het zijn Vlaamse juristen die Gent, Brugge en Hasselt besturen ... Waarom zouden wij de ruimte van dit reeds kleine land gaan inruilen voor een nog kleiner gebied?

Het zijn Vlaamse juristen wier advies ingewonnen wordt i.v.m. de wetenschappelijke waarde van navorsingsprojecten in Nederland, of die zitting hebben in de Centrale Rijncommissie te Straatsburg.

Het waren Vlaamse juristen die het Europese Hof van Justitie presideerden, in het secretariaat-generaal van de UNO de hoogste juridische raadgevers werden of voor de eerste maal in China het Europees recht gingen doceren. Het is een Vlaams jurist die president Mitterrand adviseert i.v.m. de opera van Parijs en het was een Vlaams jurist die de meest prestigieuze leerstoel in het recht bezette, de Goodhart-chair in Cambridge. Moet ik nog verder gaan?

Vlaamse juristen kunnen de wereld verbazen door hun creativiteit, indien zij naast Vlaanderen ook nog over een ruimere uitvalsbasis beschikken en hierbij denk ik aan België, de Nederlanden en Europa, zoals Van Wilderode dichtte:

«De wereld die wij willen is Europa
uit zoveel eeuwen ongeduld verzameld
en toegezegd aan wie geen wanhoop kennen.»

Maar dit is een droom naar de toekomst toe. En hiervoor keer ik terug naar mijn uitgangspunt: de dialoog tussen verleden en toekomst. En ik moge opnieuw Volkoff citeren:

«L'avenir, lui, se présente en faiblesse, encore plus que le passé qui, du moins, est sûr d'avoir existé. Avez-vous jamais songé à quel point l'utilisation de l'auxiliaire *avoir* pour former le passé est significative? Le passé est un avoir que personne ne peut nous prendre: qu'on détruise les châ-

teaux, qu'on désaffecte les monastères, — ils *auront été!* L'avenir, lui n'a rien. Il est là, tout frileux, tout désarmé, devant nous, sans cuir, sans poil, déplumé comme un poussin qui sort de l'incubateur. Il ne faut pas faire de mal à l'avenir» (*ibid.*).

Het is mijn overtuiging dat wij inderdaad een heerlijk verleden hebben gehad, maar dat wij de toekomst moeten

koesteren. En wij weten vandaag dat zij gekoesterd wordt, want zij is in handen van onze jonge Vlaamse juristen. Zij zullen, ook nadat de lichten van het eeuwfeest zijn gedoofd en het laatste vreugdeschot is gelost, onze Vereniging naar haar tweede eeuw loodsen. Lang leve de Vlaamse Juristenvereniging.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER — 25 JANUARI 1985

Voorzitter: de h. Janssens

Raadsheer-rapporteur: de h. Matthijs

Advocaten: mrs. Houtekier en Bützler

Huisvesting — Huur van sociale woningen — Vlaams Gewest — 1. Onveranderlijkheid van de huurprijs gedurende twee jaar — 2. Vergoeding voor diensten en voordelen — Omvang — Bewijs.

1. Uit de artt. 9, § 2, 12 en 18 van het K.B. van 18 december 1979 in hun onderling verband blijkt dat de opzet van de wetgever is dat in de loop van de periode, gelegen tussen de twejaarlijkse controles van het gezinsinkomen en tussen de twejaarlijkse berekeningen van de geactualiseerde kostprijs van de woning, de huurprijs in geen geval wordt verhoogd.

2. Behoudens andersluidende bepaling moet de verhuurder die op grond van een door de huurder in de huurovereenkomst aangegane verbintenis vergoeding vordert voor de diensten en voordelen die hij deze laatste verstrekt, in geval van betwisting de omvang ervan bewijzen.

Coöp. V. O. t/ De S. e.a.

Gelet op het bestreden vonnis, op 10 mei 1983 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen;

Overwegende dat beide zaken hetzelfde arrest betreffen en dienen te worden samengevoegd;

I. Op de voorziening van de coöperatieve vennootschap O.:

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 2, § 1, achtste, negende, tiende en elfde lid, 8, §§ 1 en 2, 9, § 1, 10, § 1, 11, 12, 13 en 18 van het koninklijk besluit van 18 december 1979 houdende reglementering voor het Vlaamse Gewest, van het huurstelsel betreffende de woningen die aan de door de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting erkende vennootschappen of aan de Nationale Maatschappij zelf toebehoren,

doordat het bestreden vonnis voor recht zegt dat de voor de verweerders sub 1 en 2 verhoogde basishuurprijs van 4.812 frank ongewijzigd dient te blijven tot het einde van hun huur en de voor de verweerders sub 3 en 4 verlaagde basishuurprijs van 2.175 frank ongewijzigd dient te blijven

tot 1 juli 1982 en dat de vanaf 1 oktober 1981 van de verweerders gevorderde huurprijs onwettig is, op grond: dat het huurstelsel betreffende de woningen die aan eiseres toebehooren, gereguleerd wordt door het koninklijk besluit van 18 december 1979 en het ministerieel besluit van 12 februari 1980; dat krachtens artikel 8, § 1, van het koninklijk besluit van 18 december 1979 de door de huurder te betalen huurprijs berekend wordt op grond van de door eiseres voor de woning vastgestelde en vooraf door de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting goedgekeurde basishuurprijs, (zijnde het bedrag dat al naargelang de totale huuropbrengst van het patrimonium van haar huurwoningen schommelt tussen de 3,5 pct. van de geactualiseerde kostprijs van de woning) die dan eventueel volgens zijn gezinsinkomen overeenkomstig de artikelen 10 en 11 van het koninklijk besluit van 18 december 1979 wordt verhoogd of verlaagd en vervolgens verminderd volgens het aantal kinderen die hij ten laste heeft; dat krachtens artikel 12 van het koninklijk besluit van 18 december 1979 de verlaagde of verhoogde basishuurprijs ongewijzigd dient te blijven tot 30 juni van het jaar waarin het twejaarlijks onderzoek naar het gezinsinkomen van de huurder plaatsheeft; dat ter zake de basishuurprijs van de door de verweerders betrokken woningen werd herzien ingevolge het koninklijk besluit van 18 december 1979 en respectievelijk bepaald voor de verweerders sub 1 en 2 op 3.950 frank en voor 3 en 4 op 4.350 frank per maand; dat, uitgaande van deze bedragen, en gelet op hun gezinsinkomen, de basishuurprijs voor de verweerders sub 1 en 2 werd verhoogd op 4.812 frank en voor de verweerders sub 3 en 4 verlaagd op 2.175 frank, bedragen die zij — buiten de maandelijkse vergoedingen voor verwarming en diensten — als maandelijkse huurprijs betalen wat de verweerders sub 3 en 4 betreft sedert 1 juli 1980 en wat betreft de verweerders sub 1 en 2, na een overgangperiode tot 1 juli 1981 waar zij slechts 4.381 frank dienden te betalen, sedert 1 juli 1981 tot 28 februari 1982, einde van hun huur; dat, indien eiseres beweert een aanzienlijk verlies te lijden en om deze reden tot de herberekening van haar basishuurprijzen gebracht te zijn, de nieuw vastgestelde en door de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting goedgekeurde basishuurprijzen althans vreemd moeten blijven aan de huurders voor wie, overeenkomstig voornoemde artikelen 10 en 11, een verhoogde of verlaagde basishuurprijs werd bepaald; dat de basishuurprijzen, die in acht genomen worden bij het in werking treden van het koninklijk besluit van 18 december 1979 immers een berekeningselement uitmaken van hun individuele berekende verhoogde of verlaagde basishuur-

prijs en een wijziging in de basishuurprijzen noodzakelijkerwijze een wijziging in de op grond hiervan bepaalde verhoogde of verlaagde basishuurprijs met zich brengt, hetgeen ter bescherming van de huurder, door artikel 12 juist is uitgesloten tot 30 juni 1982; dat bijgevolg de basishuurprijzen van 3.950 frank en van 4.350 frank respectievelijk voor de verweerders sub 1 en 2, en sub 3 en 4 behouden dienen te blijven en derhalve de tegenvordering voor zover zij tot betaling strekt van achterstallige huurgelden wegens niet betaalde prijsverhoging ingevolge de herziening van de basishuurprijs, als niet gegrond dient te worden afgewezen

terwjl, eerste onderdeel, de huurprijs die de verweerders moeten betalen de basishuurprijs is waarin de lasten en kosten begrepen zijn die louter betrekking hebben op het eigendom, en die eventueel verhoogd of verlaagd is met inachtneming van het gezinsinkomen van de huurders; het jaarbedrag van de basishuurprijs van de woning overeenkomstig de artikelen 8 en 9 van het koninklijk besluit van 18 december 1979 vastgesteld wordt op een bedrag dat schommelt tussen 3,5 pct. en 6,5 pct. van de geactualiseerde kostprijs, met dien verstande dat de totale huuropbrengst niet hoger mag liggen dan 4,5 pct. van de geactualiseerde kostprijs van het totale patrimonium van de huurwoningen van eiseres; deze basishuurprijs overeenkomstig de artikelen 10 en 11 van het koninklijk besluit van 18 december 1979 verhoogd of verlaagd wordt voor de huurders rekening houdende met hun gezinsinkomen en om de twee jaar tot een onderzoek van het gezinsinkomen door eiseres moet worden overgegaan; de bepaling van artikel 12 van het koninklijk besluit van 18 december 1979, volgens welke de volgens de artikelen 10, § 1, en 11 verhoogde of verlaagde basishuurprijs ongewijzigd blijft tot 30 juni van het jaar waarin het bij bedoeld artikel 18 tweejaarlijkse onderzoek plaatsheeft, slechts betrekking heeft op de verhoging of verlaging van de basisprijs die het gevolg is van de herziening van het gezinsinkomen in kwestie, en niet op de wijziging van de basisprijs ten gevolge van verandering van de andere elementen, zij het de geactualiseerde kostprijs of de lasten en kosten die louter betrekking hebben op het eigendom; immers artikel 8 van het koninklijk besluit van 18 december 1979 desaan gaande geen beperking van de mogelijkheid van de wijziging van de huurprijs inhoudt en artikel 12 van hetzelfde koninklijk besluit van 18 december 1979, waarbij de beperking van de verandering van de huurprijs ten gevolge van onderzoek van het gezinsinkomen wordt opgelegd, slechts verwijst naar aanpassingen gedaan overeenkomstig de artikelen 10, § 1, en 11 van het koninklijk besluit van 18 december 1979, zodat het vonnis ten onrechte de tegenvordering tot betaling van de achterstallige huurgelden van eiseres afwijst (schending van de artikelen 2, § 1, achtste, negende, tiende en elfde lid, 8, §§ 1 en 2, 9 § 1, 10, § 1, 11, 12, 13 en 18 van het koninklijk besluit van 18 december 1979);

tweede onderdeel, nu de nieuwe verhoogde of verlaagde basishuurprijzen door eiseres bepaald werden ingevolge de verhoging van de onkosten en het aanzienlijk door eiseres geleden verlies, en niet ingevolge het tweejaarlijks onderzoek van het gezinsinkomen van de verweerders, noch de verhoging of verlaging van de bepaling van hun gezinsinkomen, het vonnis ten onrechte beslist dat deze nieuwe bepaalde basishuurprijzen moeten vreemd blijven aan de huurder voor wie overeenkomstig de artikelen 10 en 11 van

het koninklijk besluit van 18 december 1979 een verhoogde of verlaagde basishuurprijs wordt vastgesteld; immers het verbod van wijziging van de basishuurprijs gedurende twee jaar enkel slaat op de wijzigingen die de basishuurprijs ondergaat tengevolge van het tweejaarlijks onderzoek op het gezinsinkomen; het feit dat de vroegere basishuurprijs een element uitmaakt van de individueel berekende basishuurprijs geen afbreuk doet aan de mogelijkheid deze te wijzigen buiten elke nieuwe bepaling van het gezinsinkomen; immers alle lasten en kosten, die rechtstreeks het eigendom betreffen en deel uitmaken van de basishuurprijs, tegen de kostende prijs aangerekend moeten worden, hetgeen zich verzet tegen de tweejarige onveranderlijkheid van de basishuurprijs (schending van de artikelen 2, § 1, achtste, negende, tiende en elfde lid, 8, §§ 1 en 2, 9, § 1, 10, § 1, 11, 12, 13 en 18 van het koninklijk besluit van 18 december 1979):

Overwegende dat de artikelen 8 tot en met 16 van het koninklijk besluit van 18 december 1979 houdende reglementering, voor het Vlaamse Gewest, van het huurstelsel betreffende de woningen die aan de door de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting erkende vennootschappen of aan de Nationale Maatschappij zelf toebehoren, bepalen hoe de huurprijs van de woningen moet worden vastgesteld: dat, krachtens de artikelen 8, § 1, en 9, § 1, de door de huurder te betalen huurprijs de door de vennootschap voor de woning vastgestelde en vooraf door de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting goedgekeurde basishuurprijs is, met dien verstande dat die prijs, overeenkomstig de artikelen 10, 11 en 13 met inachtneming van het gezinsinkomen van de huurder en het aantal kinderen ten laste, eventueel verhoogd, verlaagd of verminderd wordt; dat, naar luid van artikel 9, § 1, het jaarbedrag van de basishuurprijs van de woning vastgesteld wordt op een bedrag dat schommelt tussen 3,5 pct. en 6,5 pct. van de geactualiseerde kostprijs, met dien verstande dat de totale huuropbrengst niet hoger mag liggen dan 4,5 pct. van de geactualiseerde kostprijs van het totale patrimonium van huurwoningen van de vennootschap,

Overwegende dat, enerzijds, artikel 12, eerste lid, bepaalt dat de overeenkomstig de artikelen 10, § 1, en 11 verhoogde of verlaagde «basishuurprijs ongewijzigd blijft tot 30 juni van het jaar waarin het bij artikel 18 bedoeld tweejaarlijks onderzoek plaatsheeft», dat laatstgenoemd artikel de vennootschap opdraagt «in 1982 en vervolgens om de twee jaar» over te gaan tot een onderzoek naar het gezinsinkomen van haar huurders, bij het bepalen van dit gezinsinkomen rekening te houden met dat van het voorlaatste jaar dat voorafgaat aan het jaar waarin de «tweejaarlijkse controle» van het gezinsinkomen plaatsheeft en de huurprijzen telkens aan te passen aan het nieuwe gezinsinkomen, met dien verstande dat de eerste aanpassing gebeurt op 1 juli 1980 op basis van het gezinsinkomen van 1977; dat artikel 12, tweede lid, bepaalt: «Bewijst de huurder evenwel in de loop van de periode gelegen tussen tweejaarlijkse controles dat zijn gezinsinkomen met minstens 20 pct. is verlaagd ten opzichte van het gezinsinkomen dat werd in aanmerking genomen voor de vaststelling van zijn huurprijs, dan wordt de huurprijs onmiddellijk herzien op grond van het nieuwe gezinsinkomen»;

Overwegende dat, anderzijds, artikel 9, § 2, bepaalt dat

uiterlijk op 1 februari 1980 en «vervolgens om de twee jaar» de coëfficiënten voor de berekening van de geactualiseerde kostprijs van de woningen worden vastgesteld met inachtneming, eensdeels, van de jaargemiddelden van de stichtings- en verwervingskosten van de woningen en, anderdeels, van de verouderingsgraad van de woningen;

Overwegende dat uit de artikelen 9, § 2, 12 en 18 van voornoemd koninklijk besluit in hun onderling verband blijkt dat de opzet van de wetgever is dat in de loop van de periode, gelegen tussen de tweejaarlijkse controles van het gezinsinkomen van de huurder en tussen de tweejaarlijkse berekeningen van de geactualiseerde kostprijs van de woning, de huurprijs in geen geval wordt verhoogd;

Dat artikel 16, § 2, tevens bepaalt dat van de onder § 1 bedoelde huurder gedurende twee jaar na het betrekken van de aangepaste woning geen huurprijs kan gevraagd worden die hoger ligt dan degene die hij zou betaald hebben indien hij de ontruimde woning was blijven bewonen; dat de bepaling van artikel 8, § 2, luidens welke de lasten en kosten moeten worden aangerekend tegen kostende prijs volgens de onderrichtingen van de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting, enkel betrekking heeft op de in de huurovereenkomst vermelde lasten en kosten die niet in de huurprijs begrepen zijn en derhalve op de basishuurprijs niet toepasselijk is;

Overwegende dat het vonnis mitsdien de beslissing dat de door eiseres met ingang van 1 oktober 1981 gevorderde huurprijsverhoging onwettig is, naar recht verantwoordt;

Dat het middel faalt naar recht;

II. Op de voorziening van René De S. en Elvire Van H. :

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1165, 1315, 1341 en 1343 van het Burgerlijk Wetboek, 870 van het Gerechtelijk Wetboek en 8, § 2, van het koninklijk besluit van 18 december 1979 houdende reglementering, voor het Vlaamse Gewest, van het huurstelsel betreffende de woningen die aan de door de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting erkende vennootschappen of aan de Nationale Maatschappij zelf toebehoren.

doordat het vonnis, na te hebben vastgesteld dat de lasten en kosten die betrekking hebben op een dienst of voordeel voor de huurder te zijnen laste zijn en hem, overeenkomstig artikel 8, § 2, van genoemd koninklijk besluit moeten worden aangerekend tegen de «kostende prijs» volgens de onderrichtingen van de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting, en te hebben geoordeeld dat verweerster, wanneer uit haar berekeningen dan blijkt dat de hiervoor maandelijks betaalde vergoedingen ontoereikend zijn, bijgevolg in een jaarlijkse afrekening de hiervoor nog verschuldigde opleg mag aanrekenen en voor de toekomst en hoger maandelijks voorschot mag vorderen, de eisers solidair veroordeelt tot betaling aan verweerster van 13.110 frank, te vermeerderen met de gerechtelijke interesten vanaf 20 januari 1982, voor verwarmingskosten in 1980, 1981 en 1982, op grond: «dat, aangezien (verweerster) enkel de onderrichtingen van de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting dient te volgen en haar door deze laatste niet is opgelegd verantwoordingsstukken aan haar huurders ter staving van de aangerekende bedragen voor te leggen, zij hiertoe dus niet verplicht kan worden; dat, indien haar huurders, die nochtans voldoende waarborgen hebben gelet op het toezicht van de Nationale Maatschappij voor de

Huisvesting, niet akkoord kunnen gaan met de wijze van aanrekening van de kosten, zij immers te allen tijde een einde aan de huurovereenkomst kunnen maken met een opzegging van drie maanden»,

(...)

Overwegende dat artikel 2, § 1, van het koninklijk besluit van 18 december 1979 bepaalt dat in de basishuurprijs niet zijn begrepen, de lasten en kosten die louter betrekking hebben op een dienst of voordeel voor de huurder en die, benevens de huurprijs, te zijnen laste zijn, dat, naar luid van artikel 8, § 2, van voornoemd koninklijk besluit, de «in de huurovereenkomst» vermelde lasten en kosten die niet in de huurprijs begrepen zijn, tegen kostende prijs worden aangerekend volgens de onderrichtingen van de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting;

Overwegende dat, behoudens andersluidende bepaling, de verhuurder die op grond van een door de huurder in de huurovereenkomst aangegane verbintenis vergoeding vordert voor de diensten en voordelen die hij deze laatste verstrekt, in geval van betwisting, de omvang ervan moet bewijzen;

Overwegende dat het vonnis door de veroordeling van de eisers tot betaling aan verweerster van de verwarmingskosten uitsluitend te laten steunen op de redengeving dat, aangezien zij enkel de onderrichtingen van de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting dient te volgen en haar dit door deze laatste niet is opgelegd, verweerster niet gehouden is «verantwoordingsstukken aan haar huurders ter staving van de aangerekende bedragen voor te leggen» en dat de eisers «voldoende waarborgen hebben, gelet op het toezicht van de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting», de regels inzake de bewijsvoering en de bewijslast schendt;

Dat het middel in zoverre gegrond is;

NOOT—*De rechtspositie van de huurder van een sociale woning m.b.t. de huurprijs en de diensten.*

1. Het arrest van 25 januari 1985 (voor de precedenten: Vred. Antwerpen, 21 april 1982, onuitg. *A.R.*, nr. 8143 en Rb. Antwerpen, 10 mei 1983, *R.W.*, 1983-84, 2241, noot Hubeau, B., «Huurprijsbetwistingen in de sociale huur: een toets aan de algemene beginselen van behoorlijk bestuur») behandelt twee aspecten uit de sociale huurwetgeving m.n. de vastheid van (basis)huurprijs en de bewijsvoering i.v.m. aangerekende diensten.

We behandelen beide aspecten afzonderlijk en situeren het arrest vervolgens in het perspectief van de nieuwe reglementering inzake de huur van sociale woningen.

I. De vastheid van de (basis)huurprijs: tekstuele en rechtszekerheidsargumenten

2. Wat de basishuurprijsverhoging betreft beslist het Hof dat «uit de artt. 9, § 2, 12 en 18 van voornoemd K.B. in hun onderling verband blijkt dat de opzet van de wetgever is dat in de loop van de periode, gelegen tussen de tweejaarlijkse controles van het gezinsinkomen van de huurder en tussen de tweejaarlijkse berekening van de geactualiseerde kostprijs van de woning, de huurprijs in geen geval wordt verhoogd». Om die reden verantwoordt het bestreden vonnis naar recht dat de gevraagde huurprijsverhoging onwettig is.

3. Verschillende argumentatieschema's kunnen een be-

slissing in deze zin rechtvaardigen. Het arrest bevat impliciet vnl. ingrediënten uit de twee eerste denkmodellen. Een tekstargument voor de vastheid van huurprijs kan worden afgeleid uit het naast elkaar lezen van bepaalde artikelen uit het K.B. van 18 december 1979 over het sociaal huurstelsel (*B.S.*, 22 december 1979) (het beoordelingskader bestaat uit «de artikelen... in hun onderling verband»). Bovendien is er de veeleer teleologische motivering (het beoordelingskader is dan «de opzet van de wetgever»). O.i. kan ook een derde argument gelden, nl. de rechtszekerheid t.a.v. de gebruikers van de sociale huisvesting. Dit principe kan nog ruimer gesitueerd worden in het kader van de algemene beginselen van behoorlijk bestuur, die voor de overheid en de organen belast met een openbare dienst gelden. Deze redenering is evenwel niet door het Hof gevolgd. De tekstargumenten (en de wijze van de uitlegging van de betreffende reglementaire teksten) en de toets aan de algemene beginselen van behoorlijk bestuur (i.c. de gelijkheid, zorgvuldigheid en evenredigheid) werden elders uitvoerig belicht (Hubeau, B., «Huurprijsbetwistingen in de sociale huur», *l.c.*, 2245-2246 en 2249-2253).

4. De argumenten over opzet van de wetgever en de rechtszekerheid behoeven een ruimere situering in de volledige context van het karakter van de regeling i.v.m. de sociale huisvesting. Door het vroegere art. 31 en het huidige art. 80ter van de Huisvestingscode (K.B. van 10 december 1970 houdende de Huisvestingscode, *B.S.*, 17 december 1970, bekrachtigd door de wet van 2 juli 1971, *B.S.*, 17 december 1970, bekrachtigd door de wet van 2 juli 1971, *B.S.*, 6 augustus 1971, herhaaldelijk gewijzigd, o.m. door het decreet van 30 oktober 1984, *B.S.*, 21 december 1984) wordt aan de NMH en de erkende vennootschappen een taak van algemeen belang toevertrouwd, nl. de terbeschikkingstelling van woningen aan personen met bescheiden inkomsten. De NMH en de erkende vennootschappen opereren als dusdanig als openbare dienst. Dat is herhaaldelijk bevestigd in de rechtspraak (o.m. Cass., 10 februari 1983, *Rev. Not. B.*, 1983, 310, *T. Vred.*, 1983, 230, noot Jadot, B., *J.T.*, 1983, 540 en *R.W.*, 1983-84, 2233, noot Hubeau, B.; Jadot, B., «La résiliation du bail des logements sociaux», *J.T.*, 183, 709 e.v.). Om deze doelstelling te realiseren wordt aan de Executieven (door art. 6, IV, van de bijzondere wet op de hervorming van de instellingen van 8 augustus 1980, *B.S.*, 15 augustus 1980, is de sociale huisvesting immers geregionaliseerd) de mogelijkheid gegeven om een specifieke reglementering uit te werken, die het o.m. mogelijk maakt de huurprijsberekening naar de situatie van de (aspirant-)huurders toe te moduleren.

5. Nu zijn niet alle aspecten van de relatie huurder/verhurende maatschappij op reglementaire wijze geregeld (zie infra), maar wat de huurprijsberekening betreft bevinden we ons volledig in het reglementaire domein (artt. 8-20 K.B. 18 december 1979). Dat de omvang en de berekeningswijze van de (basis)huurprijs hun grondslag vinden in de reglementering en niet in de overeenkomst is herhaaldelijk door de arresten van de Raad van State bevestigd (R.v.St., *Le Logis*, nr. 10118, 28 juni 1963, *Rec. J. Dr. Adm.*, 1963, 194-203; R.v.St., *Le Logis*, nr. 11333, 25 juni 1965, *Rec. J. Dr. Adm.*, 1965, 184-189, beide met een belangrijk verslag en advies van Hoeffler, J.). De reglementaire beschikking beheerst het contract: dat geldt zowel voor de omvang en de aanpassingsmethode, als voor het

moment van inwerkingtreding van de huurprijs (Vred. Antwerpen, 4e kanton, 4 november 1981, onuitg., *A.R.*, nr. 2021/81).

6. Men heeft aan de reglementaire aard van de verhouding huurder/verhuurder en het karakter van «openbare dienst» in de rechtspraak verschillende gevolgen gekoppeld, o.m. een daadwerkelijke bewoningsplicht van de toegewezen woning door de huurder (Cass., 10 februari 1983). Ook bestaat voor de vennootschappen volgens een aantal rechtbanken geen absoluut recht om een einde te maken aan de huurovereenkomst zonder geldige reden (Jadot, B., *l.c.*; Hubeau, B., «De beëindiging van de sociale huurovereenkomst voor een sociale woning door de verhurende maatschappij», *R.W.*, 1982-83, 946, noot onder vred. Gent, 4 februari 1982).

Aan de andere kant kunnen onderrichtingen van de NMH (en mutatis mutandis geldt dit ook voor die uitgaande van de erkende vennootschappen) die bv. een tussentijdse aanpassing van de huurprijs n.a.v. aanpassingswerken toelaten, getoetst worden aan de reglementering: uit deze rechtmatigheidscontrole kan eventueel tot het niet-bindend karakter van die onderrichtingen worden besloten (Vred. Antwerpen, 14 maart 1984, *T. Vred.*, 1984, 243, noot Hubeau, B., «Wettigheidscontrole bij de aanrekening van de huurprijs en de diensten in de sociale huur»).

II. De aanrekening van diensten: de bewijsvoeringsplicht voor de erkende vennootschap

7. In het arrest van 25 januari 1985 wordt als tweede belangrijke principe weergegeven dat «behoudens andersluidende bepaling, de verhuurder die op grond van een door de huurder in de huurovereenkomst aangegane verbintenis vergoeding vordert voor de diensten en voordelen die hij deze laatste verstrekt, in geval van betwisting, de omvang ervan moet bewijzen». In het bijzonder wordt aan het vonnis van 10 mei 1983 verweten dat het door de veroordeling van de huurders tot betaling aan de vennootschap van de verwarmingskosten uitsluitend te laten steunen op de reden dat, aangezien zij enkel gebonden is door de onderrichtingen van de NMH en haar dit door deze laatste niet is opgelegd, de vennootschap niet gehouden is «verantwoordingsstukken aan de huurders ter staving van de aangerekende bedragen voor te leggen» en dat de huurders «voldoende waarborgen hebben, gelet op het toezicht van de NMH», de regels inzake de bewijsvoering en de bewijslast schendt.

8. De vraag door welke principes de aanraking van de diensten wordt beheerst is het voorwerp geweest van enkele eerdere betwistingen. Hoewel bepaalde rechtspraak de toepassing van het beginsel van de aanrekening tegen kostprijs — neergelegd in art. 8, § 2, van het K.B. van 18 december 1979 — volledig toevertrouwt aan de inzichten van de maatschappijen zelf of aan de controle door de NMH (in deze uitspraken wordt de huurder een inzage- of controle-recht ontzegd: Rb. Gent, 2e kamer, 9 februari 1983, onuitg., *A.R.*, nr. 3080/81; Rb. Antwerpen, 10 mei 1983, reeds geciteerd; Vred. Gent, 6e kanton, 7 december 1976, onuitg., *A.R.*, nr. 48/76; Vred. Gent, 13 oktober 1981, *Tegenspraak*, 1982, 413), heeft recentere rechtspraak een zeker controlerecht vanwege de huurders erkend, meestal in de vorm van een inzagerecht gedurende enige tijd in de

verantwoordingsstukken die de aangerekende kosten bewijzen (expliciet: Vred. Antwerpen, 3e kanton, 2 december 1981, onuitg., *A.R.*, nr. 1609, dit is een akkoordvonnis; Vred. Zelzate, 9 juni 1983, *R.W.*, 1983-84, 2185, noot Hubeau, B.: «Het statuut van de 'diensten' in de sociale huur en de juridische kwalificatie van de relatie huurder-verhuurende maatschappij»; Vred. Antwerpen, 4e kanton, 21 april 1982, reeds geciteerd).

9. Uit welke bron(nen) dienen de regels, die de aanrekening en staving van onkosten in de sociale huur beheersen, te worden geput? Een aantal aspecten zijn gewestelijk geregeld. In het K.B. van 18 december 1979 vinden we een aanknopingspunt: het principe van de aanrekening tegen kostprijs (art. 8, § 2). Maar ook in het M.B. van 12 februari 1981 (*B.S.*, 13 mei 1981) wordt de verdeling van de kosten die aan de huurder en die welke aan de maatschappij zelf worden opgelegd geregeld. Voor de overige aspecten dienen we ons te richten naar algemene gemeenrechtelijke principes enerzijds en de huurwetgeving in het bijzonder anderzijds (artt. 1708-1762bis *B.W.*, bepaalde artikelen van de wetten van 2 december 1983, *B.S.*, 30 december 1983, en van 22 januari 1985, *B.S.*, 24 januari 1985): de toepasselijkheid van het gemene recht op de sociale huursituatie bij stilzwijgen van de reglementaire teksten beantwoordt ofwel aan een automatisme (Hubeau, B., Lippens, J. en Vande Lanotte, J., *De nieuwe huurwet, Commentaar bij de wet van 29 december 1983*, Antwerpen, Kluwer, 1984, p. 7-9, nrs. 21-25; iets genuanceerder: Hubeau, B., Lippens, J. en Vande Lanotte, J., *De nieuwe huurwet in 1985*, Antwerpen, Kluwer, 1985, p. 11, nr. 346 en p. 14, nr. 358) ofwel aan een rechterlijke tussenkomst nodig ten einde rechtsweigeren te ontlopen (Vande Lanotte, J., «Publiekrechtelijke vraagtekens bij de toepasselijkheid van de nieuwe huurwet op sociale woningen», *R.W.*, 1984-85, 1839, nr. 24).

10. Indien bovengeschetste werkwijze aanvaard wordt, zijn o.m. de gemeenrechtelijke bewijsprincipes van toepassing, «zeker wanneer de noodwendigheden van de openbare dienst zich daar niet tegen verzetten», zo oordeelde de Zelzatese vrederechter in zijn vonnis van 9 juni 1983. In dit verband kan art. 1315 *B.W.* van toepassing worden geacht. Fundamenteel is daarbij de regel dat in een contractuele relatie enkel betaling van een som kan worden gevorderd, wanneer ook de nodige bewijsstukken worden overgelegd. Wat niet kan bewezen worden, kan niet worden opeëist. De algemene voorwaarde «tegen kostende prijs» uit art. 8, § 2, van het K.B. van 18 december 1979 moet dus geïnterpreteerd worden als zo nauw mogelijk aansluitend bij de burgerrechtelijke bewijsprincipes. Deze bewijsvoeringsplicht kan men indelen in een afrekeningsplicht (een duidelijk overzicht van de aangerekende kosten en lasten) en een verantwoordingsplicht (inzagerecht van de huurders of mededelingsplicht van de vennootschap). Ook bestaat er op het procesrechtelijk niveau voor de partijen de plicht tot samenwerking, medewerking, fairplay en bewijsvoering (art. 870 *Ger. W.*). De erkende vennootschap beantwoordde geenszins aan deze verplichting: ze beperkte zich tot de aanvoering van haar eis tot betaling.

11. Nog enkele bedenkingen naar aanleiding van het arrest zijn hier wenselijk. Allereerst mag o.i. uit de zinsnede «in geval van betwisting» niet afgeleid worden dat de bewijsvoerings- en bewijslastverplichting geen algemene verplichting van verantwoording en staving zou inhouden,

doch dat dit enkel zou kunnen worden gevorderd in de vorm van een procedurele exceptie. Verder is het van belang hoe de algemeen opgelegde bewijsvoering en bewijslast in concreto zal worden uitgevoerd door de erkende vennootschap: dat bepalen is ook niet de taak van het Hof. O.i. is een mededeling van de bewijsstukken van de diensten zelf (facturen), gekoppeld aan de bewijzen van de betaling door de vennootschap een voldoende maar noodzakelijke werkwijze. Het louter verlenen van inzagerecht in de bewijskrachtige stukken garandeert onvoldoende een controle, die beantwoordt aan de criteria effectiviteit, gedetailleerdheid en volledigheid.

III. De betekenis van het arrest op langere termijn

12. Met uitzondering van de bepalingen over de huurprijs, die van kracht worden op 1 januari 1986, is het K.B. van 18 december 1979 vanaf 1 januari 1985 vervangen door een nieuw besluit van de Vlaamse Executieve van 7 november 1984 tot reglementering van het huurstelsel betreffende de woningen die aan de door de NMH erkende vennootschappen of aan de NMH zelf toebehoren (*B.S.*, 20 december 1984). In de loop van het jaar 1985 zijn nog een aantal noodzakelijke uitvoeringsbesluiten tot stand gekomen. Voor de twee aspecten die ons bezighouden gelden bijgevolg nieuwe bepalingen. Toch zijn de beslissingen van dit arrest van het Hof van Cassatie en vnl. de argumenten en principes, die de beslissingen hebben geschraagd van blijvend belang, omdat ze het occasionele regelingskader van 1979 overstijgen.

13.a) *De huurprijs*. Voor het jaar 1985 geldt een overgangsmaatregel (art. 28 Besl. VI. Ex. 7 november 1984). Vanaf 1986 wordt evenwel een — met een aantal verschillpunten — gelijksoortige huurprijsberekening uitgewerkt (artt. 10-20). De basishuurprijs wordt van kracht op 1 januari van ieder jaar en «blijft ongewijzigd tot 31 december van het lopend jaar», behoudens in geval van door de vennootschap uitgevoerde renovatiewerken die aanleiding geven tot een verhoging van de geactualiseerde kostprijs (art. 11) (voor een uitgebreide commentaar, Hubeau, B., «Het nieuwe sociaal huurstelsel voor het Vlaamse gewest», *R.W.*, 1984-85, (2805), 2812 e.v.). De regel van de strikte uitlegging en toepassing van de tekst, op grond waarvan tussentijdse huurprijswijzigingen niet toelaatbaar worden geacht, kan worden doorgetrokken, alsook de algemene argumenten van rechtszekerheid en opzet van de sociale huisvesting. Misbruik of oneigenlijk gebruik van de tekst kunnen bijgevolg tot sanctiëring aanleiding geven.

14.b) *De huurlasten*. Hoewel men in het nieuwe stelsel drie rechtsbronnen voor het stelsel van de huurlasten kan aanduiden, zijn alle mogelijke betwistingen wellicht nog niet op een ondubbelzinnige wijze beslecht. In het besluit van 7 november 1984 zelf worden enkele principes vooropgesteld. De huurlasten zijn sommen die de huurder naast de huurprijs aan de vennootschap moet betalen als vergoeding voor de levering van goederen en diensten; ze zijn niet begrepen in de te betalen huurprijs. Ze moeten overeenstemmen met reële uitgaven en geboekt worden op andere rekeningen dan die van de huurinkomsten (artt. 2, § 1, en 20). In een uitvoeringsbesluit van 25 januari 1985 (*B.S.*, 2 april 1985) vindt men o.m. de volgende belangrijke regels: de maatschappij mag geen andere huurlasten opleggen dan die vermeld in het besluit (art. 7); iedere huurder kan inzage

krijgen van de op hem betrekking hebbende gedetailleerde afrekening (op dagen en uren door de vennootschap te betalen) (art. 5); de maatschappij moet de huurlasten aanrekenen op zo'n wijze dat ze overeenkomen met reële uitgaven (art. 3); ze worden aangerekend op grond van bewijskrachtige documenten (art. 3); de vennootschap moet aan de huurder informatie verstrekken over de voorschotten, de wijzigingen ervan en de regularisatie (d.w.z. de afrekening na een bepaalde periode) (art. 4). Ten slotte is er het typecontract, dat vanaf 1 januari 1985 verplicht de relatie tussen huurder en verhurende vennootschap beheerst (Besl. Vl. Ex. 5 maart, *B.S.*, 15 mei 1985), dat in art. 9 voorziet in een maandelijks voorafbetaling en een jaarlijkse verrekening van de door de vennootschap betaalde individuele verbruikskosten van water, gas, electriciteit en stookolie.

5. Het arrest stelt ook in dit vlak opnieuw belangrijke principes, die de concrete teksten overstijgen, nl. het feit dat — ook al heeft een afgevaardigde van de NMH zitting in de raad van beheer van elke vennootschap — tot bewijsvoering van de aangerekende sommen moet worden overgegaan. Dit is een element van rechtszekerheid en controlebaarheid; bovendien kan het tot gerechtelijke controle leiden, wanneer betwisting ontstaat over omvang, aanrekeningswijze of bewijsvoering ervan.

Bernard Hubeau

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

3e KAMER — 12 MAART 1985

Voorzitter: mevr. De Man

Raadsheren: de hh. Van Nuffel en Van Coppenolle

Advocaten: mrs. Huysmans loco Segers en Van der Graesen en Huysmans loco Luyten

Burgerlijke rechtspleging — Rechterlijk gewijsde — Veroordeling tot verwijdering van hindernissen — Geen beperking in de tijd.

Wanneer de rechter een recht van uitweg ten behoeve van een partij heeft erkend, is de aan die partij bij hetzelfde vonnis verleende machtiging om hindernissen op een uitweg te verwijderen, niet beperkt tot één enkele verwijdering. Zolang het vonnis zijn uitvoerbare kracht behoudt, beschikt die partij over een uitvoerbare titel om elke hindernis, zonder beperking in de tijd, te verwijderen.

V. t/ V.

Overwegende dat appelland de bestreden beschikking aanvecht omdat de eerste rechter, recht doende op zijn verzet tegen de verstekbeschikking van 22 december 1983, hem heeft opgelegd de versperringen te verwijderen die voor geïntimeerden de doorgang over zijn eigendom hinderden, geïntimeerden gemachtigd werden dat zelf op zijn kosten te doen zolang het vonnis van 21 april 1983 van de Rechtbank te Turnhout zijn uitvoerende kracht zal behouden, en heeft veroordeeld tot verbeurte van een dwangsom van 5.000 fr. per dag onbruikbaarheid voor geïntimeerden van bewuste overgang; dat hij de vordering van geïntimeerden onont-

vankelijk verklaard wil zien, minstens de eerste rechter onbevoegd om er kennis van te nemen, minstens die vordering als ongegrond wil afgewezen zien;

Dat geïntimeerden concluderen tot de ongegrondheid van het hoger beroep en de bevestiging van de bestreden beschikking;

Overwegende dat bij vonnis van 21 april 1983 tussen partijen gewezen door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Turnhout, de erfdiensbaarheid van overgang erkend werd ten voordele van het eigendom van geïntimeerden over dat van appelland; dat dientengevolge deze laatste ertoe gehouden werd bewuste overgang (weg) open te stellen en elke hindernis te verwijderen binnen acht dagen vanaf de datum van het vonnis, bij gebreke waarvan geïntimeerden gemachtigd werden dat zelf te doen op kosten van appelland; dat dit vonnis uitvoerbaar verklaard werd bij voorraad ondanks alle verhaal;

Dat geïntimeerden, na betekening van dit vonnis en van een bevel tot uitvoering ervan, op 8 december 1983 door gerechtsdeurwaarder deden overgaan tot de gedwongen verwijdering van de versperringen op bewuste overgang; dat op 12 december 1983 door gerechtsdeurwaarder werd vastgesteld dat op de overgang nieuwe versperringen aangebracht waren;

Overwegende dat appelland terecht stelt dat geïntimeerden beschikken over een uitvoerbare titel tot verwijdering van elke hindernis op bewuste overgang (het vonnis van 21 april 1983) zodat hun vordering in kort geding van 12 december 1983 onontvankelijk is;

Dat tevergeefs geïntimeerden daarop antwoorden dat het vonnis van 21 april 1983 zijn uitvoerbare kracht verloor door de gedwongen tenuitvoerlegging van 8 december 1983 zodat zij vanaf dat tijdstip over geen uitvoerbare titel meer beschikken ter verwijdering van nieuwe hindernissen op de overgang;

Dat immers de hun bij voormeld vonnis verleende machtiging niet beperkt is tot één enkele verwijdering van hindernissen doch geldt, zonder beperking in de tijd, althans zolang het vonnis zijn uitvoerbare kracht zal behouden, voor de opruiming van elke hindernis die op de overgang zou worden aangebracht; dat anders de rechterlijke erkenning van bewuste erfdiensbaarheid elke zin en inhoud zou verliezen;

Dat, nu met het vonnis van 21 april 1983, dat tussen partijen gezag van gewijsde heeft, geïntimeerden op 12 december 1983 beschikten over een uitvoerbare titel om elke hindernis op de overgang op kosten van appelland te doen verwijderen, hun vordering tot veroordeling daartoe van appelland en om de tenuitvoerlegging van dat vonnis «andermaal te horen bevelen» onontvankelijk is;

(...)

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

8e KAMER — 5 JUNI 1985

Voorzitter: de h. R. Vanderhoeft

Raadsheren: de h. A. Vandeplas (rapporteur) en mevr. Beekman

Advocaat-generaal: de h. Van Camp

Wisselcontrole — Verbeurdverklaring — Straf.

De verbeurdverklaring die luidens de artt. 5 en 6 van het wetsbesluit van 6 oktober 1944 dient te worden bevolen inzake wisselcontrole heeft, bij ontstentenis van andersluidende bepaling, het karakter van een bijkomende straf en niet van een vergoeding.

De verbeurdverklaring kan dan ook niet gehandhaafd blijven bij verval van de strafvordering.

R.

Overwegende dat de feiten van de telastlegging werden gepleegd tussen 8 oktober 1978 en 15 mei 1979, het laatste feit gepleegd zijnde op 14 mei 1979, en dat er meer dan zes jaar zijn verlopen sedert het plegen van de feiten terwijl er geen redenen van schorsing van de verjaring van de strafvordering voorhanden zijn; dat de strafvordering uit hoofde van de ten laste gelegde feiten dan ook vervallen is door verjaring;

Overwegende dat de verbeurdverklaring die luidens de artikelen 5 en 6 van het wetsbesluit van 6 oktober 1944, als vervangen door de artikelen 2 en 3 van het wetsbesluit van 4 juni 1946, dient te worden bevolen inzake wisselcontrole — en niet op grond van de artikelen 42 en 43 van het Strafwetboek, zoals verkeerdelijk vermeld is in het bestreden vonnis — bij ontstentenis van andersluidende bepaling het karakter heeft van bijkomende straf en niet van een vergoeding; dat de verbeurdverklaring dan ook, bij verval van de strafvordering, niet gehandhaafd kan blijven;

(...)

NOOT—Behoudens uitdrukkelijke, strijdige, wettelijke bepaling heeft de verbeurdverklaring steeds een louter strafrechtelijk karakter (G. Schuind, *Traité pratique de droit criminel*, 4e ed., I, p. 130, I).

In dezelfde zin als het onderhavige arrest, zie ook: Hof Gent, 18 november 1976, *R.W.*, 1977-78, 1824; Cass., 20 februari 1980, *Pas.*, 1980, I, 745.

ARBEIDSHOF TE GENT

1e KAMER — 7 FEBRUARI 1985

Voorzitter: de h. De Sutter

Raadsheren in sociale zaken: de hh. Brouw en Verdonck

Advocaat-generaal: de h. Van der Steichel

Advocaten: mrs. De Koekelaere loco Kluyskens en De Vos loco De Lathouwer

1. Burgerlijke rechtspleging — Arbeidsrechtbank — Bevoegdheid — Tewerkgestelde werkloze — Arbeidsongeval — Artikel 580, 3°, Ger. W. — 2. Werkloosheid — Tewerkgestelde werkloze — Arbeidsongeval — Vergoedingen ten laste van R.V.A. — Verzekering aangegaan door R.V.A. — Vordering van de tewerkgestelde werkloze tegen verzekeraar — Geen rechtstreekse vordering.

1. De vordering waarbij een tewerkgestelde werkloze bij arbeidsongeval op grond van de bepalingen van het Werkloosheidsbesluit dezelfde voordelen eist als toegekend in de

Arbeidsongevallenwet, betreft een geschil bedoeld in art. 580, 3°, Ger. W.

2. De door de R.V.A. afgesloten verzekering tot dekking van de te haren laste vallende vergoedingen wegens arbeidsongeval van een tewerkgestelde werkloze, houdt geen rechtstreekse vordering in ten voordele van de getroffen tegen de verzekeraar.

N.V. D. t/ D.

De oorspronkelijke vordering strekt ertoe arbeidsongevallenvergoedingen te doen toekennen aan verweerster die als tewerkgestelde werkloze in dienst was bij de plantsoendienst van de stad Deinze, en meer bepaald de uitkeringen wegens blijvende gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid.

Eiseres in hoger beroep, werd «als wetsverzekeraar, gesubrogeerd in de rechten en verplichtingen van haar verzekerde», namelijk de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening, gedaagd tot betaling van deze vergoedingen.

De eerste rechter heeft, na zich bevoegd te hebben verklaard, de vordering toelaatbaar verklaard, doch alvorens verder recht te doen, dokter D.P. aangesteld als deskundige.

De feiten

Uit de overgelegde stukken blijkt dat verweerder in hoger beroep, als tewerkgestelde werkloze door de R.V.A. was tewerkgesteld in dienst van de plantsoendienst van de stad Deinze, en dat hij bij de uitvoering van zijn arbeidsprestaties aldaar gewond werd aan de rechter phalanx, waarvoor een vergoeding voor een gedeeltelijke blijvende economische arbeidsongeschiktheid werd gevorderd en, alvorens recht te doen, de aanstelling werd gevraagd van een geneesheer-deskundige.

Eiseres in hoger beroep is de verzekeringsmaatschappij waarmee de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening een verzekering heeft afgesloten tot waarborging van de voordelen die laatstgenoemde dient toe te kennen aan de tewerkgestelde werkloze overeenkomstig artikel 169 van het koninklijk besluit van 20 december 1963.

In rechte

Nopens de gevoegdheid ratione materiae

De oorspronkelijke vordering heeft klaarblijkelijk tot voorwerp aan eiser, in zijn hoedanigheid van tewerkgestelde werkloze, de voordelen te doen toekennen bepaald door artikel 169 van het koninklijk besluit van 20 december 1963 betreffende arbeidsvoorziening en werkloosheid, naar luid waarvan «de tewerkgestelde werklozen ten laste van de Rijksdienst (voor Arbeidsvoorziening) dezelfde voordelen genieten als die welke worden toegekend aan de werknemers bij toepassing van de wetgeving op de arbeidsongevallen, de ongevallen op de weg naar en van het werk, de beroepsziekten en op de jaarlijkse vakantie.»

De oorspronkelijke eiser vraagt dus kennelijk een der voordelen van de reglementering inzake werkloosheid te mogen genieten.

Overeenkomstig artikel 580, 3°, van het Gerechtelijk Wetboek, neemt de arbeidsrechtbank kennis van geschillen betreffende de rechten en verplichtingen van de personen en hun rechtverkrijgenden, die buiten een arbeidsovereenkomst of een leerovereenkomst, het voordeel genieten van

de wetten en verordeningen bedoeld onder artikel 580, 1°, (waaronder de wetgeving inzake werkloosheid).

De arbeidsrechtbank is derhalve ratione materiae bevoegd om kennis te nemen van vorderingen als die ingesteld door verweerder in hoger beroep. Het materieel recht dat hij inroept behoort dus tot de bevoegdheid van de arbeids-gerechten.

Nopens de toelaatbaarheid

Ingevolge artikel 165, eerste lid, van het koninklijk besluit van 20 december 1963 inzake werkloosheid, arbeiden de (tewerkgestelde) werklozen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur of de instelling die hen tewerkstelt. Zij worden echter niet aangeworven krachtens een arbeidsovereenkomst en blijven ingeschreven op de lijst van de werkzoekenden.

Uit deze bepaling blijkt: dat de tewerkgestelde werkloze het statuut van werkloze behoudt; dat de R.V.A. geen werkgever is; dat de tewerkgestelde werkloze niet onderworpen is aan de wet van 27 juni 1969 betreffende de sociale zekerheid der arbeiders; dat de Arbeidsongevallenwet derhalve ook niet toepasselijk is (art. 1 Arbeidsongevallenwet).

Dit betekent dat de R.V.A. niet verplicht is een verzekering voor arbeidsongevallen af te sluiten, in welk geval de verzekeraar rechtstreeks tot betaling zou zijn gehouden of, bij gebreke van verzekering, het Fonds voor Arbeidsongevallen rechtstreeks tot betaling zou zijn verplicht (artt. 49 en 50 Arbeidsongevallenwet).

In casu is de R.V.A. niet enkel geen werkgever, doch zijn alle gelijkaardige vergoedingen waarin de arbeidsongevallenwetgeving voorziet «te zijnen laste» (art. 169 Werkloosheidsbesluit), dit wil zeggen: hij is principieel persoonlijk gehouden tot betaling (Cass., 12 september 1983, *R.W.*, 1983-84, 1074, *J.T.T.*, 1984, 96, impliciet).

Wanneer de R.V.A. op vrijwillige basis een verzekering heeft afgesloten tot dekking van deze verplichtingen, doet dit geen afbreuk aan het feit dat hij ten opzichte van elke tewerkgestelde werkloze, in casu getroffen, tot betaling gehouden blijft, nu de afgesloten verzekering er een is van gemeen recht en voor de getroffen in principe een *res inter alios acta*. Verweerder in hoger beroep betitelde dan ook in de inleidende dagvaarding de verzekeringsmaatschappij volkomen ten onrechte als «wetsverzekeraar gesubrogeerd in de plichten van de R.V.A.»

Even ten onrechte neemt het vonnis a quo aan dat eiseres in hoger beroep gesubrogeerd is in deze verplichtingen overeenkomstig de polisvoorwaarden.

Bij lezing van de bijzondere polisvoorwaarden, bijvoegsel 2, van 1 januari 1956, dienomtrent niet meer gewijzigd door het later bijvoegsel van 9 juni 1964, wordt uitdrukkelijk gestipuleerd dat artikel II van de algemene voorwaarden ingetrokken wordt en vervangen.

Bij het nazien van deze bijzondere voorwaarden blijkt dan, dat «de indeplaatsstelling van de maatschappij in deze van de ondertekenaar voor de vereffening en de betaling van de vergoedingen» werd weggelaten.

De oorspronkelijke eiser beschikt derhalve niet over een rechtstreekse vordering tegenover de verzekeraar, met andere woorden, hij is niet gerechtigd zijn materieel recht in te roepen tegen de gedaagde, thans eiseres in hoger beroep.

(...)

BURGERLIJKE RECHTBANK TE MECHELEN

1e KAMER — 7 DECEMBER 1982

Voorzitter: de h. Wauters

Rechters: de hh. Simons en Van de Walle

Advocaten: mrs. Huyghe, Vanwyck en Tobback

Huwelijk — Schulden ten behoeve van de huishouding aangegaan.

De van goederen gescheiden vrouw is aansprakelijk voor schulden die door haar man in het belang van het huishouden zijn aangegaan, voor zover ze niet buitensporig zijn.

Dit laatste is een feitenkwestie. Ten deze oordeelt de rechtbank dat de bestelling van een keuken van 51.000 fr. niet als een buitensporige uitgave kan worden aangemerkt.

N.V. I. t/ Van W. en L.

Overwegende dat aanlegster van verweerdere betaling vordert van een factuur uit hoofde van levering van een keuken;

Overwegende dat eerste verweerder de hoofdsom niet betwist, maar wel de gevorderde schadevergoeding van 15 % en de rente van 12 %;

Overwegende dat de rechtbank van oordeel is dat het cumuleren van beide bedragen in wanverhouding staat tot het gevorderde hoofdbedrag en dat enkel de vergoeding van 15 % kan worden toegestaan;

Overwegende dat tweede verweester de eenjarige verjaring inroept;

Overwegende echter dat deze verjaring steunt op een vermoeden van betaling;

Dat in casu verweester geenszins beweert te hebben betaald zodat zij vergeefs de verjaring inroept;

Overwegende dat verweester aanvoert dat zij nooit de bestelling heeft gedaan, dat zij niet gehouden is door de algemene verkoopsvoorwaarden die zij niet kende, en dat zij, op het ogenblik der feiten gehuwd zijnde onder het stelsel der scheiding van goederen, niet gehouden kan zijn tot de buitensporige uitgave van haar man;

Overwegende dat dit laatste punt een feitenkwestie is en dat in casu de rechtbank oordeelt dat een bestelling van een keuken van 51.000 fr. niet als een buitensporige uitgave kan worden aangemerkt;

Overwegende dat het bijgevolg van geen belang is te weten of verweester al dan niet de bestelling deed noch of zij kennis had van de algemene verkoopsvoorwaarden, aangezien zij in ieder geval gehouden is tot de schulden van de man aangegaan in belang van het huishouden, voor zover deze niet buitensporig zijn,

Overwegende dat de bewering van aanlegster dat de keuken nog niet was afgewerkt toen zij wegens echtelijke moeilijkheden verhuisde niet ter zake dienend is, aangezien deze moeilijkheden buiten eiseres staan en niet kan worden betwist dat de bestelling geschiedde in het belang van het huishouden;

(...)

BESLAGRECHTER TE ANTWERPEN

4 JUNI 1985

Beslagrechter: de h. Carette

Advocaten: mrs. Van der Staey en Van den Eeden

Burgerlijke rechtspleging — Beslagrechter — Termijn van dagvaarding — Berekening.

De dagvaardingstermijn in kort geding bedraagt ten minste twee dagen. Er kan niet gedagvaard worden voor een zitting van de laatste dag van de dagvaardingstermijn.

N.V. C. t/ P.V.B.A. B.

Overwegende dat de vordering van eisende partij ertoe strekt, de beschikking van de beslagrechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen van 26 april 1985, waarbij toelating werd verleend over te gaan tot het leggen van bewarend beslag op roerend goed ten laste van eisende partij, voor een bedrag van provisioneel 1.000.000 frank, te doen intrekken en tevens het, bij exploit van 26 april 1985 gelegde bewarend beslag te doen opheffen;

Overwegende dat verwerende partij bij conclusie de niet-toelaatbaarheid opwerpt van de vordering van eisende partij, wegens nietigheid van de dagvaarding, wegens niet-nalevig van de termijn bepaald in art. 1035 Ger. W.;

dat verwerende partij stelt dat de voorziening tegen de bestreden beschikking krachtens art. 1395 Ger. W. ingesteld wordt zoals in kort geding, zodat op grond van art. 1035 Ger. W. de termijn van dagvaarding ten minste twee dagen bedraagt;

dat zij verder stelt dat deze termijn onderworpen is aan de algemene principes o.a. van de artt. 52 en 53 Ger. W., zodat hij wordt berekend vanaf de dag na de betekening van het dagvaardingsexploot van 29 april 1985 en dat hij derhalve loopt vanaf 30 april 1985 tot en met 2 mei 1985 aangezien 1 mei een wettelijke feestdag is, waaruit volgt dat de dagvaarding voor de zitting van 2 mei 1985 nietig is;

Overwegende dat de stelling van verwerende partij dient te worden gevolgd; dat meer bepaald, met toepassing van art. 53, tweede lid, Ger. W., de vervalddag de dag na de wettelijke feestdag was, wat 2 mei 1985 tot vervalddag maakt in casu, welke als in de termijn inbegrepen dient te worden beschouwd volgens art. 53, eerste lid, Ger. W., zodat eerst geldig kon gedagvaard worden voor de zitting van 3 mei 1985;

Overwegende dat, met toepassing van voormelde artikelen en van de artikelen 710 en 862, § 1, 1°, en § 2, Ger. W. de dagvaarding nietig is;

(...)

NOOT—In dezelfde zin: Kort ged. Rb. Antwerpen, 28 april 1972, *R.W.*, 1972-73, 726; *anders*: Kh. Brussel, 21 december 1977, *B.R.H.*, 1978, 448; Kort ged. Arbrb. Charleroi, 7 mei 1979, *J.T.T.*, 1979, 184; vgl. inzake de gewone dagvaardingstermijn: Cass., 3 december 1979, *R.W.*, 1980-81, 519 en *J.T.*, 1980, 222, noot Rouard, P.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE KORTRIJK

1e KAMER — 6 SEPTEMBER 1985

Voorzitter: de h. Callens

Rechters: de hh. Vandewal en Verbeke

Openbaar ministerie: de h. Denecker

Advocaten: mrs. Desmet en Lietaer

Echtscheiding — Feitelijke bekwaamheid — Opname in psychiatrische kliniek.

Het feit dat eiseres sinds geruime tijd is opgenomen in een psychiatrische kliniek, is op zichzelf geen voldoende grond van ontoelaatbaarheid van haar eis tot echtscheiding, nu uit andere elementen blijkt dat ze in staat is om haar wil tot scheiden te uiten.

X. t/ Y.

Overwegende dat de vordering strekt tot de echtscheiding op grond van langdurige feitelijke scheiding (art. 232, 1e lid, B.W.);

Overwegende dat de pleegvormen der voorafgaande rechtspleging zijn nageleefd nu partijen bij beschikking van de voorzitter van 29 juni 1983 naar de rechtbank alhier zijn verwezen;

Overwegende dat verweerder opwerpt dat de vordering niet toelaatbaar is omdat eiseres diep geestesgestoord zou zijn en derhalve niet de gezondheid van geest en ook de wilsvastheid niet heeft om die persoonlijke vordering in te stellen;

Overwegende dat uit een attest inderdaad blijkt dat eiseres is opgenomen in de psychiatrische kliniek O.L.Vrouw te B.;

Overwegende dat verweerder daaruit ten onrechte afleidt dat eiseres wel diep geestesgestoord moet zijn omdat zij anders toch niet opgenomen zou zijn, en dit reeds sinds geruime tijd, in deze psychiatrische kliniek;

Overwegende dat de rechtbank overtuigd is dat niet alle personen die in een psychiatrische kliniek behandeld of verzorgd worden noodzakelijk geestesgestoord zijn, laat staan diep geestesgestoord;

Overwegende dat bewezen is door een attest afgeleverd op 25 maart 1985 door dokter H.S. uit B. dat eiseres, opgenomen in de kliniek, wel bekwaam is haar wil tot scheiden te uiten en dit sinds januari 1983;

Overwegende dat dit attest zijn bevestiging vindt in het feit dat partijen samen in verzoening zijn verschenen en dan door de voorzitter op 29 juni 1983 werd vastgesteld dat verzoening onmogelijk was;

Overwegende dat de vordering dan ook toelaatbaar is; (...)

NOOT—*Geestesgestoordheid en procesbekwaamheid in een echtscheidingsprocedure*

Bij een echtscheidingsprocedure op schuldgronden of op grond van gewone feitelijke scheiding van minstens vijf jaar, dienen beide echtgenoten gedurende het gehele proces voldoende *feitelijk bekwaam* te zijn om de vordering tot echtscheiding in te leiden en voort te zetten resp. om er zich

op te verweren. Dit houdt in dat de mentale en volitieve vermogens van elk van beide echtgenoten hen in staat moeten stellen op een voldoende bewuste wijze een houding aan te nemen m.b.t. de grond van de vordering alsook, in het geval van de eisende echtgenoot, m.b.t. de opportuniteit van de verbreking van de huwelijksband (Cass., 7 maart 1907, *Pas.*, 1907, I, 154).

Indien de echtscheidingsrechter vaststelt dat de vereiste feitelijke bekwaamheid bij een van de echtgenoten ontbreekt, dient de procedure te worden geschorst zolang de feitelijke onbekwaamheid voortduurt (cf. Hof Gent, 29 juni 1955, *R.W.*, 1955-56, 844; Hof Gent, 14 februari 1974, *R.W.*, 1973-74, 2442; Rb. Luik, 21 maart 1956, *Jur. Liège*, 1955-56, 244; Rb. Brussel, 24 juni 1967, *R.W.*, 1967-68, 404).

Gezien het «openbare orde»-karakter van de echtscheidingsprocedure dient de rechtbank zelfs ambtshalve na te gaan of elk van beide partijen voldoende feitelijke bekwaamheid bezit. Heeft de rechtbank enige twijfel ter zake, dan kan zij, zelfs ambtshalve, een deskundigenonderzoek op de persoon van de betrokken echtgenoot gelasten m.b.t. diens actuele geestestoestand (Rb. Dendermonde, 8 juni 1956, *R.W.*, 1956-57, 1566 en *Pas.*, 1958, III, 39; Rb. Brussel, 24 juni 1967, *aangeh.*; Rb. Hoei, 20 oktober 1971, *Jur. Liège*, 1971-72, 140; Rb. Brussel, 21 juni 1972, *Cah. Dr. Fam.*, 1973, nr. 3, 25, advies O.M.).

Het voorhanden zijn van voldoende feitelijke bekwaamheid om inzake echtscheiding te procederen is een feitenkwestie die in elk geval op basis van de concrete gegevens m.b.t. de geestestoestand van de betrokken echtgenoot moet worden beoordeeld, en niet op basis van algemene categorieën zoals de opname van de echtgenoot in een psychiatrische inrichting of zijn internering of collocering. Zo kon de rechtbank in het geannoteerde vonnis op basis van de gegevens van de zaak beslissen dat de langdurige opname in een psychiatrische kliniek niet voldoende was om de betrokken echtgenoot feitelijk onbekwaam te achten om een echtscheidingsprocedure in te leiden, zoals andere rechters beslist hebben, eveneens op grond van een concrete beoordeling van de toestand van de echtgenoot, dat de echtscheidingsprocedure kon worden voortgezet niettegenstaande de internering van de verweerder (Hof Brussel, 25 mei 1965, *R.W.*, 1965-66, 102 en *Pas.*, 1966, II, 134; Hof Antwerpen, 6 januari 1982, *Rev. Trim. Dr. Fam.*, 1983, 61, noot Casman; Rb. Luik, 15 maart 1983, *Jur. Liège*, 1983, 278; Rb. Luik, 24 mei 1984, *Jur. Liège*, 1984, 328) of van de eiser (Rb. Brussel, 21 november 1953, *J.T.*, 1955, 166). De feitelijke bekwaamheid van de echtgenoot is vanzelfsprekend de regel en de onbekwaamheid de uitzondering, zodat de rechtbanken zich hierbij terecht streng tonen in die zin dat zij de schorsing van de procedure slechts uitspreken indien de geestesgestoordheid van de echtgenoot onomstreden vaststaat en voldoende ernstig is. Doch indien de aantasting van de geestelijke vermogens voldoende ernstig wordt bevonden, dient de procedure te worden geschorst, ook al is t.a.v. de betrokken echtgenoot geen enkele beschermingsmaatregel uitgelokt (toepassing bij schizofrenie: Rb. Brussel, 24 juni 1967, *aangeh.*).

De onvoldoende feitelijke bekwaamheid van eiser of verweerder leidt geenszins tot de onontvankelijkheid van de vordering tot echtscheiding (Hof Gent, 29 juni 1955, *aangeh.*), maar heeft louter tot gevolg dat de echtscheidings-

procedure dient te worden geschorst voor de duur van de geestesstoornis; ingeval er een einde komt aan de feitelijke onbekwaamheid, zal zij dan opnieuw kunnen worden opgenomen op het punt waar ze beland was op het ogenblik van de schorsing. In deze bijzondere — beperkte — betekenis zou men, zoals in het geannoteerde vonnis, de feitelijke bekwaamheid van elk van beide echtgenoten kunnen bestempelen als een toelaatbaarheidsvereiste en de afwezigheid ervan als een grond van niet-toelaatbaarheid van de rechtsvordering (cf. R. De Corte, «Hoe autonoom is het procesrecht? Studie van enkele raakvlakken tussen materieel recht en gerechtelijk recht», *T.P.R.*, 1980, I e.v., nr. 38), doch het lijkt juister en in elk geval duidelijker om in dit verband te gewagen van een grond van niet-voortzetting van de procedure (cf. P. Senaeve, *Handboek van familieprocesrecht*, Leuven, Acco, 1986, nr. 432).

Patrick Senaeve

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Hof van Cassatie (1e Kamer), 10 juni 1983

Onrechtmatige daad — Aansprakelijkheid — Zaken — Gebrek — Vloer van warenhuis — Aanwezigheid van room waarvan de kleur gelek op die van de vloer — Plaats gelegen buiten de zuivelafdeling — Houdt niet in dat de gesteldheid van de vloer abnormaal was.

Het bestreden vonnis (Rb. Antwerpen, 22 januari 1982) wordt om de volgende redenen vernietigd:

«Overwegende dat het bestreden vonnis, deels met verwijzing naar de uiteenzetting van de omstandigheden van het ongeval gegeven in het beroepen vonnis, vaststelt dat verweerster P., in het grootwarenhuis van eiseres, gevallen is over een roomkleurige vetachtige gemorste materie die zich op de beige vloer bevond, en dat het ongeval gebeurde ter hoogte van de koffieafdeling en niet in de onmiddellijke nabijheid van een afdeling met zuivelprodukten; dat de rechtbank oordeelt dat 'waar de aanwezigheid van groentenafval of gemorste groenten op de vloer van de groentenaafdeling van een grootwarenhuis als normaal voor de gesteldheid van de vloer kan aangezien worden, ten deze de aanwezigheid, op de vloer, van voormelde materie, in voormelde omstandigheden, als abnormaal en niet voorzienbaar voor het slachtoffer voorkomt', en beslist dat eiseres, op grond van artikel 1384, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek, volledig aansprakelijk is voor de door verweerster geleden schade, en dat derhalve niet meer behoeft te worden onderzocht in welke mate haar aansprakelijkheid op grond van de artikelen 1382 en 1384, derde lid, van het Burgerlijk Wetboek zou kunnen betrokken zijn;

«Overwegende dat de rechtbank aldus de beslissing laat steunen op de enkele vaststelling dat de aanwezigheid van room op de vloer van het warenhuis abnormaal was en niet voorzienbaar was voor het slachtoffer wegens het feit dat de kleur gelek op die van de vloer en de plaats gelegen was buiten de zuivelafdeling;

«Dat die vaststelling evenwel niet inhoudt dat de gesteld-

heid van de vloer abnormaal was ;

«Dat de rechtbank derhalve niet wettig beslist dat de vloer van het warenhuis met een gebrek behept was .»

(Voorzitter : de h. Janssens — Raadsheer-rapporteur : de h. Lebbe — Advocaat-generaal : mevr. Liekendael — Advocaten : mrs. De Bruyn en De Gryse — In de zaak : N.V. G. t/ P. e.a.)

NOOT—Zie in dezelfde zin : Cass., 27 november 1969, *Pas.*, 1970, I, 277, met conclusie van de procureur-generaal Ganshof van der Meersch ; *R.W.*, 1969, 70, 1185 ; *R.C.J.B.*, 1970, 41, met noot R.O. Dalcq ; Hof Antwerpen, 19 november 1975, *R.W.*, 1975-76, 2170 ; Hof Luik, 23 februari 1977, *De Verz.*, 1977, 129, met noot R.B.

Hof van Cassatie (3e Kamer), 13 juni 1983

Onrechtmatige daad — Aansprakelijkheid — Fout — Beoordeling — In elk afzonderlijk geval in feite.

Verweerder veroorzaakte op 24 november 1976 met de auto van eiseres een ongeval. Het bestreden arrest (Hof Antwerpen, 29 maart 1982) oordeelt dat het ongeval te wijten is aan de samenlopende fouten van de partijen. De fout van eiseres wordt als volgt omschreven : eiseres beging de onvoorzichtigheid haar voertuig toe te vertrouwen aan verweerder ten eind hem toe te staan samen met haar veertienjarige zoon een uitstap te doen ; zij diende er zich rekenschap van te geven dat zulks een gevaar voor ongevallen inhield, gezien de leeftijd van verweerder, achttien jaar op het ogenblik van de feiten, en de roekeloosheid die jongeren van die leeftijd bij het besturen van een voertuig, inzonderheid tijdens uitstappen, kunnen betonen ; deze roekeloosheid blijkt overigens uit de feitelijke omstandigheden van het ongeval ; zonder belang is dat verweerder zijn militaire dienstplicht vervulde, dat hij bij zijn eenheid als takeelaar van diverse karweien bij zware voertuigen in aanmerking zou komen en dat hij de weg zeer goed kende en van kindsbeen af met wagens vertrouwd zou zijn. Het arrest wordt om de volgende redenen vernietigd :

«Overwegende dat de fout, die met toepassing van de artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek tot vergoeding verplicht, in elk afzonderlijk geval in feite moet worden beoordeeld gelet op de omstandigheden van de zaak ; dat, nu door het arrest niet wordt ontkend dat verweerder de wettelijke voorwaarden vervulde om een auto te besturen, de enkele overweging nopens 'de roekeloosheid die jongeren van die leeftijd bij het besturen van een voertuig, inzonderheid tijdens uitstappen, kunnen betonen', aan die wijze van beoordeling niet beantwoordt ;

«Overwegende dat de roekeloosheid, zoals zij blijkt uit de omstandigheden van het ongeval, op zich zelf geen element kan zijn om de fout van eiseres op het ogenblik van het toevertrouwen van haar auto aan verweerder te beoordelen ;

«Dat het middel, in zoverre het de schending van de artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek aanvoert, gegrond is.»

(Voorzitter : de h. Delva — Raadsheer-rapporteur : de h. Boon — Advocaat-generaal : de h. Lenaerts — Advocaat :

de h. Bützler — In de zaak : B. t/ A.)

NOOT—Betreffende de «concretisering» van de foutbeoordeling, zie o.m. : Vandenberghe, H., Van Quickenborne, M., en Hamelink, P., «Overzicht van rechtspraak. Aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad (1964-1978)», *T.P.R.*, 1980, (1139), 1164-1169, nrs. 17-21 ; Vandenberghe, H., «De grondslag van contractuele en extra-contractuele aansprakelijkheid voor eigen daad», *T.P.R.*, 1984, (127), 134-139, nr. 5.

Hof van Cassatie (3e Kamer), 17 december 1984

Arbeidsovereenkomst — Arbeidsongeschiktheid — Medisch geschil tussen behandelende en controlerende arts — Scheidsrechterlijke procedure — Paritair Comité voor de textielnijverheid en het breiwerk — Werknemer die de voorgeschreven vormen niet in acht neemt — Geen aanspraak op loon.

Het K.B. van 7 januari 1974 genomen ter uitvoering van art. 29bis, laatste lid, W. 10 maart 1900 — thans art. 31, § 2, laatste lid, W.A.O. —voert een scheidsrechterlijke procedure in voor medische geschillen tussen de behandelende arts en de controlerende arts voor de werknemers en werkgevers die onder het P.C. voor de textielnijverheid en het breiwerk ressorteren. Art. 4 van dit K.B. bepaalt : «Indien de werkman, niettegenstaande het advies van de geneesheer van de werkgever, bij het advies van zijn geneesheer blijft en het werk niet hervat, stelt hij, op een daartoe bestemd formulier, zijn werkgever en de geneesheer van deze laatste daarvan in kennis. Dit formulier wordt door de geneesheer van de werkgever ter beschikking gesteld van de werkman, gelijktijdig met de schriftelijke uitslag van het onderzoek.»

Het Hof van Cassatie beslist ten aanzien van de voorziening ingesteld tegen het arrest van het Arbeidshof te Gent van 14 december 1983 :

«Overwegende dat de werkman die onder het nationaal paritair comité voor de textielnijverheid en het breiwerk ressorteert en die de vormen niet in acht neemt welke zijn bepaald in artikel 4 van het koninklijk besluit van 7 januari 1974, geen aanspraak heeft op loon voor de dagen waartomtrent betwisting over zijn arbeidsongeschiktheid tussen zijn arts en die van zijn werkgever bestaat ;

«Dat artikel 4 daarentegen geen toepassing vindt op de daaropvolgende periode van arbeidsongeschiktheid waarop de betwisting tussen beide artsen geen betrekking heeft ;

«Overwegende dat het arrest vaststelt dat eiser het in artikel 4 bedoelde formulier niet aan zijn werkgever en diens arts heeft bezorgd ;

«Dat het arbeidshof op die grond wettig beslist dat eiser het bewijs van zijn arbeidsongeschiktheid op 16 en 17 april 1981 niet heeft geleverd en dus voor die dagen geen recht op loon heeft ; dat het daarentegen op die enkele grond het loon voor de periode van 18 tot 24 april 1981 niet wettig ontzegt.»

(Voorzitter : de h. Soetaert — Raadsheer-rapporteur : de h. Rauws — Advocaat-generaal : de h. Lenaerts — Advocaat : mr. Bützler — In de zaak A. t/ N.V. U. e.a.)

Hof van Cassatie (1e Kamer), 18 januari 1985.

Burgerlijke rechtspleging — Bijzondere rechtsplegingen — Uitkering tot levensonderhoud — Gewone regelen van het geding — Hoger beroep.

«Overwegende dat, blijkens de niet aangevochten vaststellingen van het bestreden vonnis (Rb. Brussel, 27 september 1983), de vordering van verweerster steunt op de artikelen 301 en 303 van het Burgerlijk Wetboek en strekt tot toekenning van een uitkering tot onderhoud na echtscheiding voor haarzelf en voor haar jongste zoon; dat de vordering ingesteld werd bij tot de vrederechter gericht verzoekschrift, waarin tevens was gevraagd uitspraak te doen 'na partijen te hebben opgeroepen' ;

«Overwegende dat de enkele omstandigheid dat de pleidooien van de zaak voor de vrederechter in raadkamer werden gehouden en de beslissing van de vrederechter in raadkamer werd gewezen, niet tot gevolg heeft dat de beslissing als een beschikking in de zin van de artikelen 1029 of 1253*quater* van het Gerechtelijk Wetboek moet worden beschouwd, waarop bij het instellen van hoger beroep de artikelen 1031 of 1253*quater*, d, van dat wetboek toepasselijk zouden zijn ;

«Overwegende dat het bestreden vonnis, uit de hiervoren bedoelde vaststellingen, die het doet met betrekking tot het voorwerp van de vordering en de aard van de wettelijk te volgen procedure, wettig afleidt dat het ter zake gaat om een vordering in de zin van artikel 1320 van het Gerechtelijk Wetboek, en zonder schending van de in het middel vermelde wetsbepalingen, overeenkomstig artikel 1322 van dat wetboek, beslist dat, wat het hoger beroep betreft, de gewone regelen van het geding toepasselijk zijn.»

(Voorzitter-rapporteur: de h. Janssens — Procureur-generaal: de h. Krings — Advocaten: mrs. Bützler en De Gryse — In de zaak: L. t/ B.)

Cass., (2e Kamer), 13 maart 1985

Wegverkeer — Art. 37.4 Wegverkeersreglement — Prioritair voertuig — Ziekenwagen — Verplichting te stoppen voor rood licht.

Eiser, die door het bestreden vonnis (Corr. Brussel, 9 oktober 1984) veroordeeld is wegens overtreding van art. 38 Wegverkeersreglement, had tegen de civielrechtelijke vordering van verweerder aangevoerd dat de bestuurder van het prioritaire voertuig (een ziekenwagen) art. 37.4 niet had nageleefd daar hij niet voor het rode licht was gestopt.

«Overwegende dat het bestreden vonnis vermeldt: 'dat uit de door de eerste rechter in aanmerking genomen gegevens van het strafdossier evenals uit het geheel van de afgelegde getuigenverklaringen blijkt dat de bestuurder van de ziekenauto, volgens een getuige, op voormeld kruispunt gestopt is of, volgens een andere getuige, gestopt is of althans sterk vaart heeft verminderd bij het naderen van het kruispunt' ;

«Dat het bestreden vonnis, nu het niettemin die considerans ten grondslag legt aan de beslissing dat de aangestelde van verweerder de hem door artikel 37.4 van het Wegverkeersreglement opgelegde verplichtingen is nagekomen en

dat eiser de volledige aansprakelijkheid draagt voor het ongeval, zijn beslissing niet naar recht verantwoordt.»

(Voorzitter: de h. Screvens — Raadsheer-rapporteur: de h. Resteau — Advocaat-generaal: de h. Piret — Advocaten: mrs. De Bruyn en Simont — In de zaak: De B. t/ O.C.M.W. Brussel)

Hof van Cassatie (1e Kamer), 15 maart 1985

Gemeentebelasting — Jaarlijkse belasting op eigendommen gelegen aan openbare weg waar werken zijn uitgevoerd — Uitzondering voor niet-bebouwde terreinen — Terrein met woonhuis, boomgaard en weide.

De ter zake door de Bestendige Deputatie van de Provincieraad van Brabant op 1 maart 1984 gewezen beslissing wordt om de volgende redenen vernietigd:

«Overwegende dat de onderwerpelijke gemeentelijke belastingreglementen van 21 maart 1972 bij artikel 1 rechtstreekse jaarlijkse belastingen leggen op 'eigendommen die gelegen zijn langs de openbare wegen of gedeelten van openbare wegen' waar de werken werden uitgevoerd; dat de bestreden beslissing vaststelt dat bij artikel 13 'de belasting wordt uitgesteld (...) 2° voor de niet-bebouwde terreinen welke gelegen zijn in de landelijke gedeelten van de gemeente, zoals bepaald door de gemeenteraad; 3° voor de terreinen waarop ingevolge een beslissing van de overheid het niet toegelaten of niet mogelijk is te bouwen' ;

«Overwegende dat de bestendige deputatie vaststelt dat eiser aanvoerde: 'Enkel het gebouw en eventueel het gedeelte van de ongebouwde oppervlakte dat als het ware één geheel uitmaakt met het gebouw, moet belast worden'; ten deze is in een totale gevelbreedte van 79 meter, begrepen een woning, voorgevel 14,4 meter, een gedeelte grasperkbreedte 36,6 meter, en een gedeelte weide en boomgaard, 28 meter, zodat 28 meter te veel werd aangerekend' ;

«Dat eisers middel tot cassatie dezelfde stelling verwoordt ;

«Overwegende dat in artikel 13 voormeld, het begrip 'terreinen' niet overeenstemt met het begrip 'eigendom' in artikel 1; dat immers in artikel 13, 3°, een terrein waarop, ingevolge een beslissing van de overheid, het niet toegelaten of niet mogelijk is te bouwen, een gedeelte van een omvangrijker eigendom kan zijn ;

«Overwegende dat de bestendige deputatie derhalve niet kan volstaan met vast te stellen dat het eigendom, als geheel beschouwd, ergens was bebouwd, zonder na te gaan of de niet-bebouwde gedeelten van het eigendom, ten deze meer in het bijzonder de boomgaard en de weide, zodanig met de woning als een geheel zijn opgevat en ervan afhangen dat, mochten ze van de woning gescheiden worden, de voorwaarden van bewoning, in de staat waarin het gebouw werd opgevat en gebouwd, grondig zouden worden gewijzigd zodat meer in het bijzonder die weide en boomgaard als bebouwde terreinen zouden aan te merken zijn ;

«Dat de beslissing voormeld artikel 13 schendt: dat het middel gegrond is.»

(Voorzitter-rapporteur: de h. Janssens — Advocaat-generaal: de h. Ballet — In de zaak: J. t/ Gemeente Lenik)

Hof van Cassatie (3e Kamer), 18 maart 1985

Werkloosheid — Recht op uitkeringen — Gezinshoofd — Echtgenote die een beroepsinkomen geniet — Bedrag van het beroepsinkomen en duur van de arbeid zonder belang.

Het bestreden arrest (Arbeidshof Gent, 2 april 1984) stelt vast dat de echtgenote van een werkloze tijdens de periode vanaf november 1975, gedurende welke de werkloze geheel of gedeeltelijk werkloos was, voor het door haar gepresteerde werk inkomsten had genoten van 3.000 à 3.250 fr. per maand. Het beslist dat de werkloze gedurende deze periode zijn hoedanigheid van gezinshoofd behouden had, inzonderheid omdat van een beroepsinkomen geen sprake kan zijn, maar van een vergoeding voor gelegenhedswerk, gelet op het uiterst gering bedrag van het inkomen en de uiterst geringe duur van de prestatie van de echtgenote.

Het arrest wordt op de volgende gronden vernietigd :

«Overwegende dat het arrest duidelijk zijn beslissing uitsluitend grond op artikel 83ter, § 1, eerste lid, 1°, van het ministerieel besluit van 4 juni 1964 inzake werkloosheid, als gewijzigd bij ministerieel besluit van 24 december 1980 ;

«Dat, luidens deze bepaling, voor de vaststelling van het bedrag van de werkloosheidsuitkeringen als werknemers-gezinshoofden worden beschouwd de gehuwde werknemers die samenwonen met een echtgenoot of echtgenote die geen beroepsinkomen noch vervangingsinkomen geniet ;

«Overwegende dat die bepaling geen onderscheid maakt naar gelang van het bedrag van het beroepsinkomen of naar gelang van de duur van de arbeid waardoor dat inkomen wordt verkregen ;

«Dat het arrest, door het inkomen van verweerders echtgenote niet als beroepsinkomen aan te merken op grond van de in het middel weergegeven redenen, voormeld artikel schendt ;

«Dat het eveneens dit artikel schendt door het toe te passen op de gehele periode van verweerders werkloosheid, van 13 november 1975 tot 16 december 1981, terwijl die bepaling slechts uitwerking had op 31 maart 1981.»

(Eerste voorzitter : de h. Châtel — Raadsheer-rapporteur : de h. Vervloet — Advocaat-generaal : de h. Lenaerts — Advocaat : mr. Simont — In de zaak : R.V.A. t/ H.)

Hof van Cassatie (1e Kamer), 28 maart 1985

Taalgebruik — In gerechtszaken — Verweerder met woonplaats in de Brusselse agglomeratie en andere verweerder met woonplaats in een eentalig gebied — Dagvaarding van deze laatste — In de taal van het eentalig gebied.

Het bestreden arrest (Hof Brussel, 15 december 1982) beslist dat regelmatig in het Frans was gesteld de inleidende dagvaarding waarbij de oorspronkelijke verweerders, namelijk eiser, die in de Vlaamse gemeente Wemmel woont, en een andere verweerder die in Schaarbeek woont, gedagvaard werden voor de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel.

«Overwegende dat artikel 4, § 1, van de wet van 15 juni

1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken bepaalt dat, in betwiste zaken, voor de gerechten van eerste aanleg waarvan de zetel in het arrondissement Brussel is gevestigd, de akte tot inleiding van het geding in het Frans wordt gesteld, indien de verweerder woonachtig is in een Waalse gemeente, in het Nederlands, indien de verweerder woonachtig is in een Vlaamse gemeente, in het Frans of in het Nederlands, ter keuze van de eiser, indien de verweerder woonachtig is in een gemeente van de Brusselse agglomeratie of geen gekende woonplaats in België heeft ;

«Dat artikel 6, § 1, eerste lid, van dezelfde wet bepaalt dat wanneer, in dezelfde zaak, verscheidene verweerders zijn en, krachtens artikel 4, de akte tot inleiding van het geding in het Frans of in het Nederlands moet worden gesteld, naargelang de verweerder woonachtig is in een Waalse of in een Vlaamse gemeente, voor het opstellen van die akte, de ene of de andere van deze talen wordt gebruikt naargelang de meerderheid van de verweerders in een Waalse of in een Vlaamse gemeente woonachtig is ;

«Overwegende dat uit deze bepaling blijkt dat ze niet van toepassing is wanneer een of meer verweerders woonachtig zijn in de Brusselse agglomeratie en een verweerder woonachtig is hetzij in een Waalse gemeente, hetzij in een Vlaamse gemeente ; dat in dit geval de regel van artikel 4, § 1, wordt toegepast, dat wil zeggen dat de akte tot inleiding van het geding moet worden gesteld in het Frans of in het Nederlands naargelang de verweerder, die niet zijn woonplaats in een gemeente van de Brusselse agglomeratie heeft, in een Waalse of in een Vlaamse gemeente woonachtig is ;

«Dat het op 15 december 1982 gewezen arrest, dat de door de verweerders in het Frans gestelde inleidende dagvaarding ontvankelijk verklaart, voormeld artikel 4, § 1, schendt.»

(Voorzitter : de h. Mahillon — Raadsheer-rapporteur : de h. Poupart — Advocaat-generaal : de h. Ballet — Advocaat : de h. Bayart -- In de zaak : Van B. t/ H. e.a.)

Hof van Cassatie (1e Kamer), 1 april 1985

Sluiting van ondernemingen — Sluitingsfonds — Werkgever die dezelfde onderneming exploiteert als die waarin de werknemers tijdens het vorige kalenderjaar door een andere werkgever-rechtspersoon waren tewerkgesteld — Niet bijdrageplichtig.

De vordering van eiser tot betaling van de bijdragen bepaald in de artt. 15, eerste lid, van de wet van 28 juni 1966 en 2 van het K.B. van 22 april 1982 wordt door het bestreden arrest (Arbh. Gent, 5 maart 1984) op de volgende gronden afgewezen :

«Artikel 2 van de wet van 28 juni 1966 betreffende de schadeloosstelling van de werknemers die ontslagen worden bij sluiting van ondernemingen verwijst uitdrukkelijk naar de definitie van onderneming gegeven in artikel 14 van de wet van 20 september 1948 houdende organisatie van het bedrijfsleven, en het voegt er zelfs aan toe dat als onderneming geldt de technische bedrijfseenheid. Deze definitie geldt echter alleen ten voordele van de werknemers die ontslagen worden ingevolge de sluiting van een onderneming

(...). Dit neemt echter niet weg dat de werkgever alleen en niet de bedrijfseenheid bijdrageplichtig is aan de sociale zekerheidsregeling.

Eisers voorziening daartegen wordt als volgt verworpen:

«Overwegende dat artikel 15 van de wet van 28 juni 1966 betreffende de schadeloosstelling van de werknemers die ontslagen worden bij sluiting van ondernemingen, aan de Koning bevoegdheid verleent om de werkgevers die onder de wet vallen, elk jaar een bijdrage te doen betalen waarvan Hij het bedrag vaststelt;

«Overwegende dat partijen de toepasselijkheid betwisten van het koninklijk besluit van 22 april 1982, dat de bijdragen voor het jaar 1982 vaststelt; dat artikel 2, § 1, van dit besluit het bedrag bepaalt van de bijdragen die verschuldigd zijn door 'de werkgevers die gedurende het kalenderjaar 1981 gemiddeld ten minste twintig werknemers hebben tewerkgesteld';

«Dat uit deze bepaling volgt dat een werkgever die in 1981 geen werknemers heeft tewerkgesteld, voor 1982 geen bijdragen verschuldigd is; dat dit ook geldt wanneer de werkgever in 1982 dezelfde onderneming exploiteerde als die waarin de werknemers in 1981 door een andere werkgever waren tewerkgesteld;

«Overwegende dat uit het arrest blijkt dat de onderneming die verweerster in 1982 exploiteerde, in 1981 door een andere rechtspersoon werd geëxploiteerd en dat verweerster in 1981 geen werknemers tewerkstelde maar dat de toen tewerkgestelde werknemers in dienst waren van de rechtspersoon die in 1981 de onderneming exploiteerde;

«Dat het arrest vaststelt dat verweerster 'als dusdanig in 1981 geen personeel heeft tewerkgesteld'; dat deze vaststelling de beslissing verantwoordt dat verweerster in 1982 niet bijdrageplichtig is.»

(Voorzitter: de h. Soetaert — Raadsheer-rapporteur: de h. Marchal — Advocaat-generaal: de h. Lenaerts — Advocaten: mrs. De Bruyn en Gérard — In de zaak: R.M.Z. t/ N.V. T.)

Hof van Cassatie (2e Kamer), 2 april 1985

Strafvordering — Samenstelling van de rechtbank — Alle zittingen bijwonen — Beslissing die de berechting van de zaak uitstelt.

De eisers beweren dat het in eerste aanleg gewezen vonnis nietig is omdat een van de rechters niet alle zittingen over de zaak heeft bijgewoond: uit de processen-verbaal van de terechtzittingen blijkt dat een rechter de zitting van 8 november 1982 niet heeft bijgewoond, hoewel op die zitting het openbaar ministerie werd gehoord, en het blijkt niet dat zijn tussenkomst niet de zaak zelf betrof. Volgens de eisers is dan ook het bestreden arrest (Hof Gent, 28 mei 1984) nietig omdat het de nietigheid overneemt.

«Overwegende dat de correctionele rechtbank de zaak ter terechtzitting van 4 oktober 1982 behandelde en voor uitspraak van het vonnis stelde op 8 november 1982; dat blijkens het proces-verbaal van de terechtzitting van 8 november 1982 de rechtbank op die dag de uitspraak van het vonnis uitstelde; dat dit proces-verbaal weliswaar ook vermeldt dat het openbaar ministerie gehoord werd, maar dat

uit de context niet blijkt dat die mededeling op iets anders betrekking had dan op het uitstellen van de uitspraak van het vonnis naar een latere terechtzitting, en dat de rechtbank de zaak toen behandelde;

«Overwegende, voor het overige, dat de beslissing waarbij de zaak wordt uitgesteld en de latere beslissing over de grond van de zaak niet door dezelfde rechters moeten worden geweest.»

(Voorzitter: de h. Boon — Raadsheer-rapporteur: de h. Marchal — Advocaat-generaal: de h. Declercq — Advocaten: mrs. Bützler en De Bruyn — In de zaak: N.V. G. e.a. t/ N.V. S.M. e.a.)

BOEKEN

Recueil annuel de jurisprudence belge, 1985, Larcier, 1030 blz.

De *Recueil annuel* van 1985, die de rechtspraak van 1984 bevat, komt zopas van de pers en meteen merken we dat het volume met ruim 10% is toegenomen. Spiegel van het Belgisch rechtsleven, getuigt het jaarboek van de intense juridische activiteit die in ons land heerst.

De trefwoordenlijst werd aangevuld en tevens accurater opgesteld. Bepaalde nieuwe snuffjes zoals het Arbitragehof, sociaal strafrecht en zelfs kernenergie komen bij de trefwoorden voor, maar andere lemma's ontbreken. Wie iets over «Leasing» wil vernemen, moet het maar raden dat het ondergebracht is bij «Location-financement». Wie iets wil weten over «Kinésiste» of «Kinésithérapeute» moet het maar bij «Conseil d'Etat» gaan uitvissen.. Wie iets wil vernemen over «Concussion» moet het gaan zoeken bij «Fonctionnaire», maar wenst hij te vernemen of er rechtspraak gepubliceerd werd in verband met «Détournement», dan vindt hij een rubriek die zowel «Détournement d'objets saisis» als «Vol de données informatiques» bevat... Wenst hij echter iets te vernemen betreffende «Fonctionnaire», dan moet hij het maar gaan zoeken bij «Agents et fonctionnaires publics» ... Zijn er soms «fonctionnaires» die niet «publics» zijn?

«Bruits» wordt onderverdeeld in «Bruits et tapages nocturnes» en «Bruits gênants» — alsof nachtlawaai niet storend werkt! — maar onder het trefwoord «Défense sociale» wordt zowel interneering als terbeschikkingstelling van de Regering behandeld.

En waarom wordt bij «Voie de fait» verwezen naar «Responsabilité des pouvoirs publics»? Alsof art. 563, 3°, van het Strafwetboek niet meer bestond. Of waarom wordt «Rectification du jugement» niet behandeld bij «Jugement» maar bij «Instruction criminelle»? Waarom wordt onder het lemma «Infraction» een allegaartje van begrippen ondergebracht?

Allemaal een bewijs dat het met de trefwoordenlijst nog heel wat beter en logischer kan, zelfs al moet worden toegegeven dat eraan gewerkt wordt. We hebben ook nagegaan of de vermelding van de vonnissen en arresten gepubliceerd in de loop van het jaar 1984 betrouwbaar is. We hebben geen lacunes kunnen vaststellen. Even hadden we gemeend dat het arrest van het Militair Hof te Brussel van 23 februari 1984 (*R.W.*, 1984-85, 550) werd vergeten, maar de samenstellers van de *Recueil* hebben geen rekening gehouden met de errata gepubliceerd in het *R.W.*, 1984-85, 1471 en hebben aldus een verkeerde datum in de chronologische lijst opgenomen.

Al bij al blijft de *Recueil* een onmisbaar instrument voor de rechtspractici die wel mopperen over het hooggeprijsde maar nog steeds voortreffelijk jaarboek, die van oordeel zijn dat het trefwoordenregister nog steeds te beperkt is, maar die het werk onmisbaar vinden.

A. Vandeplass

BERICHTEN

Rijksuniversiteit te Gent — Instituut Professor Vlerick voor Management — Residentieel middle-management programma

Zoals de vorige jaren organiseert het Instituut professor Vlerick voor Management, ook in 1986 het Residentieel middle-management programma.

Het programma is bedoeld voor managers die hun taak op een meer professionele, inzichtvolle manier willen uitvoeren en in de toekomst toenemende verantwoordelijkheid zullen dragen. Traditioneel bestaat deze groep uit kaderleden van grote en directieleden van kleine en middelgrote ondernemingen, met verschillende functies en komende uit verschillende sectoren.

Alle belangrijke functionele domeinen in het management worden behandeld door een uitgebreide groep sprekers, waaronder zowel professoren, wetenschapsmensen als managers met een rijke praktijkervaring.

Het programma wordt gegeven in hotel Thermae Palace te Oostende in 10 driedaagse sessies vanaf januari, tot juni 1986.

Verdere inlichtingen bij het Instituut Professor Vlerick voor Management, Sint-Pietersnieuwstraat 184, te 9000 Gent. Tel. 091/25.63.53.

ERRATA

Het Hof van Beroep te Antwerpen

In de laatste alinea van de rede van de procureur-generaal Verheyden (kol. 870) is een stukje tekst weggevalen. De zin die begint op de vijfde regel van onderen, dient te luiden: «De 7e bis-kamer velde 11 tussenaarresten, 30 arresten ingevolge de artt. 418-419-420 Sw. en burgerlijke belangen, en 128 andere arresten.»

TIJDSCHRIFTEN

Revue trimestrielle de droit familial, 1984

nr. 3

Renchon, J.-L., L'adultère «outrageant». A propos d'une résistance tenace de la jurisprudence belge à rechercher les intentions, les émotions et les sentiments constitutifs d'un véritable outrage; Panier, C., Le couple, son juge et leurs psy: questions inquiètes (noot onder Vred. Waver, 30 september 1982); J.L.R., noot onder Cass., 20 oktober 1983 (echtscheiding op grond van bepaalde feiten — procedure — termijn voor de overschrijving — overmacht); Renchon, J.-L., noot onder Rb. Antwerpen, 21 november 1984 (erfrecht natuurlijke kinderen — enig natuurlijk erkend kind — enige erfgenaam); Olgierd, K., Jacques Commaille, Familles sans justice? Le droit et la justice face aux transformations de la famille; Tables des matières 1984.

De Verzekering, 1984

nr. 3, september-december

Pouillet, Y., Fichiers d'assurances et respect des libertés; L.V.G., noot onder Arbh. Antwerpen, afd. Hasselt, 28 maart 1984 (arbeidsongeval — geringe blijvende arbeidsongeschiktheid — voorwaarden om voor vergoeding in aanmerking te komen); L.V.G., noot onder Arbrb. Brussel, 18 mei 1984 (arbeidsongeval — gerechtelijk deskundig onderzoek — partij niet gebonden door zijn minnelijk voorstel); L.V.G., noot onder Arbrb. Doornik, 23 november 1984 (arbeidsongeval — deskundig onderzoek — noodzaak tot verantwoording); J.R., noot onder Rb. Luik, 18 januari 1983 (W.A.M.-verzekering — afgifte van verzekeringsbewijs aan

makelaar, aan wie premie wordt betaald — nalatigheid van makelaar — regresvordering van de verzekeraar — uitvoering te goeder trouw van het contract); J.R., noot onder Hof Brussel, 15 september 1983 (W.A.M.-verzekering — regresvordering van de verzekeraar — alcoholintoxicatie — afzonderlijke straffen — gezag van het strafrechtelijk gewijsde — oorzakelijk verband); J.R., noot onder Hof Brussel, 30 november 1983 (voertuigschade — R.D.R.-overeenkomst — expertiseverslag dat de verzekeraar-tegenpartij niet bindt — Verplichtingen van de verzekeraar die zijn verzekerde vergoedt); J.R., noot onder Vred. Namen, 20 maart 1984 (betaling van verzekeringspremie — door verzekerde ingeroepen schuldvergelijking — afgewezen); J.R., noot onder H.v.J., 21 juni 1984 (W.A.M.-verzekering — ongeval veroorzaakt door bestuurder van een gestolen voertuig dat in Frankrijk ingeschreven is — vergoeding door het nationaal verzekeringsbureau — voorwaarden).

Vlaams tijdschrift voor Gezondheidsrecht, 1985

nr. 4, maart-april

Schotsmans, P., Informed consent, een ethische verkenning van het recht op informatie en toestemming in de arts-patiënt relatie; Nys, H., De bevoegdheden van de ziekenhuisbeheerder in het licht van het wetsontwerp betreffende het beheer van de ziekenhuizen en het statuut van de ziekenhuisarts; Nys, H., en T'Jonck, M.-R., Kroniek van het gezondheidsrecht (wetgeving, rechtspraak, rechtsleer, parlementaire vragen en antwoorden, feiten en kronieken, boekbesprekingen, mededelingen).

nr. 5, mei-juni

De Bie, M., criteria voor de planning van ziekenhuizen (algemeen en psychiatrische) in de lid-staten van de E.E.G., Vandenbroucke, M., Een psychiater in dienst van het strafrecht. Enkele bedenkingen bij een praktijk, Nys, H., en t'Jonck, R.-M., Kroniek van het gezondheidsrecht (wetgeving, rechtspraak, rechtsleer, parlementaire vragen en antwoorden, feiten en kronieken, boekbesprekingen, mededelingen).

Revue critique de jurisprudence belge, 1985

nr. 1

De Vroede, P., L'interdiction de la vente à perte. Etat de la question après douze ans d'application de la loi sur les pratiques du commerce; Waelbroeck, M., Portée et critères d'applicabilité directe des traités internationaux; Magrez, M., La stabilité de l'emploi et de la rémunération en cas de maladie; Van Quickenborne, M., Quelques réflexions sur la signature es actes sous seing privé; Simont, L. De Gavre, J. en Foriers, P.A., Examen de jurisprudence, Les contrats spéciaux.

Revue critique de droit internaional privé, 1985

nr. 2, april-juni

Francescakis, Ph., Le contrôle de la compétence du juge étranger après l'arrêt «Simitch» de la Cour de cassation; Leurent, B., Problèmes soulevés par les demandes des double nationaux devant le Tribunal des différends Irano-Américains; Rodière, P., noot onder Conseil d'Etat, 28 januari 1983 (arbeidsovereenkomst, Franse administratie als werkgever, Britse werknemer, impliciete rechtskeuze van Brits recht wegens totstandkoming van de overeenkomst in Groot-Brittannië; Simon-Depitre, M., noot onder Versailles, 14 maart 1984 (adoptie, geboorte in buitenland, overschrijving van de geboorteakte in de registers van de burgerlijke stand van Frankrijk, openbare orde); Lyon - Caen, G., noot onder Cass., 5 juli 1984 (overeenkomst, terbeschikkingstelling van personeel in Saoedi-Arabië, financiële uitvoering in Frankrijk, localisatie in Frankrijk); Revillard, M., noot onder Cass., 24 oktober 1984 (erfopvolging, bewijs van erfgenaam, geen bewijs van verwantschap); Ancel, B., noot onder Cass., 17 mei 1983 (exequatur, homologatie van gerechtelijk akkoord, wetsontduiking); Remond-Gouilloud, M., noot onder Aix-en-Provence, 20 september 1984 (bewardend beslag op schip, vordering op vreemde staat, geldigheid); Holleaux, D., noot onder H.v.J., 7 juni 1984 (Verdrag van Brussel van 27 september 1968, art. 21, bevoegde rechtbank); Gaudemet-Tallon, H., noot onder H.v.J., 19 juni 1984 (Verdrag van Brussel van 27 september 1968, art. 17, vorm van in cognossement opgenomen bevoegdheidsbeding, handtekening van de vervoerder en niet van de lader, geldigheid, tegenwerpelijheid aan derde-houder);